

Osaamista
ja oivallusta
tulevaisuuden
tekemiseen

Sari Helenius

Osallistun, oivallan, opin

Osallistumista vahvistavan toimintatavan
kehittäminen motorisen oppimisen edistymiseksi
lapsen kuntoutumisessa

Metropolia Ammattikorkeakoulu

Fysioterapeutti YAMK

Kuntoutuksen tutkinto-ohjelma

Opinnäytetyö

20.2.2020

Tekijä Otsikko	Sari Helenius Osallistun, oivallan, opin – Osallistumista vahvistavan toimintatavan kehittäminen motorisen oppimisen edistymiseksi lapsen kuntoutumisessa
Sivumäärä Aika	81 sivua + 9 liitettä 20.2.2020
Tutkinto	Fysioterapeutti YAMK
Tutkinto-ohjelma	Kuntoutuksen tutkinto-ohjelma
Ohjaajat	Yliopettaja, FT Salla Sipari Lehtori, TtM Nea Vänskä
<p>Tutkimuksellisen kehittämistyön tarkoituksena oli osallistumista vahvistavan toimintatavan kehittäminen motorisen oppimisen edistymiseksi lapsen kuntoutumisessa. Työn toimintaympäristönä oli Vantaan kaupungin kuntoutusyksikön lasten fysio-, toiminta- ja puheterapia sekä motoriikkaan painottuva lastenryhmätoiminta. Työn yhteistyökumppanina oli Suomen CP-liiton alaisuudessa toimiva Motorisen oppimisen vaikeus -yksikkö.</p> <p>Toimintatutkimuksellisella lähestymistavalla toteutuneessa tutkimuksellisessa kehittämis-työssä aineisto kerättiin laadullisin menetelmin kolmessa aineistonkeruun ja kehittämisen vaiheessa. Aineistonkeruumenetelminä käytettiin lasten ja vanhempien toiminnallista teemahaastattelua ja ryhmäkeskustelua ammattilaisten sekä ammattilaisten ja vanhempien yhteiskehittelyssä. Tiedontuottajina ja kehittäjinä työhön osallistui lasten kuntoutuksen asiakkaana olleita lapsia, lasten vanhempia ja lasten fysio-, toiminta- ja puheterapeutteja.</p> <p>Osallistumista vahvistavan toimintatavan lähtökohtana on lapsen kuntoutumista tukeva tavoitteiden asettaminen ja kuntoutuksen suunnittelu. Motoristen taitojen oppimista edistävä harjoittelu tukee lapsen kehittyviä taitoja ja vahvistaa lapsen osallistumista. Kuntoutuksella edistetään sujuvaa arkea, ja kuntoutukseen liittyvää yhteistyötä tehdään lapsen vanhempien ja päivähoiton kanssa. Osallistumista vahvistavassa toimintatavassa motorisen oppimisen edistymiseksi on tärkeää lapsen motivaation, itsetunnon ja itseluottamuksen vahvistaminen sekä vertaistuki ja -ryhmään kuulumisen tukeminen. Teknologia tuo uusia mahdollisuuksia lapsen motoriseen oppimiseen liittyvään kuntoutukseen ja kuntoutumiseen. Kuntoutus on monen toimijan yhteistyötä, mikä edellyttää toimivaa vuorovaikutusta. Ammatillaisen osaaminen, lapsi- ja perhelähtöinen toiminta sekä moniammatillinen yhteistyö ovat osa osallistumista vahvistavaa toimintatapaa motorisen oppimisen edistymiseksi lapsen kuntoutumisessa.</p> <p>Lapsen omat tavoitteet, toiveet ja motivaatio sekä lapsen ja perheen arjen huomioiminen ja sujuvuus ovat lapsen kuntoutumiseen liittyvän yhteistoiminnan rakentumisen lähtökohta. Työn tulosten perusteella näyttäisi siltä, että lapsen toimijuus mahdollistaa lapsen osallistumista, ja toimintatapoja tulisi kehittää lapsen toimijuuden vahvistumiseksi niin kuntoutuksessa kuin arjessa. Työn tuotoksena muodostettu kuvaus osallistumista vahvistavasta toimintavasta motorisen oppimisen edistymiseksi lapsen kuntoutumisessa on hyödynnettävissä kehitettäessä perheen ja ammattilaisen yhteistoimintaa edistäviä käytännön työvälineitä.</p>	
Avainsanat	osallistuminen, motorinen oppiminen, kuntoutuminen, lasten kuntoutus, perhe

Author Title	Sari Helenius Developing Practices to Enhance Participation to Improve Motor Learning in Children's Rehabilitation
Number of Pages Date	81 pages + 9 appendices February 2020
Degree	Master of Health Care
Degree Programme	Rehabilitation
Instructors	Salla Sipari, Principal Lecturer Nea Vänskä, Senior Lecturer
<p>The purpose of this study was to develop practices to enhance participation to improve motor learning in children's rehabilitation. The operating environment of this development process was the Children's Rehabilitation Services in the City of Vantaa. Center for Motor Learning Difficulties (the Finnish CP Association) was the co-operation partner for the study.</p> <p>An action research approach was applied to perform this development process. The data was collected in three steps through functional interviews with children and their parents and through group discussions in co-creation sessions first with professionals, and then with professionals and parents. The qualitative data was analysed inductively by using conductive analysis.</p> <p>The practices to enhance participation to improve motor learning in children's rehabilitation include goal setting and rehabilitation planning that highlight the child's meaningful everyday activity. Carrying out motor skill exercises and tasks improve motor learning and enhance participation in activities and in communities. Rehabilitation affects the smooth running of everyday activities as motor difficulties often make life challenging. It is important to collaborate with parents and with the child's day care as they are the ones who know about the child's interests, activities and the environment in everyday life. To enhance participation to improve motor learning, the child's motivation, self-confidence and self-esteem must be reinforced. Peer support and supporting the child as a member of the community is important. Collaboration and interaction are an integral part of the rehabilitation process. By using new technologies such as electronic services and devices, games and social media rehabilitation will find new ways to have an impact on the child's learning and daily life of his or her family.</p> <p>The child's rehabilitation is a learning process in which the emphasis is put to the child's participation in the meaningful everyday activities in his or her natural environment. The child's goals, dreams and motivation and the family's everyday life must be taken into consideration in the collaboration process. Based on the results, the child's agency enables participation. It is important to reinforce the child's agency in rehabilitation and in everyday life to enhance participation to improve motor learning.</p>	
Keywords	participation, motor learning, rehabilitation, child, family

Sisällys

1	Johdanto	1
2	Motorinen oppiminen lapsen arjessa ja kuntoutuksessa	3
2.1	Motorinen oppiminen ja osallistuminen lapsen arjessa	3
2.2	Motorisen oppimisen edistyminen lapsen kuntoutuksessa	4
3	Osallistumista vahvistavat toimintatavat lapsen kuntoutumisessa	6
3.1	Osallistuminen lasten kuntoutuksen toimintatavoissa	6
3.2	Osallistuminen lapsen kuntoutumisen tavoitteena	8
4	Kehittämissympäristö ja yhteistyökumppani	11
5	Tavoite, tarkoitus, kehittämiskysymykset ja tuotos	13
6	Menetelmälliset ratkaisut	14
6.1	Tutkimuksellinen lähestymistapa	14
6.2	Tiedontuottajien valinta ja kuvaus	16
6.3	Aineiston kerääminen	19
6.4	Aineiston analysointi	24
6.5	Tutkimuksellisen kehittämistyön eteneminen	26
7	Tuloksena osallistumista vahvistavia toimintatapoja motorisen oppimisen edistymiseksi lapsen kuntoutumisessa	29
7.1	Lasten ja vanhempien näkemys nykyisistä osallistumista vahvistavista toimintatavoista	29
7.2	Kuntoutuksen ammattilaisten näkemys nykyisistä osallistumista vahvistavista toimintatavoista	34
7.3	Osallistumista vahvistavan tulevaisuuden hyvän toimintatavan ydintekijät motorisen oppimisen edistymiseksi lapsen kuntoutumisessa	39
8	Kuvaus osallistumista vahvistavasta toimintatavasta motorisen oppimisen edistymiseksi lapsen kuntoutumisessa	47
9	Pohdinta	51
9.1	Tulosten tarkastelu	51
9.2	Kehittämistyön etenemisen ja menetelmällisten ratkaisujen arviointi	57
9.3	Eettiset kysymykset ja luotettavuus	62
9.4	Tutkimuksellisen kehittämistyön hyödynnettävyys ja jatkokehittäminen	65
	Lähteet	68

Liitteet

- Liite 1. Tutkimushenkilötiedote lapselle
- Liite 2. Tutkimushenkilötiedote – lapsen ja vanhemman toiminnallinen haastattelu
- Liite 3. Tutkimushenkilötiedote – tiedote vanhemmalle yhteiskehittelytilaisuudesta
- Liite 4. Suostumusasiakirja lapselle ja vanhemmalle
- Liite 5. Suostumusasiakirja vanhemmalle ja kuntoutuksen ammattilaiselle
- Liite 6. Tutkimushenkilötiedote kuntoutuksen ammattilaiselle
- Liite 7. Lapsen ja vanhemman toiminnallisen haastattelun teemat ja kysymykset
- Liite 8. Metku-tehtävän saate ja ohjeistus perheille
- Liite 9. Esimerkki aineistolähtöisestä sisällönanalyysistä

1 Johdanto

Lasten ja perheiden palvelut kehittyvät voimakkaasti lapsen ja perheen osallistumista korostavaan suuntaan kansallisessa sosiaali- ja terveysalan muutoksessa (Sihvo ym. 2018: 8; Valtioneuvosto 2019: 37). Lasten ja perheiden hyvinvoinnin edistämiseen on tartuttu lapsen oikeuksiin ja parhaaseen käytettävissä olevaan tietoon pohjautuvalla toimintakulttuurin uudistamisella. Lapsi- ja perhepalveluiden muutosohjelma (LAPE 2016–2019) jatkuu lasten, nuorten ja perheiden palveluihin kohdentuvalla lapsistrategiatyöllä. Lapsistrategiassa lasten osallisuuden vahvistamisella luodaan edellytyksiä lasten hyvinvoinnille ja kasvamiselle osaksi yhteisöä. (Valtioneuvosto 2019: 11–14, 37; Välijärvi 2019: 93–105; ks. myös Sosiaali- ja terveysministeriö 2019: 63–68.) Kuntoutuksessa asiakkaan osallistumisen katsotaan edistävän asiakkaan toimijuutta ja vastuunottoa itsestä sekä asiakkaiden tarpeisiin vastaavien palveluiden kehittämistä. Seurauksien odotetaan näkyvän palveluiden vaikuttavuuden ja tuloksellisuuden paranemisena. (Järvikoski & Martin & Kippola-Pääkkönen & Härkäpää 2017: 78–81; Rosenbaum & King & Law & King & Evans 1998: 13–15; Sihvo ym. 2018: 16; Vänskä & Sipari & Pollari & Huisman 2018: 44–45.)

Kuntoutuksen käytännöt ja toimintatavat muuttuvat kuntoutustoiminnan taustalla vaikuttavan viitekehyksen eli paradigman mukaan. Lasten kuntoutuksessa muutos valtaistavaan ja ekologiseen paradigmaan tarkoittaa huomion kiinnittymistä kuntoutumisen prosessiin, jota ohjaa lapselle itselleen merkitykselliset tavoitteet. Lapsen kuntoutumisessa on kyse lapsen ja hänen ympäristönsä välisestä muutos- ja oppimisprosessista, jonka tuloksena on lapsen osallistumismahdollisuuksien vahvistuminen. (Autti-Rämö & Salminen 2016: 14–15; Law & Darrah 2014: 1102; Järvikoski & Härkäpää 2011: 52; Kuntoutuksen uudistamiskomitea 2017: 35, 47; Sipari & Vänskä & Pollari 2017a: 78.) Lapsen oikeus osallistua on ihmisoikeus, joka on kirjoitettu YK:n lapsen oikeuksien yleissopimukseen (Yleissopimus lapsen oikeuksista 1991).

Osallistumiseen perustuvat ja kuntoutumisen tavoitteista liikkeelle lähtevät yksilön ja ympäristön vuorovaikutuksen huomioivat teoriat vaikuttavat lasten kuntoutuksen toimintatapoihin (esim. Anaby & Law & Feldan & Majnemer & Avery 2018; Palisano ym. 2011; Reedman & Boyd & Trost & Elliot & Sakzewski 2019). Lasten kuntoutuksessa osallistumista on tarkasteltu Lapsen oikeus osallistua kuntoutukseensa (LOOK) – lapsen edun

arviointi -hankkeessa (2014–2017) (Vänskä ym. 2018). Tässä tutkimuksellisessa kehittämistyössä osallistumista tarkastellaan motorisessa oppimisessa lapsen kuntoutumisen prosessiin liittyen. Motorinen oppiminen ja motoriset taidot ovat kiinteä osa lapsen kasvua ja kehitystä. Motoriset taidot vaikuttavat monin tavoin lapsen ja perheen arkeen, ja motoriset vaikeudet ovat omiaan heikentämään lapsen osallistumista. (Engel-Yeger 2015: 33, 41; Ferguson & Jelsma & Versfeld & Smits-Engelsman 2014: 86–87; Missiuna & Polatajko & Pollock 2015: 216–225; Shumway-Cook & Woollacott 2017: 3.) Osallistuminen kuvautuu oikeutena ja edellytyksenä lapsen hyvän elämän rakentumiselle (Palisano ym. 2011: 1–4). Lapsen ikätasoiseen kehitykseen vaikuttavat motoriset vaikeudet ovat yleinen syy lapsen kuntoutuksen käynnistymiselle (Autti-Rämö & Säilä & Vuori 2016: 125).

Tämän tutkimuksellisen kehittämistyön tarkoituksena on kehittää lapsen osallistumista vahvistavaa toimintatapaa motorisen oppimisen edistymiseksi lapsen kuntoutumisessa. Työn yhteistyökumppanina on Suomen CP-liiton alaisuudessa toimiva Motorisen oppimisen vaikeus -yksikkö, jolle kehittämistyö tarjoaa tietoa hyödynnettäväksi yksikön omassa kehittämistoiminnassa sekä kumppanuusverkostossa. Työn toimintaympäristönä on Vantaan kaupungin terveystalouden kuntoutusyksikön lasten fysio-, toiminta- ja puheterapia, ja työ tukee kuntoutustoiminnan tavoitteita asiakaslähtöisten palvelujen kehittämisessä asiakkaiden hyvinvoinnin edistymiseksi (Vantaan kaupunginvaltuusto 2017: 16–17, 20–22). Tässä työssä kehittäminen toteutuu lasten, vanhempien ja kuntoutuksen ammattilaisten yhteistoiminnassa. Yhteinen tahtotila motorisen oppimisen edistymiseen ohjaa vaiheittain etenevää yhteiskehittämistä tässä toimintatutkimuksellisella lähestymistavalla toteutuvassa kehittämistyössä. Työn tuotoksena on kuvaus osallistumista vahvistavasta toimintatavasta motorisen oppimisen edistymiseksi lapsen kuntoutumisessa.

2 Motorinen oppiminen lapsen arjessa ja kuntoutuksessa

Tämä tutkimuksellinen kehittämistyö keskittyy lapsiin, joilla on motorisia haasteita taitojen oppimiseen ja ikätasoiseen kehitykseen vaikuttaen. Motoriset taidot näkyvät monin tavoin lapsen ja perheen päivittäisessä elämässä, ja ne liittyvät lapsen osallistumiseen arjessa (esim. Engel-Yeger 2015: 33; May-Benson & Ingolia & Koomar 2002: 140–141; Shumway-Cook & Woollacott 2017: 3).

2.1 Motorinen oppiminen ja osallistuminen lapsen arjessa

Motorisella oppimisella tarkoitetaan motoriikkaan liittyvien taitojen kehittymistä, harjaantumista ja mukautumiskykyä. Motorinen oppiminen tapahtuu liikkeen ja liikkumisen kokemusten sekä toiston ja harjoittelun kautta monen elinjärjestelmän prosessien summana ja saa aikaan suhteellisen pysyviä muutoksia taitoa vaativissa toiminnoissa. Kyse voi olla kokonaan uuden taidon oppimisesta tai taidon uudelleenoppimisesta vamman tai vammautumisen jälkeen. Motorisessa oppimisessa ei ole kyse vain liiketaidosta vaan myös aistimuksellisen tiedon käsittelystä sekä ympäristön vaikutuksesta. Motorinen oppiminen ja motorinen suorituskky muodostuvat yksilö- ja ympäristötekijöiden vuorovaikutuksessa. (Shumway-Cook & Woollacott 2017: 22.) Tässä tutkimuksellisessa kehittämistyössä motorisella oppimisella tarkoitetaan lapsen kasvuun ja kehitykseen liittyvien motoristen taitojen kehittymistä liikkumisen, toiminnan ja kommunikoinnin osa-alueilla.

Motoriikka on kiinteä osa jokaisen, niin lapsen kuin aikuisenkin, päivittäistä elämää (Shumway-Cook & Woollacott 2017: 3). Arkeen liittyvät rutiinit, kuten pukeutuminen, ruokaileminen, liikkuminen, leikki ja kommunikointi vaativat motorisen tiedon käsittelyä ja motoristen liikemallien hallintaa (Cermak & Gubbay & Larkin 2002: 7; May-Benson ym. 2002: 145). Lapsen motoriset vaikeudet näkyvät arjen toimintojen sujuvuudessa ja leikitilanteissa (Cairney 2015a: 6; May-Benson ym. 2002: 141). Motorisia haasteita voidaan jaotella karkea- ja hienomotoriikan vaikeuksiin. Karkea- ja hienomotoriset vaikeudet ilmenevät esimerkiksi kömpelönä ja epävarmana liikkumisena, epätavallisin liikkemal-leina, liikkeiden suunnittelun ja ohjauksen vaikeutena sekä vaikeutena kehon hahmotuksessa, liikkeiden ajoittamisessa, lihasvoiman säätelyssä, esineiden käsittelyssä ja käsialan selkeydessä. (Cairney 2015a: 5–8, 11; Cermak ym. 2002: 2, 7–13; Estil & Whiting 2002: 54, 68; May-Benson ym. 2002: 140.) Motoriikka liittyy myös kommunikointiin kehon- ja suun alueen liikehallinnan kautta, ja motorisia vaikeuksia tunnistetaan usein kehityksellisen kielihäiriön yhteydessä (Kehityksellinen kielihäiriö, Käypä hoito -suositus

2019). Ympäristön vaikutus on oleellinen, sillä se määrittää motorisen suorituskyvyn vaatimukset. Vaikeudet tulevat esiin, kun valmiudet ja taidot eivät yllä ympäristön asettamiin vaatimuksiin. (Cairney 2015a: 12; Shumway-Cook & Woollacott 2017: 4.)

Motoriset haasteet voivat muodostua esteeksi, jos lapsi jää sivuun liikunnallisista leikeistä esimerkiksi kömpelön liikkumisen vuoksi tai jos vertaissuhteet kärsivät puhemotoriikan haasteiden takia (Engel-Yeger 2015: 33). Tämä tarkoittaa lapsen fyysisen ja sosiaalisen osallistumisen rajoittumista hänen arkeensa liittyvässä toiminnassa, mikä voi vaikuttaa lapsen kehitykseen ja kasvuun monin tavoin (Cairney 2015a: 22; Cairney 2015b: 63; Engel-Yeger 2015: 33, 38–39, 46). Lapsen terve fyysinen ja psyykinen kehitys edellyttää kommunikoinnin, oppimisen sekä arkielämässä toteutuvan osallistumisen ja osallisuuden perustarpeiden tyydyttymistä (Engel-Yeger 2015: 36–37; Kauppila & Sipari & Suhonen-Polvi 2016: 112–113). Motoriikka eri muodoissaan liittyy edellä mainittuihin asioihin (Engel-Yeger 2015: 34–38; Shumway-Cook & Woollacott 2017: 3–4). Tukemalla lapsen motoriseen kehitykseen liittyviä valmiuksia ja taitoja vaikutetaan lapsen fyysiseen osallistumiseen, sosiaalisiin suhteisiin, kokemukseen osallisuudesta arjen ympäristöissä, kuten kotona, päiväkodissa, koulussa ja harrastuksissa, sekä lapsen minäkuvan kehittymiseen (Engel-Yeger 2015: 36–38; Shumway-Cook & Woollacott 2017: 3–4). Lapsen kehityksen tukeminen, osallistumisen mahdollistaminen ja syrjäytymisen ehkäiseminen ovat lapsen etuun perustuvan toiminnan lähtökohtia lapsen kuntoutumisessa (Kauppila ym. 2016: 112–113).

2.2 Motorisen oppimisen edistyminen lapsen kuntoutuksessa

Tässä tutkimuksellisessa kehittämistyössä näkemyksenä on, että lapsen osallistumisen mahdollisuuksia arjessa voidaan edistää lapsen motoristen taitojen vahvistumisella (Hokkanen ym. 2009: 289–290; Shumway-Cook & Woollacott 2017: 22; vrt. Autti-Rämö ym. 2016: 125). Toisaalta lapsen osallistuminen toimintaan arjessa on tärkeää lapsen fyysisten ja vuorovaikutuksellisten taitojen kehittymiseksi (Engel-Yeger 2015: 36–37). Tässä tutkimuksellisessa kehittämistyössä osallistuminen ymmärretään laajasti lapsen fyysisenä ja sosiaalisena osallistumisena sekä toiminnallisena osallistumisena lapsen omassa arjessa (vrt. ICF-CY 2007: 12–14; Sipari ym. 2017a: 86).

Kuntoutuksen keinoina lapsen motorisen oppimisen edistymiseksi ovat perinteisesti olleet arviointi, kuntoutussuunnitelman laatiminen, ohjaus ja neuvonta sekä erilaiset harjoitusinterventiot lapsen taitojen kehittymisen tukemiseksi (Autti-Rämö ym. 2016: 125;

Martin & Notko & Järvikoski 2009a: 268). On todettu, että vanhemmille suunnattava ohjaus, neuvonta ja opastus on tärkeässä osassa lapsen taitojen oppimisen tukemisessa arjessa, kun lapsella on motorisia haasteita (Autti-Rämö ym. 2016: 125; Engel-Yeger 2015: 50; Jasmin & Tétreault & Larivière & Joly 2018: 11). Vanhempien rooli on merkittävä myös lapsen toiminnan ja arjen kuvaamisessa (Chiarello ym. 2010: 1262–1263; Phoenix & Jack & Rosenbaum & Missiuna 2019: 8–9). Huomio ei kuitenkaan voi keskittyä vain vanhempien näkökulmien selvittämiseen, sillä lapsen ja aikuisen näkökulmat voivat poiketa toisistaan (Armitage & Swallow & Kolehmainen 2016: 210–211; Engel-Yeger 2015: 48–49; Jasmin ym. 2018: 9–11). Lapsi saattaa tarvita apua aikuiselta tärkeiden asioidensa ja ajatustensa sanoittamiseen iästä ja kehitystasosta riippuen, mutta lähtökohtaisesti lapsella on valmiudet näkemyksiensä ilmaisemiseen (Kauppila ym. 2016: 112–113; Olli 2012: 18–19).

Ekologisen näkemyksen mukaan lapsi oppii ja kehittyy vuorovaikutuksessa ympäristönsä kanssa (Anaby ym. 2018: 517; Palisano ym. 2011: 10). Kuntoutuminen kytkeytyy lapsen ja perheen arkeen liittyvään toimintaan ja ympäristöihin (ICF-CY 2007: 12–16; Martin ym. 2009a: 268). Motorisen oppimisen edistymisessä lapsen aktiivisuus omassa arjessaan, vuorovaikutus ja liikunnalliset kokemukset ovat keskeisiä perheen toiminnassa korostuvia tekijöitä (Autti-Rämö ym. 2016: 125; Missiuna ym. 2015: 235–236). Kuitenkin lasten kuntoutuksen interventiot käynnistyvät ja toteutuvat usein ainakin osittain kuntoutuksen ammattilaisten vastaanotoilla niin sanotusti laitososuhteissa ja terapiaympäristössä, jolloin siirtovaikutuksen kriittinen pohtiminen on aiheellista (Autti-Rämö & Salminen 2016: 16; Vänskä ym. 2018: 43; vrt. Shumway-Cook & Woollacott 2017: 36–37).

Kuntouksen ekologinen ja valtaistava paradigma sekä lapsi- ja perhelähtöinen työskentelytapa ohjaavat ICF-luokituksen mukaiseen liikkumis- ja toimintakyvyn arviointiin erityisesti suoriin ja osallistumiseen huomiota kiinnittäen (ICF-CY 2007: xvi; Kuntoutuksen uudistamiskomitea 2017: 45–46). Kirjallisuudessa nousee vahvasti esiin se, että kuntoutuksen interventioiden päätavoitteeksi tulee nähdä lapsen osallistuminen hänelle itselleen merkitykselliseen toimintaan arjessa, kun on kyse yksilöllisen tarpeen ja tavoitteen suuntaisesta motoristen taitojen harjoittelusta (esim. Chiarello ym. 2010: 1263; Engel-Yeger 2015: 47–48; Law & Darrah 2014: 1102–1103; Novak ym. 2013: 899–902; Palisano ym. 2011: 10; Willis & Nyquist & Jahnsen & Elliott & Ullenhag 2018: 36–38; vrt. Shumway-Cook & Woollacott 2017: 26).

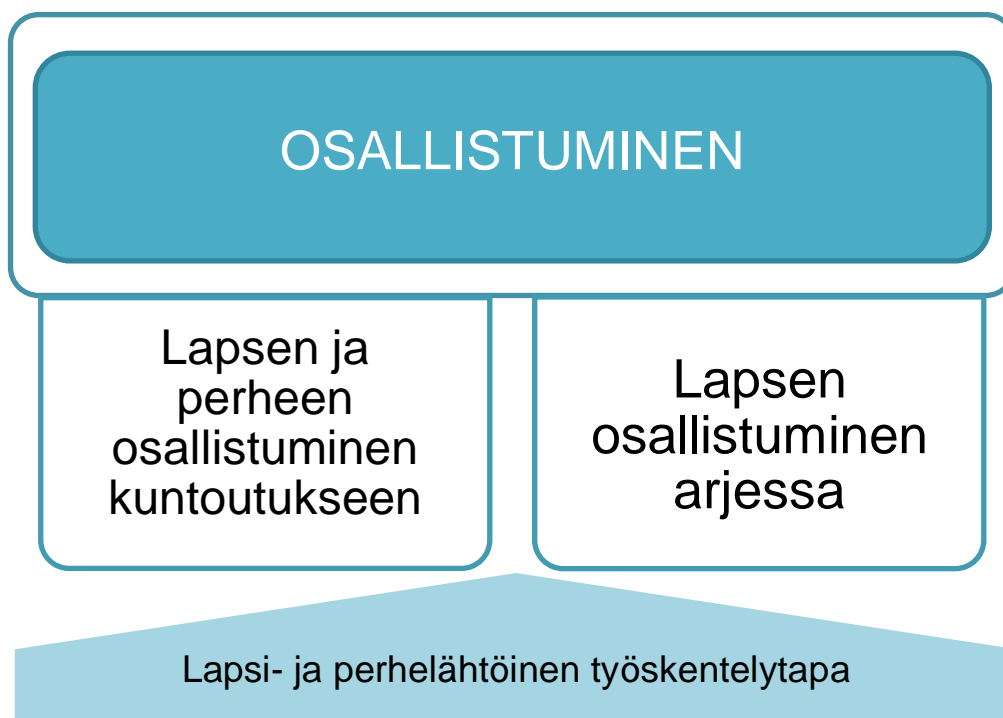
3 Osallistumista vahvistavat toimintatavat lapsen kuntoutumisessa

Maailman terveysjärjestö WHO:n kansainvälinen toimintakyvyn, toimintarajoitteiden ja terveyden luokitus ICF korostaa osallistumista keskeisenä toimintakyvyn osa-alueena ja mahdollisuutena osallisuuden kokemukseen elämäntilanteissa (ICF 2004: 10–11, 14–16; ICF-CY 2007: 12–14). Osallistumisen käsite on ajankohtainen liittyen sosiaali- ja terveysalan muutokseen (ks. esim. Asiakkaat ja osallisuus 2019). Käsite on moniulotteinen ja vaatii laajempaa ymmärtämistä ekologisen näkemyksen mukaan. Lasten kuntoutuksessa kyse ei ole ainoastaan lapsen osallistumisesta kuntoutuksen ammattilaisen määrittämään toimintaan vaan ennen kaikkea osallistumisesta lapselle merkitykselliseen toimintaan arjessa kuntoutumisen tavoitteen suunnassa. (Järvikoski ym. 2009: 21–23; Kauppila ym. 2016: 115–116; Kuntoutuksen uudistamiskomitea 2017: 35, 44–45; Vänskä ym. 2018: 42–45.)

3.1 Osallistuminen lasten kuntoutuksen toimintatavoissa

Lasten kuntoutuksessa lähtökohtana on lapsi- ja perhelähtöinen työskentelytapa. Lapsi- ja perhelähtöinen työskentelytapa perustuu lapsen ja perheen tunnustamiseen oman elämänsä asiantuntijana ja kumppanina kuntoutumisen prosessissa. Lapsi- ja perhelähtöinen työskentelytapa pitää sisällään kuntoutuksen hyviä käytäntöjä, jotka korostavat lapsen ja perheen osallistumista kuntoutukseensa sekä vahvistavat perheen sekä lähiyhteisön merkitystä voimavarana lapsen kuntoutumiselle. (Law & Darrah 2014: 1102; Rosenbaum ym. 1998: 4–7, 9, 15.)

Eri teoriaperinteistä nousevia osallistumisen ja osallisuuden käsitteitä käytetään usein samassa merkityksessä kuvaamaan sekä kuntoutujan aktiivista toimijuutta omassa kuntoutuksessaan että laajamittaisempaa kuntoutujan toimijuutta yhteiskunnallisessa ja yhteisöllisessä toiminnassa kuntoutujan arjessa (Järvikoski ym. 2009: 22–23). Tässä työssä keskeisenä käsitteenä on osallistuminen, joka nähdään mahdollistavana tekijänä osallisuuden kokemukselle. Kirjallisuudessa erottuu etenkin kaksi tapaa jäsentää osallistumista lapsen kuntoutuksessa (ks. kuvio 1). Ensinnäkin osallistumista on tutkittu lapsen ja perheen osallistumisena kuntoutuksen ammattilaisen määrittämään toimintaan (esim. Martin ym. 2009a: 258–279; Martin & Notko & Puumalainen & Järvikoski 2009b: 234–257). Toisaalta osallistumista on tutkittu lapsen osallistumisena hänen arjessaan ja hänelle itselleen merkityksellisessä toiminnassa (Palisano ym. 2011: 1–2; Sipari ym. 2017a: 26, 78–86; Vänskä & Pollari & Sipari 2016: 16–39).

Kuvio 1. Osallistumisen kaksi jäsenystä lasten kuntoutuksessa (vrt. Järvikoski ym. 2009: 22; Rosenbaum ym.1998: 4–7).

Kun lapsi ja vanhempi nähdään kuntoutuksen palvelunkäyttäjänä, osallistuminen liittyy etenkin lapsen, perheen ja ammattilaisen väliseen vuorovaikutukseen ja yhteistyöhön. Kyse on lapsen ja vanhemman kuulemisesta, heidän sanomansa uskomisesta ja ymmärtämisestä sekä lapsen ja perheen yksilöllisten tarpeiden, voimavarojen, arjen ja elinpiirin huomioimisesta. Kyse on myös tiedon jakamisesta, kaikille ymmärrettävän kielen käyttämisestä sekä mahdollisuudesta valmistautua lapsen kuntoutuksen suunnitteluun. (Arcuri ym. 2015: 198–200; Hokkanen ym. 2009: 287; Martin ym. 2009a: 277–279; Martin ym. 2009b: 240, 244–245, 248, 251–252, 256; Phoenix ym. 2019: 2–9.) Riittävän ja ymmärrettävän tiedon saaminen sekä aidot mahdollisuudet vaikuttaa omiin asioihinsa vahvistavat asiakkaan osallistumista (Kaseva 2011: 27–29, 31–32; Sihvo ym. 2018: 24, 41).

Lapsen kuntoutumisessa vanhempien ja lapsen lähipiiriin kuuluvien aikuisten rooli on merkittävä (ICF-CY 2007: xv; Kauppila ym. 2016: 115). Vanhempien huomioon ottaminen ja tukeminen on keskeistä, sillä vanhempien panos on ensisijaisen tärkeä kuntouttavien toimenpiteiden arkeen viemisessä lapsen kehityksen tukemisessa (Armitage ym. 2016: 211; King & Williams & Hahn Goldberg 2017: 335). Vanhempien tuella ja valtaistumisella on todettu olevan yhteys lapsen osallistumiseen ja kuntoutumiseen (Armitage

ym. 2016: 211–212; Martin ym. 2009a: 268, 271). Vanhempien osuus on merkittävä myös lapsen ajatusten ja toiveiden sekä lapsen ja perheen vahvuuksien välittämisessä (Määttä & Rantala 2016: 254). Herkkyys ja taito lapsen viestien kuuntelemiseen on sekä vanhemmilta että lapsen kanssa työskenteleviltä ammattilaisilta vaadittava taito (Kauppila ym. 2016: 114; Olli 2012: 17–19).

Edellä esitetyn mukaan lapsen kuntoutukseen liittyvä osallistuminen kuvautuu pitkälti aikuisten toimintana (vrt. Bekken 2017: 486–487, 493–494; Olli & Vehkakoski & Salanterä 2012: 804; Phoenix ym. 2019: 8–9). Lapsilähtöisessä toiminnassa on kuitenkin selvää, että lapsen omilla näkemyksillä ja valinnoilla on vaikutusta niin kuntoutuksessa kuin arjessakin, jolloin puhutaan lapsen aktiivisesta toimijuudesta (vrt. Kauppila ym. 2016: 110, 112–113). Toimijuus ohjaa osallistumisen tarkastelun kohti lapsen arkea ja lapselle itselleen merkityksellistä toimintaa (Sipari ym. 2017a: 74). Onkin selvää, että osallistumista vahvistavissa toimintatavoissa ei voi keskittyä ainoastaan palvelujärjestelmän ja ammattilaisen määrittämään kuntoutukseen. Täydentämään tarvitaan toinen näkökulma, jossa kuntoutus ja kuntoutuminen hahmotetaan tiiviisti arkeen kytkeytyvänä toimintana ja jossa osallistuminen on lapsen osallistumista hänen arjessaan. (Vänskä ym. 2018: 43–44; Kuntoutuksen uudistamiskomitea 2017: 47–48.)

3.2 Osallistuminen lapsen kuntoutumisen tavoitteena

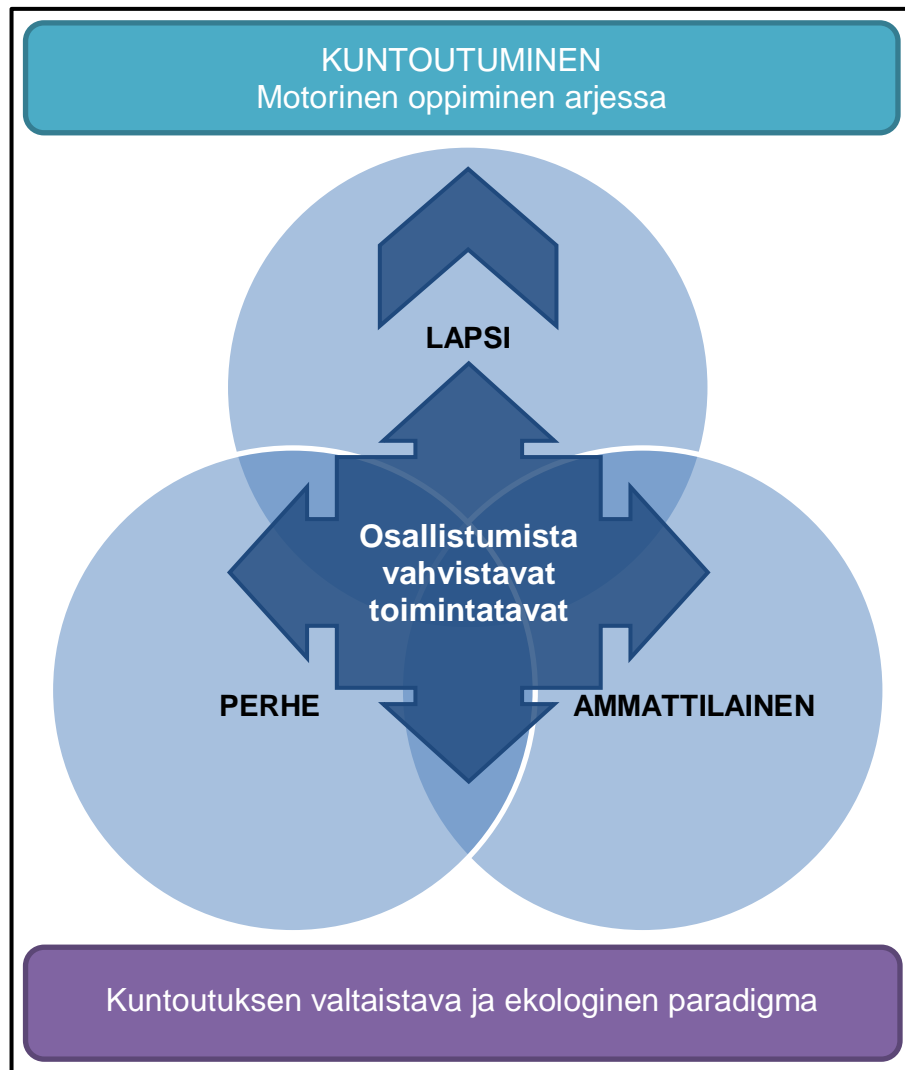
Osallistumiseen perustuvat teoriat (esim. Palisano ym. 2011; Reedman ym. 2019), kuntoutumisen tavoitteenasetteluun perustuvat terapiat (esim. Willis ym. 2018) ja ympäristön huomioivat lähestymistavat sekä interventiot (esim. Anaby ym. 2018) ovat saaneet sijaa lasten kuntoutuksessa. Yhteistä näille lähestymistavoille on kuntoutumisen ymmärtäminen yksilön ja ympäristön välisenä muutosprosessina sekä arkeen ja yhteiskunnalliseen elämään liittyvän osallistumisen ja osallisuuden ymmärtäminen keskeisenä kuntoutumisen tavoitteena. Kuntoutumista ohjaavat lapsen ja perheen arjesta nousevat toiminnalliset tavoitteet. (Anaby ym. 2018: 517; Novak ym. 2013: 902; Phoenix ym. 2019: 9.)

Lapsen osallistuminen hänelle itselleen merkitykselliseen toimintaan arjessa on kuntoutumisen ytimessä, sillä merkityksellinen ja lapselle mieluisa toiminta todennäköisimmin vahvistaa motivaatiota, sitoutumista ja sinnikkyyttä uusien, haastavienkin asioiden ja taitojen kohdalla. Keskeistä on lapselle mieluisan ja merkityksellisen toiminnan tunnistaminen, sillä sen pohjalta voidaan muotoilla kuntoutumisen tavoite lapsen, perheen ja ammattilaisen yhteistoiminnassa lapsen ja perheen yksilölliset tarpeet huomioiden. Lapselle

merkityksellisen toiminnan tunnistaminen on tärkeää myös, jotta kuntoutumista ja kehittymistä edistäviä tilanteita voidaan tukea ja mahdollistaa. (Phoenix ym. 2019: 8–9; Sipari 2017a: 65–66.) Lapsen ja perheen arjesta liikkeelle lähteminen auttaa perhekulttuurin tuntemisessa ja vahvistaa lapsen lähiverkoston merkitystä kuntoutumisen voimavarana (Vänskä ym. 2018: 44).

Ammattilaisten ymmärrys ja toimintatavat sekä lasten kuntoutuksessa käytettävät työvälineet vaikuttavat siihen, miten lapsen toimijuutta ja osallistumista tuetaan ja miten lapsen kuntoutumista edistävä yhteistoiminta mahdollistuu (Vänskä ym. 2018: 40–41). On todettu, että lapsen osallistuminen ja toimijuus on ollut vähän keskusteltu aihe lasten kuntoutuksessa (Sipari ym. 2017a: 38; vrt. Bekken 2017: 487, 493). Lapsen osallistuminen hänelle itselleen merkitykselliseen toimintaan hänen omassa kehitysympäristössään ei tule riittävästi hyödynnetyksi lasten kuntoutuksessa (Vänskä ym. 2018: 7–8). Ammattilais- ja aikuisvetoisuus kuvaa lasten kuntoutusta sekä kuntoutuksen kehittämistä, ja tarve lapsen näkökulman selvittämiseksi tunnustetaan (Olli ym. 2012: 804; Phoenix ym. 2019: 9; Sipari ym. 2017a: 71–72). Toimintatavat, jotka vahvistavat lapsen osallistumista sekä kuntoutuksen yhteistoiminnassa että laajemmin lapsen omassa arjessa, näyttäytyvät mielenkiintoisena mahdollisuutena lapsen kuntoutumisen edistymiseksi. Ne avaavat näkymää uudenlaiseen kuntoutumisprosessiin, joka kehittyy lasta, perhettä ja kuntoutuksen toimijoita yhdistävässä yhteistoiminnallisessa oppimisprosessissa, jota kuntoutumisen tavoite ohjaa. (Vänskä ym. 2018: 43–45; vrt. Harra & Sipari & Mäkinen 2017: 157–158, 160–161.)

Tässä tutkimuksellisessa kehittämistyössä asioita tarkastellaan kuntoutuksen valtaistavan ja ekologisen paradigman viitekehyksessä. Työssä ollaan kiinnostuneita lapsen, perheen ja ammattilaisen yhteistoiminnasta sekä muodostuvasta ymmärryksestä osallistumista vahvistaviin toimintatapoihin liittyen. Osallistumisen vahvistumisella tavoitellaan lapsen motorisen oppimisen edistymistä. Seuraava kuvio esittelee tässä työssä esillä olevan näkökulman osallistumista vahvistavien toimintatapojen tarkasteluun (ks. kuvio 2).

Kuvio 2. Osallistumista vahvistavat toimintatavat tutkimuksellisen kehittämistyön kontekstissa.

Tässä tutkimuksellisessa kehittämistyössä näkemyksenä on, että lapsen, vanhemman ja ammattilaisen tulisi yhdessä pystyä muodostamaan – ehkä jopa uudenlaista – näkökulmaa lapsen motorisen oppimisen edistymiseen, jonka lähtökohtana on lapsen osallistuminen hänelle merkitykselliseen toimintaan arjessa.

4 Kehittämisympäristö ja yhteistyökumppani

Tutkimuksellinen kehittäminen toteutuu Vantaan kaupungin sosiaali- ja terveydenhuollon toimialan terveystalvelujen kuntoutuksessa. Kuntoutusyksikön toimintaa ohjaavat kaupunkitason strategiset tavoitteet. Tämä työ tukee osaltaan tavoitteita asiakkaiden hyvinvoinnin edistämässä sekä asiakaslähtöisten palveluiden kehittämisessä. Työssä kehitetään lapsi- ja perhelähtöistä toimintatapaa lasten kuntoutuksen ammattilaisten ja perheiden yhteistyössä. Kehittäminen tarkoittaa yhtä konkreettista mahdollisuutta asiakkaana oleville lapsille ja heidän vanhemmilleen osallistua palvelunsa kehittämiseen. (Vantaan kaupunginvaltuusto 2017: 16–17, 20–22.)

Tutkimuksellisen kehittämisen toimintaympäristönä on lasten fysio-, toiminta- ja puhe-terapian vastaanotto toiminta sekä fysio- ja toimintaterapian motorikkaan painottuva lastenryhmätoiminta. Lapsen motorikkaan liittyvistä harjoitusryhmistä käytetään tässä tutkimuksellisessa kehittämisessä nimitystä lastenryhmä. Vantaan kaupungin kuntoutuksen lastenterapiassa arvioidaan lapsen motorikkaa ja ikätasosta kehitystä, ja arvion perusteella laaditaan suunnitelma lapsen, perheen ja mahdollisten muiden toimijoiden kanssa yhteistyössä. Vastaanotolla tai lapsen toimintaympäristössä toteutuva arviointi ja suunnitelman laatiminen voi koskettaa yhtä tai useampaa lasten kuntoutuksen ammattilaista lapsen ja perheen tilanteen mukaan. Lapsi, perhe ja lapsen läheiset voivat tarvita ohjausta ja neuvontaa sekä ohjattua harjoittelua lapsen motoristen taitojen oppimiseen välttämättömien valmiuksien vahvistumiseksi. Arjessa toteutuvan harjoittelun ja taitojen oppimista tukevan toiminnan lisäksi lapselle, jolla on karkea- ja/tai hienomotoriikan haasteita, voidaan suositella osallistumista lastenryhmään. Vantaan kaupungin kuntoutuksessa fysio- ja toimintaterapian lastenryhminä on noin 3–4-vuotiaisen sensomotoriikkaryhmä ja noin 5–6-vuotiaiden hienomotoriikkaryhmä. Ryhmät ovat fysioterapeuttityöparin tai fysio- ja toimintaterapeuttityöparin ohjaamia. Lastenryhmässä harjoitellaan kerran viikossa. Ryhmän kesto on 75 minuuttia ja harjoitusjakson pituus yhteensä 10–12 harjoituskertaa. Lastenryhmä on pienryhmä, jossa on enintään kuusi lasta. (Lastenryhmä 2018.)

Lastenryhmässä tavoitteena on motoristen taitojen oppimiseen liittyvien valmiuksien vahvistuminen ja motoristen perustaitojen harjaantuminen. Ryhmä tukee lapsen itsetunnon vahvistumista, harjoitteluun ja liikkumiseen rohkaistumista sekä liikkumisen ilon löytämistä. Turvallinen, kannustava ja virikkeellinen harjoittelu ympäristö tarjoaa onnistumisen kokemuksia ja tärkeää toistoa suorituksiin taitojen vahvistumiseksi. Lastenryhmän

yhteydessä perheet pääsevät näkemään lapsen harjoittelemassa, millä tuetaan harjoittelun siirtymistä perheen arkeen. Ryhmätoteutukseen liittyen vanhemman ja lapsen kanssa pidetään alku- ja loppuarvio sekä palautekeskustelu. Ryhmäjakson aikainen lapsen taitojen kehittymisen seuraaminen auttaa jatkokuntoutustarpeen arvioinnissa ja suunnittelussa. (Lastenryhmä 2018.)

Tässä tutkimuksellisessa kehittämistyössä on mukana myös yhteistyökumppani. Työ toteutuu yhteistyössä Motorisen oppimisen vaikeus -yksikön kanssa. Motorisen oppimisen vaikeus -yksikkö on Suomen CP-liitto ry:n alaisuudessa toimiva yksikkö, joka tavoitteena on:

- edistää motorisen oppimisen vaikeuksien parempaa ja riittävän varhaista tunnistamista ja tukemista. Toiminnassa huomioidaan erityisesti henkilöt, joilla on motoriikan oppimisvaikeus tai lievempiä motoriikan haasteita. (Motorisen oppimisen vaikeus -yksikkö n.d.)

Tältä tutkimukselliselta kehittämistyöltä yhteistyökumppani odottaa tietoa osallistumista vahvistavista toimintatavoista lapsen motoriseen oppimiseen liittyen hyödynnettäväksi yksikön omassa kehittämistoiminnassa sekä kumppanuusverkostossa tehtävässä yhteistyössä.

5 Tavoite, tarkoitus, kehittämiskysymykset ja tuotos

Tämän tutkimuksellisen kehittämistyön tarkoituksena oli kehittää osallistumista vahvistavaa toimintatapaa motorisen oppimisen edistymiseksi lapsen kuntoutumisessa. Kehittämiskysymykset esitetään seuraavassa taulukossa (ks. taulukko 1).

Taulukko 1. Kehittämiskysymykset.

Kehittämiskysymys 1:	Mitä ovat nykyiset osallistumista vahvistavat toimintatavat motorisen oppimisen edistymiseksi lapsen kuntoutumisessa lasten ja vanhempien näkökulmasta?
Kehittämiskysymys 2:	Mitä ovat nykyiset osallistumista vahvistavat toimintatavat motorisen oppimisen edistymiseksi lapsen kuntoutumisessa kuntoutuksen ammattilaisten näkökulmasta?
Kehittämiskysymys 3:	Mitkä ovat osallistumista vahvistavan tulevaisuuden hyvän toimintatavan ydintekijät motorisen oppimisen edistymiseksi lapsen kuntoutumisessa?

Tutkimuksellisen kehittämistyön tuotoksena oli kuvaus osallistumista vahvistavasta toimintatavasta motorisen oppimisen edistymiseksi lapsen kuntoutumisessa.

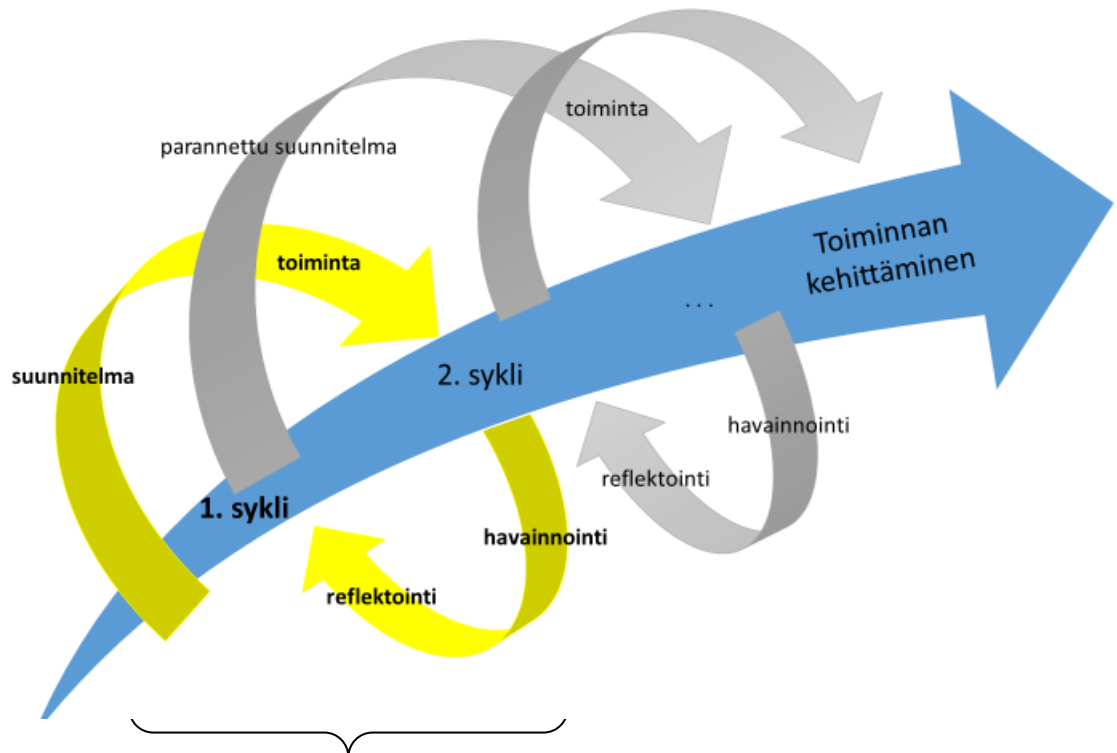
6 Menetelmälliset ratkaisut

Tässä toimintatutkimuksellista strategiaa noudattaneessa tutkimuksellisessa kehittämissä aineisto kerättiin laadullisia menetelmiä hyödyntäen. Tiedontuottajina osallistuneet lapset, vanhemmat ja lasten kuntoutuksen ammattilaiset kehittivät työn toimintaympäristöön liittyntä toimintatapaa tutkimuksellisen kehittämistyön tekijän fasilitoimana. (Heikkinen 2008: 20, 36–37.) Tutkimuksellisen kehittämisen kohteena oli lapsen, vanhemman ja ammattilaisen yhteistoiminnassa rakentuva osallistumista vahvistava toimintatapa lapsen motorisen oppimisen edistymiseksi.

6.1 Tutkimuksellinen lähestymistapa

Tässä tutkimuksellisessa kehittämissä noudatettiin toimintatutkimuksellista lähestymistapaa, kun tarkoituksena oli käytännön toimintatapojen kehittäminen, eri toimijoiden osallistuminen tutkimuksellisen kehittämisen prosessiin ja pyrkimys muutokseen (Heikkinen 2018: 215; Koshy & Koshy & Waterman 2011: 12–13). Tutkimuksellisuus ilmeni suunnitellun tutkimusstrategian noudattamisena. Toimintatavan kehittäminen toteutui teoreettiseen viitekehykseen ja aihealueen tutkimustietoon kietoutuen. (Heikkinen 2018: 215–216, 219; Koshy ym. 2011: 2–3, 9.)

Työ mahdollisti yhteisen ja syvemmän ymmärryksen muodostumisen osallistumista vahvistavista toimintatavoista motorisen oppimisen edistymiseksi lapsen kuntoutumisessa. Kehittämisen vaiheittainen eteneminen, kehittämisessä mukana olleiden henkilöiden osallistuminen useampaan kehittämisen vaiheeseen ja aineistojen siirtyminen vaiheesta toiseen suunniteltiin ymmärryksen syventymisen näkökulmasta (Heikkinen 2008: 34–36). Pyrkimys prosessimaiseen ajattelutapojen ja sosiaalisten käytänteiden muuttamiseen kuvasi tämän tutkimuksellisen kehittämistyön toteutusta (Heikkinen 2008: 36; Heikkinen & Rovio & Kiilakoski 2008: 86). Toimintatutkimuksellisella lähestymistavalla toteutuneessa tutkimuksellisessa kehittämissä oli kysymys yhteistoiminnallisesta prosessista, jossa ihmiset oppivat sekä yksilöllisesti että yhdessä muodostaen ymmärrystä toiminnasta ja kehittääkseen sitä (McNiff 2013: 25).

Ensimmäinen suunnittelu-toiminta-havainnointi-reflektointi-sykli

Kuvio 3. Ensimmäiseen sykliin sijoittunut tutkimuksellinen kehittämistyö osana toiminta-tutkimuksen spiraalia (Heikkistä 2018: 223 mukaillen).

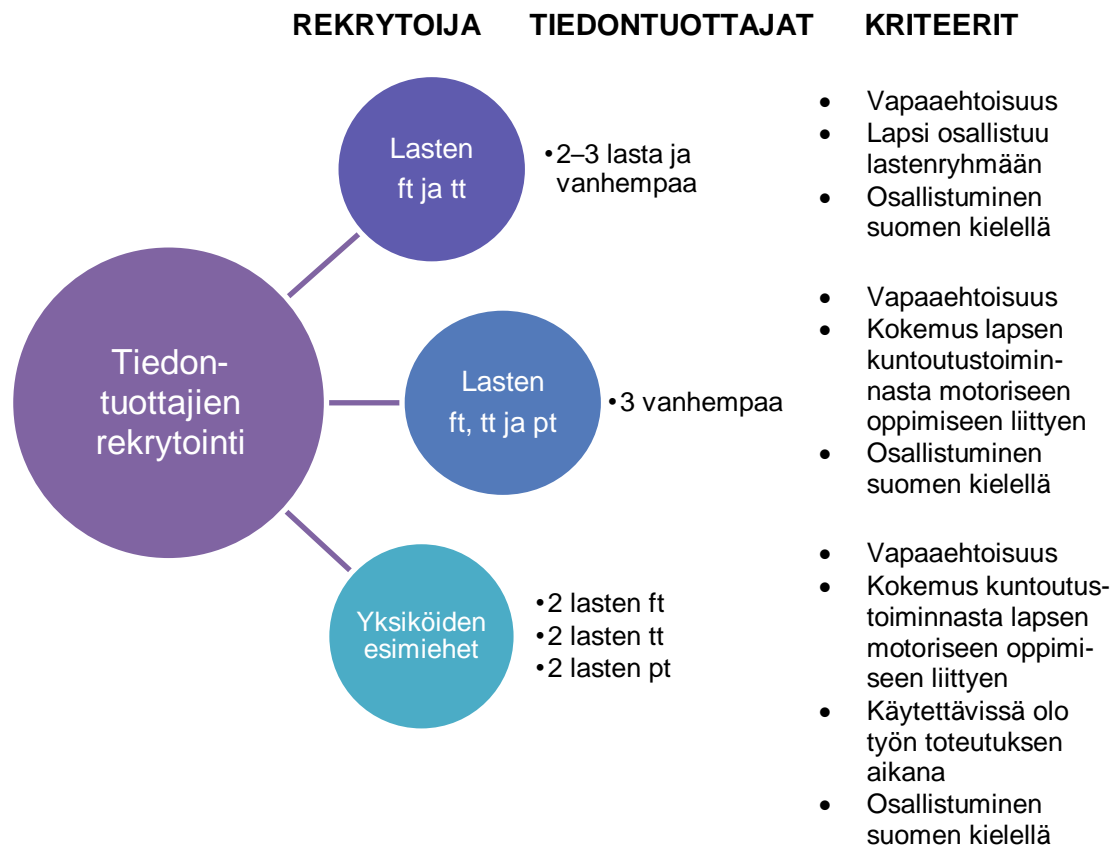
Toimintatutkimukselle ominaista oppimisen ja kehittämisen prosessia hahmotettiin niin sanottuna itsereflektiivisenä kehänä, joka piti sisällään suunnittelu-toiminta-havainnointi-reflektointi-syklin (ks. kuvio 3) (Heikkinen 2018: 222). Tämä tutkimuksellinen kehittämistyö sijoittui ensimmäisen syklin suunnitelman, toiminnan, havainnoinnin ja reflektoinnin sektoreille. Sykli piti sisällään tutkimuksellisen kehittämistyön suunnittelun, tutkimuksellisen kehittämisen toimintaympäristössä sekä havainnointia ja reflektointia koko prosessin ajan. Työssä selvitettiin, mitä osallistumista vahvistavia toimintatapoja motorisen oppimisen edistymiseksi oli käytössä ja mitä ovat tulevaisuuden hyvän toimintatavan ydintekijät. Tämän pohjalta muodostui kuvaus osallistumista vahvistavasta toimintatavasta motorisen oppimisen edistymiseksi lapsen kuntoutumisessa. Tämän tutkimuksellisen kehittämistyön jälkeen voidaan edetä seuraavan suunnitelmasyklin parannettuun suunnitelmaan ja sen toimeenpanoon sekä arviointiin. Kehittämisen jatkaminen on kuitenkin tämän ajallisesti rajatun tutkimuksellisen kehittämistyön ulkopuolella. Sykliin vaiheet voivat toteutua kuvion 3 mukaisesti vaiheittain mutta myös lomittain (Heikkinen 2018: 224). Kehittämisen vaiheiden seuratessa toinen toistaan muodostuu toimintatutkimuksen spiraali (ks. kuvio 3) (Heikkinen ym. 2008: 80).

Tutkimuksellisessa kehittämisessä tiedonintressi oli lähtökohdaltaan emansipatorisesti ja kriittisesti suuntautunut Habermasin tiedonintressiteoriaan ja kriittiseen teoriaan viitaten (Heikkinen & Kontinen & Häkkinen 2008: 44–46; Tuomi & Sarajärvi 2018: 45). Työn taustalla tunnistettiin se tosiasia, että lisääntyneestä huomiosta huolimatta asiakkaiden osallistuminen oman palvelunsa kehittämiseen on vähäistä varsinkin, kun on kyse lapsista (Aula ym. 2016: 8; Lasten ja nuorten vaikuttamisen mahdollisuudet 2019; vrt. Toikko & Rantanen 46). Kuntoutuspalvelun kehittämisen lisäksi tässä työssä tavoiteltiin lapsen ja vanhemman osallistumisen mahdollistumista lapsen kuntoutumisen kehittämiseen, mikä edellytti tietoisuutta, tahtotilaa ja muutoksia toimintatavoissa kohti yhteiskehittämistä ja kehittäjäkumppanuutta (Harra ym. 2017: 161–164; Järvikoski ym. 2017: 80–81; vrt. Järvensivu & Nykänen & Rajala 2010: 7–9; Raivio 2018: 26–30; Tuomi & Sarajärvi 2018: 43).

6.2 Tiedontuottajien valinta ja kuvaus

Tutkimukselliseen kehittämistyöhön kutsuttiin mukaan Vantaan kaupungin kuntoutusyksikön lasten fysio-, toiminta- ja puheterapeutteja sekä lasten kuntoutuksen asiakkaana olleita lapsia ja heidän vanhempiaan. Tutkimuksellisen kehittämistyön aineistonkeruu ja yhteiskehittely toteutui suomen kielellä, joten riittävä suomen kielen taito oli edellytyksenä tutkimukselliseen kehittämistyöhön osallistumiselle osallistujien vapaaehtoisuuden lisäksi. Tiedontuottajiksi valittiin ensimmäisenä ilmoittautuneet sisäänottokriteerit täyttäneet henkilöt, joilla oletettiin olevan kokemusta ja tietoa työn kohteena olleesta ilmiöstä (Tuomi & Sarajärvi 2018: 98).

Rekrytoinnin suunnitelma esitetään seuraavassa kuviossa (ks. kuvio 4). Rekrytoijina olivat kuntoutusyksikön esimiehet sekä rekrytointiin vapaaehtoisesti osallistuneet lastenterapeutit, jotka saivat tämän tutkimuksellisen kehittämistyön tekijältä ohjeistuksen rekrytointiin sekä osallistumisesta kiinnostuneille jaettavat tutkimushenkilötiedotteet ennen rekrytointia. Tämän tutkimuksellisen kehittämistyön tekijä otti henkilökohtaisesti yhteyttä rekrytoituihin ja vastasi kutsujen lähettämisestä sekä suostumusasiakirjoista.

Kuvio 4. Tiedontuottajien rekrytoinnin suunnitelma.

Kuviossa ft = fysioterapeutti, tt = toimintaterapeutti ja pt = puheterapeutti.

Lapset ja vanhemmat rekrytoitiin lasten fysio-, toiminta- ja puheterapian asiakkaista kesä–elokuun 2019 aikana. Osallistuminen oli mahdollista niin ikään lapselle huoltajan kanssa, jos lapsen huolto on uskottu muulle henkilölle kuin lapsen vanhemmalle (Laki lapsen huollosta ja tapaamisoikeudesta 361/1983). Osallistumisesta kiinnostuneet lapset ja vanhemmat saivat heille suunnatut tutkimushenkilötiedotteet (liitteet 1, 2 ja 3) lastenterapian vastaanotolla tai, mikäli kontakti rekrytoitaviin tapahtui puhelimitse, lastenterapeutti tai tämän kehittämistyön tekijä lähetti tiedotteet joko sähköpostilla tai kirjeellä rekrytoitaville. Lastenterapeutti kysyi kriteerit täyttäneiltä lapsilta ja vanhemmilta halukkuudesta osallistua tutkimukselliseen kehittämistyöhön ja keräsi osallistumisesta kiinnostuneilta vanhempaa haastatellen vanhemman yhteystiedot sekä lapsen kutsumanimen, mikäli rekrytointi koski toiminnallista haastattelua, johon lapsi osallistui yhdessä vanhemman kanssa. Nämä tiedot muodostivat rekisterin, jota varten oli laadittu rekisteriseloste sen hetkisiä tietosuojajohteja noudattaen. Yhteystietojen perusteella vanhempaan otettiin yhteyttä, hänelle kerrottiin tarkemmin työhön osallistumisesta ja kysyttiin

alustavaa suostumusta työhön osallistumiseen. Suostumusasiakirjat (liitteet 4 ja 5) allekirjoitettiin ennen aineistonkeruuna toteutuneita toiminnallisia haastatteluja sekä yhteiskehittelytilaisuutta.

Toiminnalliseen haastatteluun osallistuneet lapset ja vanhemmat rekrytoitiin elokuussa 2019 lastenterapian 3–6-vuotiaista asiakkaista, jotka osallistuivat samana syksynä lastenryhmään, sekä heidän vanhemmistaan. Alustavan suostumuksen antaneita perheitä oli kolme. Kahden perheen kanssa sovittiin ajankohta toiminnallista haastattelua varten yhden lapsi-vanhempi-parin jäätyä pois. Molemmat sovitut haastattelut toteutuivat. Osallistuneet lapset olivat neljävuotiaita, ja molemmat osallistuivat haastatteluun yhdessä äitinsä kanssa. Haastatteluun osallistuneet vanhemmat kutsuttiin lisäksi vanhempien ja ammattilaisten yhteiskehittelytilaisuuteen. Heille annettiin yhteiskehittelyä koskenut kutsukirje haastattelun päätyttyä. Tähän aineistonkeruun ja kehittämisen vaiheeseen rekrytoitiin lisäksi kolme vanhempaa ja yksi varalle jäänyt vanhempi kesäkuun 2019 aikana lastenterapian asiakkaana olleista perheistä. Yhteiskehittelytilaisuuteen osallistui yhteensä neljä vanhempaa, joista yksi oli osallistunut ensimmäiseen aineistonkeruuvaiheeseen eli lapsen ja vanhemman haastatteluun. Osallistujina oli yksi isä ja kolme äitiä.

Kuntoutuksen ammattilaiset rekrytoitiin kuntoutusyksikön esimiesten kautta. Esimiehet esittivät yksiköissään kutsun tutkimukselliseen kehittämistyöhön osallistumiseen osallistumiskriteerit huomioiden (ks. kuvio 4), antoivat kiinnostuneille tutkimushenkilötiedotteen (liite 6) ja keräsivät ensimmäisiltä mukaan halunneilta yhteystietoina nimen, työpuhelinnumeron ja työ sähköpostiosoitteen. Tiedoista muodostui rekisteri, jota varten oli laadittu rekisteriseloste. Yhteystietoja käytettiin, kun ammattilaisiin otettiin yhteyttä ja kerrottiin tarkemmin kehittämistyöhön osallistumisesta. Mikäli rekrytoitavat eivät olleet saaneet tutkimushenkilötiedotetta, tämän tutkimuksellisen kehittämistyön tekijä toimitti sen heille sähköpostilla. Ammattilaisilta kysyttiin alustavaa suostumusta tutkimukselliseen kehittämistyöhön osallistumisesta. Ennen kehittämistilaisuuksia heille lähetettiin kutsukirjeet ja muistutusviestit. Suostumusasiakirjat (liite 5) allekirjoitettiin ennen ensimmäistä kehittämistilaisuutta.

Alustavan suostumuksen ilmoittaneita ammattilaisia oli kuusi: kaksi fysioterapeuttia, kaksi toimintaterapeuttia ja kaksi puheterapeuttia. Kaikki alustavan suostumuksen ilmaisseet osallistuivat ammattilaisten kesken järjestettyyn yhteiskehittelytilaisuuteen. Viisi ammattilaista osallistui vanhempien ja ammattilaisten yhteiskehittelytilaisuuteen, kun yksi ammattilaisista oli estynyt.

6.3 Aineiston kerääminen

Tutkimuksellisen kehittämistyön aineisto kerättiin kolmessa vaiheessa laadullisin menetelmin. Laadullisina aineistonkeruumenetelminä hyödynnettiin teemahaastattelua ja ryhmäkeskustelua yhteiskehittelyyn liittyen (Kupias & Koski 2012: 98–105; Valtonen 2005: 223–225). Yhteiskehittelyä hyödynnettiin sekä ammattilaisten keskinäisessä kehittämis-tilaisuudessa että ammattilaisten ja vanhempien yhteisessä kehittämistilaisuudessa. Valitut yhteiskehittelymenetelmät mahdollistivat yhteistoiminnan, jossa painottui vuorovaikutus, dialogisuus ja yhteisöllisyys (Heikkinen 2008: 32–34). Tässä tutkimuksellisessa kehittämistyössä kuntoutuspalvelun käyttäjät eli lapset ja vanhemmat osallistuvat kehittämiseen oman elämänsä asiantuntijoina ja kehittämisen kumppaneina. Asiakkaiden kokemustieto ja ammattilaisten asiantuntijatieto tuotiin vuorovaikutukseen keskenään sekä aineistojen välityksellä että työskentelemällä yhdessä. (vrt. Harra ym. 2017: 151, 157; Rissanen & Hietala 2017: 169.)

Aineistonkeruun ja kehittämisen vaihe, tiedontuottaja- ja kehittäjäryhmä, menetelmä sekä aineistonkeruun tulos esitetään vaiheittain seuraavassa taulukossa (ks. taulukko 2). Taulukkoon merkityt nuolet kuvaavat kerätyn aineiston yhteenvedon viemistä virikkeeksi seuraaviin kehittämisen vaiheisiin. Kolmanteen kehittämiskysymykseen liittyneen aineistonkeruun ja kehittämisen vaiheen jälkeen kehittäminen jatkui vielä tutkimuksellisen kehittämistyön tekijän työskentelyllä tulosten yhteenvedon ja työn tuotoksen muodostamiseksi.

Taulukko 2. Kehittämisen ja aineistonkeruun vaiheiden kuvaus.

AINEISTONKERUUN JA KEHITTÄMISEN VAIHE	TIEDON-TUOTTAJAT, KEHITTÄJÄT	MENETELMÄ	TULOS
Kehittämiskysymys 1: Mitä ovat nykyiset osallistumista vahvistavat toimintatavat motorisen oppimisen edistymiseksi lapsen kuntoutumisessa lasten ja vanhempien näkökulmasta?	Lastenryhmään osallistuneet lapset sekä lasten vanhemmat (kaksi lapsen ja vanhemman muodostamaa perhekohtaista paria).	Toiminnallinen teemahaastattelu lapsen ja vanhemman muodostamalle parille.	Lasten ja vanhempien näkemys nykyisistä osallistumista vahvistavista toimintatavoista motorisen oppimisen edistymiseksi lapsen kuntoutumisessa.
Kehittämiskysymys 2: Mitä ovat nykyiset osallistumista vahvistavat toimintatavat motorisen oppimisen edistymiseksi lapsen kuntoutumisessa kuntoutuksen ammattilaisten näkökulmasta?	Lasten kuntoutuksen ammattilaisten (2 ft, 2 tt ja 2 pt) muodostama kehittäjäryhmä.	Yhteiskehittely learning café -menetelmää soveltaen; ryhmäkeskustelu (tutkimuspäiväkirjaan kuvatut ryhmätyöt eivät olleet osa aineistoa).	Kuntoutuksen ammattilaisten näkemys nykyisistä osallistumista vahvistavista toimintatavoista motorisen oppimisen edistymiseksi lapsen kuntoutumisessa.
Kehittämiskysymys 3: Mitkä ovat osallistumista vahvistavan tulevaisuuden hyvän toimintatavan ydintekijät motorisen oppimisen edistymiseksi lapsen kuntoutumisessa?	Vanhempien (4) ja lasten kuntoutuksen ammattilaisten (5) muodostama kehittäjäryhmä.	Yhteiskehittely sisäpiiri-ulkopiiri-keskustelua hyödyntäen; ryhmäkeskustelu.	Osallistumista vahvistavan tulevaisuuden hyvän toimintatavan ydintekijät motorisen oppimisen edistymiseksi lapsen kuntoutumisessa.

Taulukossa ft = fysioterapeutti, tt = toimintaterapeutti ja pt = puheterapeutti.

Ensimmäiseen kehittämiskysymykseen liittyneessä kehittämisen ja aineistonkeruun vaiheessa aineisto muodostui lasten ja vanhempien toiminnallisista teemahaastattelusta, jotka äänitettiin. Haastattelun teemat ja haastattelukysymykset esitetään liitteessä 7. Rekrytoinnin yhteydessä lapselle ja vanhemmalle ehdotettiin orientoivana tehtävänä Metku-tehtävää (liite 8) haastatteluun valmistautumisen ja keskustelun tueksi (vrt. Kuopias & Koski 2012: 101; Valtonen 2005: 224, 238). Orienoivan tehtävän tekeminen oli vapaaehtoista. Haastatteluun osallistuneet perheet olivat tehneet orientoivat tehtävät.

Tässä työssä Metku-tehtäväksi kutsuttu Metku-kirja on Lapsen oikeus osallistua kuntoutukseensa (LOOK) – lapsen edun arviointi -hankkeessa kehitetty lapsen näkemystä, aktiivista toimijuutta ja osallistumista vahvistava työväline, joka auttaa lapsen tarpeiden määrittelyssä sekä kuntoutumisen tavoitteiden ja toteutuksen suunnittelemisessa lapsen, perheen ja ammattilaisen yhteistoiminnassa. Nimi 'Metku' muodostuu sanoista mer-

kityksellisen toiminnan **kuvaus**. Metku-kirjassa lapsi ja perhe kuvaavat lapselle merkityksellistä toimintaa arjessa kuvin, videoin ja kirjoituksin, ja siitä on mahdollista luoda sähköinen kirja maksuttomalla Book Creator -sovelluksella. (Sipari & Vänskä & Pollari 2017b; Vänskä ym. 2018: 17.) Metku-tehtävää hyödynnettiin tässä työssä lapsen suoritusten ja osallistumisen kuvaamisessa arjessa lapsen motoriseen oppimiseen liittyen liitteenä olevan Metku-tehtävän saatteen ja ohjeistuksen mukaan (ks. liite 8).

Ensimmäiseen aineistonkeruun vaiheeseen osallistui kaksi lapsi-vanhempi-paria. Haastattelijana toimi tämän tutkimuksellisen kehittämistyön tekijä. Toinen haastattelu pidettiin perheen kotona ja toinen terveysasemalla lastenterapeutin huoneessa. Molemmat haastattelut käynnistyivät tutustumisella orientoivaan tehtävään yhdessä lapsen ja vanhemman kanssa. Lapsella oli mahdollisuus kertoa orientoivassa tehtävässä esillä olleista asioista sekä omista ajatuksistaan ja näkemyksistään. Vanhempi tuki ja täydensi lapsen kertomusta. Haastattelun aikana lapsella oli mahdollisuus liikkua, leikkiä ja touhuta yksin tai yhdessä haastattelutilanteessa olleiden kanssa. Haastattelukysymyksiä esitettiin sekä lapselle että vanhemmalle. Lapsen siirtyessä omiin touhuihinsa tai lapsen ollessa juuri sillä hetkellä haluton vastaamaan, keskustelunomaista haastattelua jatkettiin vanhemman kanssa. Keskustelunavauksia lapsen suuntaan tehtiin hetken kuluttua uudestaan. Mikäli lapsi tai vanhempi olisi halunnut keskeyttää haastattelun, niin olisi tehty. Tälle ei kuitenkaan ollut tarvetta. Yhteenveto kerätystä aineistosta esitetään taulukossa 3.

Toiseen kehittämiskysymykseen liittyneessä aineistonkeruun ja kehittämisen vaiheessa aineisto muodostui kuntoutuksen ammattilaisten yhteiskehittelystä learning café -menetelmää soveltaen. Aineistonkeruuta ja yhteiskehittelyä varten järjestettiin ammattilaisten aamukahvit -niminen tilaisuus. Kehittämistilaisuuden kutsukirjeessä oli kerrottu yhteiskehittelyn menetelmä sekä kysymykset, joiden äärellä työskenneltiin. Ammattilaisten yhteiskehittelyssä oli mukana kuusi lastenterapeuttia. Kehittäjinä lasten fysio-, toiminta- ja puheterapiasta oli kaksi ammattilaista kustakin ammattiryhmästä. Tutkimuksellisen kehittämistyön tekijä oli tilaisuudessa fasilitaattorin roolissa eikä osallistunut tilaisuuden ryhmätyöskentelyyn tai keskusteluun syventävien kysymysten esittämistä ja keskustelun loppuyhteenvetoa lukuun ottamatta.

Alustuksena ryhmätyöskentelylle esitettiin yhteenveto lasten ja vanhempien haastatteluista sekä esimerkki Metku-tehtävästä. Tilaisuudessa ammattilaiset työskentelivät kahdessa kolmen kehittäjän ryhmässä niin, että työskentelyn alussa molemmissa ryhmissä

oli jokaisen ammattiryhmän edustajat. Ryhmien työskentely tapahtui seuraavien kysymysten ohjaamana:

1. Mitä lapsen osallistumista vahvistavia toimintatapoja käytämme lapsen motoristen taitojen oppimisen edistymiseksi lapsen kuntoutumisessa?
2. Miten (millä keinoilla, toimintavoilla) voimme yhdessä perheen kanssa vahvistaa lapsen osallistumista, kun kyse on lapsen motorisesta oppimisesta?

Työskentelyn alussa ryhmiä pyydettiin valitsemaan kirjurit, jotka kirjasivat ryhmän keskustelusta muistiinpanoja taululehtiölle. Ensimmäisen kysymyksen äärellä työskentelylle oli varattu aikaa 20 minuuttia, mutta molemmat ryhmät olivat valmiita ennen ajan täyttymistä. Tämän jälkeen ryhmien kirjureita pyydettiin jäämään paikalleen, kun kaksi muuta ryhmässä ollutta vaihtoi paikkaa. Molemmissa ryhmissä kirjurit kuvasivat lyhyesti edellisen ryhmän työskentelyn, ja työskentelyä jatkettiin tästä. Lopuksi alkuperäisissä ryhmissä olleet kirjurit vaihtoivat ryhmää oma-aloitteisesti halusta nähdä toisen ryhmän työstettävä aihe muistiinpanoineen. Toista vaihetta varten oli varattu 20 minuuttia aikaa, ja molemmat ryhmät olivat valmiita ennen aikarajaa.

Seuraavaksi edettiin molempien ryhmien ryhmätyöskentelyn esittelyyn ja yhteiseen keskusteluun. Nämä vaiheet äänitettiin aineistonkeruuna. Taululehtiölle koostetut muistiinpanot nostettiin esille, ja ryhmän kirjuri kuvasi keskustelun ja ryhmän työskentelyn muistiinpanojen pohjalta. Ensimmäisen ryhmän esityksen jälkeen avattiin vapaa keskustelu ajatusten vaihtoa ja täydentämistä varten. Ensimmäisen työn ympärillä käydyn keskustelun hiipuesssa siirryttiin toisen ryhmän ryhmätyöskentelyn esittelyyn. Myös toisen esityksen päätteeksi käytiin vapaata keskustelua kehittäjien kesken. Äänittäminen päätettiin, kun kehittäjät katsoivat keskustelun tulleen valmiiksi. Taululehtiölle koostetut ryhmätyöt kuvattiin osaksi tutkimuspäiväkirjaa, joka toimii tutkimuksellisen kehittämistyön prosessin reflektoinnin tukena. Tilaisuuden lopussa lasten kuntoutuksen ammattilaisille esitettiin kutsu viimeiseen aineistonkeruun ja kehittämisen vaiheeseen. Yhteenveto kerätyistä aineistosta esitetään taulukossa 3.

Kolmanteen kehittämiskysymykseen liittyneessä aineistonkeruussa yhteiskehittelymenetelmänä sovellettiin sisäpiiri-ulkopiiri-keskustelua. Aineistonkeruuta varten järjestettiin vanhempien ja kuntoutuksen ammattilaisten yhteiskehittelytilaisuus, joka toteutui kuntoutuksen ammattilaisten työaikana. Yhdeksän kehittäjää osallistui: viisi kuntoutuksen ammattilaista ja neljä vanhempaa. Yksi vanhemmista ja kaikki ammattilaiset olivat

olleet mukana työn aiemmassa aineistonkeruuvaiheessa. Lisäksi kaksi opiskelijaa, jotka olivat yhden osallistuneen ammattilaisen ohjauksessa, seurasivat tutkimuksellisen kehittämistyön esittelyä ja yhteiskehittelyä osallistumatta yhteiskehittelyyn ja aineistonkeruuseen. Ennen yhteiskehittelyn ja aineistonkeruun aloittamista opiskelijoiden osallistumisesta kysyttiin kaikilta kehittäjäryhmässä niin, etteivät opiskelijat olleet paikalla. Kaikilla oli mahdollisuus sanoa kantansa perustelematta. Vastaukset olivat myönteisiä, jolloin opiskelijat pyydettiin takaisin ja edettiin vanhempien ja ammattilaisten yhteiskehittelyyn. Kielteisen kannan kohdalla tilaisuutta olisi jatkettu ilman opiskelijoita.

Yhteiskehittelytilaisuuteen osallistuminen ei edellyttänyt valmistautumista. Ennen tilaisuutta lähetetyssä kutsukirjeessä oli kerrottu yhteiskehittelyn menetelmä sekä kysymykset, joiden äärellä työskenneltiin. Tilaisuus alustettiin lyhyellä tutkimuksellisen kehittämistyön, kahden aiemman aineistonkeruuvaiheen yhteenvetojen sekä tilaisuuden työskentelyn esittelyllä. Sisäpiiri-ulkopiiri-keskustelun keskusteltavat kysymykset olivat:

1. **Mitä ovat lapsen osallistumista vahvistavat tulevaisuuden hyvät toimintatavat motorisen oppimisen edistymiseksi lapsen kuntoutumisessa?**
2. Ensimmäinen ryhmä keskusteli kysymyksen äärellä 'mitä ovat lapsen osallistumista vahvistavat tulevaisuuden hyvät toimintatavat motorisen oppimisen edistymiseksi lapsen kuntoutumisessa'. Jatkakaa keskustelua siitä, **mitä käytännön toimia se edellyttää lapsen kuntoutumiseen liittyen.**

Kehittäjät jakautuivat sisä- ja ulkopiiriin siten, että kummassakin oli sekä ammattilaisia että vanhempia. Ulkopiirille tarjottiin mahdollisuutta muistiinpanojen kirjoittamiseen, ja halukkaille jaettiin muistiinpanovälineet. Äänittäminen aloitettiin, kun sisäpiiri aloitti keskustelun. Ulkopiiri kuunteli sisäpiirin keskustelua muistiinpanoja tehden. Keskusteluun oli varattu aikaa 30 minuuttia mutta sisäpiiri oli valmis ennen ajan täyttymistä. Piirit vaihtoivat paikkoja. Seuraavaksi sisäpiirissä istuneet jatkoivat keskustelua toisen kysymyksen äärellä ensimmäisen keskustelun pohjalta. Keskusteluun oli varattu 30 minuuttia, ja ryhmä oli valmis ennen ajan täyttymistä. Seuraavaksi muodostettiin yksi iso piiri, jossa keskustelijat jatkoivat keskustelua yhdessä siitä, mistä aiemmissa keskusteluissa oli ollut kysymys. Keskustelujen aikana fasilitaattorin roolissa ollut tutkimuksellisen kehittämistyön tekijä ohjasi keskustelua esittämällä muutamia tarkentavia kysymyksiä ja teki muistiinpanoja, joiden pohjalta hän esitti yhteenvedon keskustelun päätteeksi. Yhteenvedon aikana kehittäjillä oli mahdollisuus vielä kommentoida. Äänittäminen päätettiin yhteenvedon jälkeen.

Äänittämisen päätyttyä käytiin hetken aikaa vapaata keskustelua, johon myös tilaisuutta seuranneet opiskelijat osallistuivat. Opiskelijat olivat kirjanneet ylös muistiinpanoja, jotka tutkimuksellisen kehittämistyön tekijä sai osaksi tutkimuspäiväkirjaansa. Myös tutkimuksellisen kehittämistyön tekijän omat kirjalliset muistiinpanot keskusteluista liitettiin osaksi tutkimuspäiväkirjaa. Tutkimuspäiväkirja muistiinpanoineen toimi asioiden mieleen palauttamisen ja reflektoinnin tukena. Tutkimuspäiväkirjan sisältö ei ollut osa analysoitavaa aineistoa missään aineistonkeruun ja kehittämisen vaiheessa.

Taulukko 3. Yhteenveto aineistonkeruusta.

Aineistonkeruu kehittämiskysymyksittäin: aineistonkeruumenetelmä ja osallistujat	Aineiston koko: äänitetty ja litteroitu aineisto kirjaisin Arial 11 pt, riviväli 1,5
K1 Lapsen ja vanhemman toiminnallinen teemahaastattelu: haastattelu 1: lapsi ja vanhempi haastattelu 2: lapsi ja vanhempi	52 minuuttia äänitettyä aineistoa, 16 sivua litteroitua tekstiä 55 minuuttia äänitettyä aineistoa, 12 sivua litteroitua tekstiä
K2 Kuntoutuksen ammattilaisten yhteiskehittely learning café -menetelmää soveltaen: osallistujina 2 ft, 2 tt ja 2 pt	42 minuuttia äänitettyä aineistoa (learning café -työskentelyn yhteenvedot ja loppukeskustelu), 12 sivua litteroitua tekstiä
K3 Vanhempien ja kuntoutuksen ammattilaisten yhteiskehittely sisäpiiri-ulkopiiri-keskusteluna: osallistujina 4 vanhempaa ja 5 kuntoutuksen ammattilaista	80 minuuttia äänitettyä aineistoa (sisäpiiri-ulkopiiri-keskustelu ja loppu- keskustelu), 14 sivua litteroitua tekstiä

Taulukossa K1, K2 ja K3 tarkoittavat kehittämiskysymykseen liittyvää kehittämisen vaihetta (ks. sivut 13 ja 20) ja ft = fysioterapeutti, tt = toimintaterapeutti ja pt = puheterapeutti.

Kaikki äänitetty aineisto litteroitiin sanatarkasti. Lasten ja vanhempien haastatteluissa myös äännähdykset, kuten naurahdukset, hymähdykset ja kuiskaukset, sisällytettiin litterointiin, sillä etenkin lasten vastauksissa äännähdyksiä esiintyi paljon. Yhteenveto kaikkien aineistonkeruuvaiheiden aineistoista esitetään yllä olevassa taulukossa (ks. taulukko 3).

6.4 Aineiston analysointi

Tutkimuksellisen kehittämistyön aineiston litteroinnista ja analyysistä vastasi tutkimuksellisen kehittämistyön tekijä yksin. Litteroitu aineisto käsiteltiin aineistolähtöisellä sisälönanalyysillä, jonka avulla tutkimusaineistosta luotiin teoreettinen kokonaisuus aineiston

pelkistämisen, ryhmittelyn ja teoreettisten käsitteiden muodostamisen kautta. Analyysin kaikissa vaiheissa pyrittiin ymmärtämään tiedontuottajia heidän omasta näkökulmastaan. Aineistonanalyysin kautta muodostettiin sanallinen, selkeä ja tiivis kuvaus tutkimuksellisen kehittämisen kohteena olleesta ilmiöstä. (Tuomi & Sarajärvi 2018: 122–123, 127.) Esimerkki aineistolähtöisestä sisällönanalyysistä esitetään liitteessä 9.

Aineistoa kertyi kolmesta aineistonkeruuvaiheesta, ja jokainen aineisto käsiteltiin yksitellen. Äänitettyyn ja litteroituun aineistoon perehdyttiin huolellisesti käymällä aineisto läpi useita kertoja. Jokaiseen aineistoon liittyi oma analyysikysymyksensä, jotka olivat samat kuin luvussa 5 esitetyt kehittämiskysymykset. Analyysiyksikkönä käytettiin ajatuskokonaisuuksia, mikä sopi parhaiten paikoin poukkoilevaan kerrontaan aineistossa. Litteroidusta aineistosta etsittiin analyysikysymykseen vastanneet ilmaukset. Kahdessa ensimmäisessä aineistossa, lasten ja vanhempien haastatteluissa sekä ammattilaisten yhteiskehittelyssä, selvitettiin nykyisiä osallistumista vahvistavia toimintatapoja motorisen oppimisen edistymiseksi lapsen kuntoutumisessa, mutta molemmissa aineistoissa esiintyi lisäksi ideoita ja toiveita tarvittavista uusista toimintatavoista. Nämä ilmaukset liitettiin osaksi kolmannen aineistonkeruun ja kehittämisen vaiheen aineistoa, joka koski osallistumista vahvistavan tulevaisuuden hyvän toimintatavan ydintekijöitä. (Kananen 2014: 111–113; Tuomi & Sarajärvi 2018: 122–123.)

Kun litteroidusta aineistosta oli alleviivaamalla etsitty analyysikysymykseen vastanneet ilmaukset, ne taulukoitiin taulukkolaskentaohjelmaa apuna käyttäen. Alkuperäiset ilmaukset pelkistettiin kirjakieliseen muotoon, ja samalla säilytettiin vain analyysikysymyksen kannalta oleellinen sisältö. Taulukoiduista pelkistetyistä ilmauksista etsittiin samankaltaisuuksia kuvanneita käsitteitä. Niiden perusteella ilmauksia ryhmiteltiin ja yhdistettiin alaluokiksi, jotka nimettiin sisältöä kuvanneella käsitteellä. Alaluokkia yhdistettiin yläluokiksi silloin, kun analyysi eteni luontevasti ylemmälle tasolle. Luokkien nimeämisessä käytettiin aineistosta löytyneitä käsitteitä, jotta luokat kuvasivat mahdollisimman hyvin aineistoa sisällöllisesti ja kielellisesti. Muodostuneiden luokkien avulla saatiin vastaus kehittämiskysymykseen kunkin aineiston kohdalla. (Kananen 2014: 111–113; Tuomi & Sarajärvi 2018: 108–109, 122–127.)

Tuloskappaleen kirjoitus seurasi aineiston analyysia yksi aineisto ja kehittämisen vaihe kerrallaan. Kun kaikki tulokset oli kirjoitettu, kehittämistehtävittäin esitettyjä tuloksia ja niiden merkityksiä tulkittiin suhteessa toisiinsa. Tuloksia verrattiin etsien yhteneväisyyk-

siä, eroja, ristiriitoja ja yllätyksiä. Tulosten yhteenvedosta ja tulkinnasta muodostui tutkimuksellisen kehittämistyön tuotos. Tutkimuksellisen kehittämistyön pohdintaa varten työn tuloksia ja tuotosta tarkasteltiin suhteessa teoreettiseen viitekehykseen kiinnittäen huomiota myös siihen, mistä tuloksissa ei puhuttu. (Tuomi & Sarajärvi 2018: 121–122, 127.)

6.5 Tutkimuksellisen kehittämistyön eteneminen

Tutkimuksellisen kehittämistyön prosessi esitetään yhteenvetona seuraavassa taulukossa (ks. taulukko 4). Tutkimuksellisen kehittämistyön aihe muotoutui ja tarkentui syksyllä 2018 sekä yhteistyökumppanin kanssa että työn toimintaympäristössä käytyjen keskustelujen pohjalta. Työn toimintaympäristössä lasten kuntoutuksen ammattilaisten kanssa käytiin ryhmäkeskusteluja, jotka vahvistivat tutkimuksellisen kehittämistyön tilausta. Tutkimussuunnitelma rakentui teoreettiseen viitekehykseen perehtymisen sekä toimintaympäristössä että yhteistyökumppanin kanssa jatkuneiden keskustelujen tukena. Tutkimussuunnitelman valmistuttua tutkimuslupaa haettiin Vantaan kaupungin sosiaali- ja terveydenhuollon toimialalta. Työssä mukana olleen henkilöstön ajankäyttöön pyydettiin tarkennusta ennen kuin tutkimuslupa myönnettiin 28.3.2019. Sen jälkeen solmittiin tutkimukselliseen kehittämistyöhön liittyneet sopimukset. Kevään 2019 aikana laadittiin suuntaviivat tutkimuksellisen kehittämistyön viestintään työn toimintaympäristössä. Työhön liittyi lyhyitä esittelyjä kuntoutusyksikön ammattilaisille ja johtoryhmälle. Yhdessä esittelyssä myös yhteistyökumppanin edustaja oli mukana.

Rekrytoinnin perehdytys kuntoutusyksikön esimiehille toteutui toukokuussa 2019, jotta kuntoutuksen ammattilaisten rekrytointi voitiin aloittaa ennen kesälomakautta. Myös lastenterapeutit saivat perehdytyksen lasten ja vanhempien rekrytointiin. Perehdytykset pidettiin toukokuussa ja heinäkuussa siten, että valtaosa sai perehdytyksen ensimmäisessä Skypen välityksellä järjestetyssä puolen tunnin kokouksessa ja loput kasvokkain tapaamisessa jäljempänä. Kesän 2019 aikana tiedonhakua tehtiin uudestaan uuden ja ajankohtaisen tiedon toiveessa, teoreettista viitekehystä tarkennettiin ja lapsen ja vanhemman toiminnallisen haastattelun kysymyksiä (liite 7) testattiin ennalta. Testauksen perusteella kysymyksiin tehtiin muutoksia, jotta vastaukset olisivat tuottaneet tietoa mahdollisimman hyvin kehittämiskysymykseen. Kesä ja alkusyksy 2019 oli tiedontuottajien rekrytoinnin aikaa. Tarkastuspisteenä ennen työn toteutusvaiheen käynnistymistä oli elokuun lopulle sovittu esitys kuntoutuksen johtoryhmässä, jossa käytiin läpi rekrytoinnin onnistumista ja aineistonkeruuseen valmistautumista.

Taulukko 4. Tutkimuksellisen kehittämistyön eteneminen.

AJANKOHTA	TYÖVAIHE	PAIKKA
Syksy 2018	Kehittämistyön ideointi ja avaukset työyhteisössä Yhteistyökumppanin tapaaminen Tarve- ja aiheanalyysit, tiedonhaku ja teoreettiseen viitekehykseen perehtyminen	Vantaan kaupungin kuntoutus Metropolia AMK
Tammikuu–helmikuu 2019	Tutkimussuunnitelman laatiminen ja viimeistely Yhteistyökumppanin tapaaminen	Metropolia AMK Motorisen oppimisen vaikeus -yksikkö
Maaliskuu–huhtikuu 2019	Tutkimuslupahakemuksen jättäminen Hyväksytty tutkimuslupa Suunnitelman esittely lastenterapeuteille, yhteistyökumppani mukana Sopimukset	Vantaa kaupungin sosiaali- ja terveystoimi Vantaan kaupungin kuntoutus
Toukokuu 2019	Tiedontuottajien rekrytinnin perehdytys esimiehille ja lastenterapeuteille → rekrytointi	Vantaan kaupungin kuntoutus
Heinäkuu–elokuu 2019	Teoreettisen viitekehyksen täydentäminen, haastattelukysymysten testaaminen ja aineistonkeruun valmistelu Yhteistyökumppanin tapaaminen Rekrytinnin perehdytys lopuille lastenterapeuteille, rekrytointi käynnissä Tarkastuspiste ennen toteutusvaihetta kuntoutuksen johtoryhmässä	Motorisen oppimisen vaikeus -yksikkö Vantaan kaupungin kuntoutus
Syyskuu–lokakuu 2019	Aineistonkeruu kolmessa vaiheessa, aineistojen litterointi ja analyysi, alustavat tulokset ja niiden raportointi	Vantaan kaupungin kuntoutus
Marraskuu–joulukuu 2019	Esitys Kuntoutuksen Symposiumissa Aineiston analyysi ja raportin kirjoittaminen	Metropolia AMK
Alkuvuosi 2020	Raportin viimeistely ja valmiin työn julkaiseminen	Theseus, Vantaan kaupungin kirjaamo

Tutkimuksellisen kehittämistyön kolme aineistonkeruuvaihetta ajoittuivat syys- ja loka-kuulle. Vaiheiden välissä kerätty aineisto litteroitiin, aineistoon tutustuttiin ja siitä koostettiin yhteenveto seuraavan aineistonkeruun ja kehittämisen vaiheen alustukseksi. Tutkimuksellisen kehittämistyön raportin kirjoittaminen eteni samaan aikaan aineistonkeruun kanssa ja jatkui aineistonkeruun päätyttyä. Raportin kirjoittamista tuki tutkimuksellisen kehittämistyön aikana pidetty tutkimuspäiväkirja. Tutkimuksellisen kehittämistyön alustavia tuloksia esitettiin Kuntoutuksen Symposiumissa Metropolia Ammattikorkeakoulussa marraskuussa 2019. Tämän jälkeen aineiston analysointi ja raportin kirjoittaminen jatkui edelleen. Tiedonhakua tehtiin kohdennetusti vielä raporttia kirjoitettaessa. Val-

mis raportti julkaistiin sähköisesti ammattikorkeakoulujen opinnäytetöiden Theseus-tietokannassa ja toimitettiin Vantaan kaupungin kirjaamoon sekä yhteistyökumppanille Motorisen oppimisen vaikeus -yksikköön.

7 Tuloksena osallistumista vahvistavia toimintatapoja motorisen oppimisen edistymiseksi lapsen kuntoutumisessa

Tutkimuksellisen kehittämistyön ensimmäisen ja toisen kehittämiskysymyksen tuloksena oli nykyisiä osallistumista vahvistavia toimintatapoja motorisen oppimisen edistymiseksi lapsen kuntoutumisessa lasten ja vanhempien sekä lasten kuntoutuksen ammattilaisten kuvaamina. Kolmantena tuloksena oli osallistumista vahvistavan tulevaisuuden hyvän toimintatavan ydintekijät motorisen oppimisen edistymiseksi lapsen kuntoutumisessa.

7.1 Lasten ja vanhempien näkemys nykyisistä osallistumista vahvistavista toimintatavoista

Lapset ja vanhemmat kuvasivat nykyisiä osallistumista vahvistavia toimintatapoja motorisen oppimisen edistymiseksi lapsen kuntoutumisessa. Lapset kertoivat konkreettisesta toiminnasta ja asioista heidän arjessaan ja kuntoutuksessaan. Vanhemmat kertoivat etenkin taitojen oppimista edistävästä harjoittelemisesta kuntoutuksessa ja arjessa, harjoittelun ja taitojen kehittymisen vaikutuksista lapsen ja perheen arkeen sekä vanhemman ja ammattilaisen välisestä yhteistyöstä lapsen kuntoutukseen liittyen. Lasten ja vanhempien haastatteluissa esiin nousseet nykyiset osallistumista vahvistavat toimintatavat motorisen oppimisen edistymiseksi lapsen kuntoutumisessa esitetään yhteenvetona seuraavassa kuviossa (ks. kuvio 5).

Kuvio 5. Nykyiset osallistumista vahvistavat toimintatavat motorisen oppimisen edistymiseksi lapsen kuntoutumisessa lasten ja vanhempien näkökulmasta.

Lapset ja vanhemmat kuvasivat osallistumista vahvistavia toimintatapoja, jotka liittyivät motorisen oppimisen edistymiseen tähtäävään harjoitteluun. He kertoivat lastenryhmässä harjoittelemisesta, leikinomaisesta toiminnasta ryhmässä, pienryhmässä toimimisesta ja yhdessä tekemisestä taitojen oppimista edistävässä harjoittelussa. Vanhemmat kuvasivat, että ryhmässä leikin kautta löydetään keinoja harjoituttaa asioita, joiden harjoittelu kotona voi olla vaikeaa. Lapset kuvasivat leikinomaista toimintaa, kuten eläinten pelastamista kiipeämällä ja lintujen ruokkimista helmillä, mihin he olivat mielellään osallistuneet. Vanhemmat tukivat lasten kertomaa.

V (vanhempi): koska lapsi elää just noin vahvasti leikin kautta, niin se on ollut hirveän tärkeää sille, että siinä on ollut just nää kaikki satujutut ja pelastukset ja palomestarit kiipee.

Lastenryhmässä harjoittelun seurauksena lapsen liikkuminen vahvistui muutenkin kuin vain tietyn harjoiteltavan taidon osalta, ja taitojen edistyminen vaikutti lapsen osallistumiseen lapsen ja perheen arjessa monin tavoin. Lapset kuvasivat lapsen ja lastenterapeutin konkreettista yhdessä tekemistä, kuten rakentamista, harjoittelemista ja harjoittelun lopuksi siivoamista lastenryhmässä. Vanhemmat toivat esiin, että lapsen liikunnallisten taitojen oppimista arjessa tuki yhdessä tekeminen, harjoitteleminen ja liikkumaan lähteminen yhdessä vanhemman tai perheen kanssa.

Osallistumista vahvistavana toimintatapana oli lapselta kysyminen ja lapsen näkökulmien huomioiminen, mikä innosti lasta osallistumaan harjoittelemiseen. Lastenryhmässä lapsilta kysyttiin, mitä he tykkäisivät tehdä. Lapsilta kysyttiin myös, mitä harjoittelun yhteydessä kerättävät asiat voisivat olla, jos harjoittelun yhteydessä haettiin esimerkiksi kiipeämällä esineitä puolapuilta. Lapset ja vanhemmat kuvasivat, että lasten toiveet oli myös huomioitu. Lasten kanssa työskenteleviltä ammattilaisilta vaadittiin herkkyyttä lapsille mieluisten asioiden selvittämiseksi. Myös vanhempien oli mahdollista kuulla lapselta itseltään, mitä lastenryhmässä oli tehty, kun lapselta harjoittelun jälkeen kysyttiin.

Osallistumista vahvistavissa toimintatavoissa yhtenä osana oli lapsen rohkaisu, tuki yrittämiselle ja sinnikkyydelle, onnistumisen mahdollistaminen, lapsen itsetunnon tukeminen sekä lapsen oman ymmärryksen tukeminen. Vanhempien mukaan lapsen kuntoutusta ja harjoittelua haastoi se, miten lapsi ymmärsi sen, mistä motorisissa taidoissa oli kysymys ja mihin asiaan harjoiteltava taito liittyi. Osallistumista vahvisti se, että lapsen omaa ymmärrystä tuettiin käyttämällä lapselle ymmärrettäviä esimerkkejä harjoiteltaviin taitoihin liittyen ja tukemalla asioiden siirtymistä lastenterapiasta arkeen. Vanhempi koki, että oli hyvä, että kuntoutuksessa selvitettiin, mistä lapsi tykkää, mutta kehittymisen kannalta tärkeää oli harjoitella myös niitä asioita ja taitoja, jotka tuntuivat vielä vaikealta. Lasta tuettiin hankalaltakin tuntuvien taitojen harjoittelemisessa ja sinnikkyudessa, vaikka suoritus ei vielä olisi onnistunutkaan. Lapsen rohkaisu lastenryhmässä oli tärkeää harjoitteluun osallistumisen ja yrittämään uskaltamisen tukemiseksi. Vanhemmat pohtivat aikuisen roolia onnistumisen mahdollistamisessa. Aikuinen pystyi mahdollistamaan lapsen onnistumista vaikuttamalla siihen, minkälaisia asioita lapsi teki ja keiden kanssa. Sopiva tukeminen vaati herkkyyttä ja tasapainoilua.

V: Ja se on varmaan sitä tasapainoilua siellä ja kotona sen kanssa, et minkä verran tukee ja silotella sitä tietä ja tehdä niitä onnistumisia ja minkä verran sit taas toisaalta se ehkä sit joskus motivoi, kun huomaa, että nyt mä tässä hakkaan päätäni seinään, mut että sit se voi joskus tuottaa tulosta, kun jaksais harjoitella.

Lapset olivat tyytyväisiä onnistuessaan ja kertoivat hyvästä olostä sekä onnistumisen ja osaamisen kokemuksista kiipeämiseen liittyen. Motoristen taitojen edistyminen mahdollisti lapselle uusia kokemuksia ja seikkailuja uusissa paikoissa sekä vauhdikkaammissa tai vaativammissa leikeissä mukana pysymisen.

V (vanhempi): Miten sinne pääsee sinne laivaan?

L (lapsi): Rappusilla.

V: Oliko siellä se semmonen verkko?

L: Oli se siellä. Siellä oli myös sellaiset tavalliset rappuset, ja siinä oli liukumäki.

V: Se oli vähän isompi laiva. Pääsiksä verkkoo pitkin sinne ylös?

L: Pääsen.

V: Noni. Se on kans semmonen, että on ruvenny vähän sitä haastetta itekin, ettei mee aina niitä helpoimpia reittejä. (Lapsen kanssa käydyin vuoropuhelun päätteeksi vanhempi kohdensi puheensa haastattelijalle.)

Vertaisryhmään kuulumisen tukeminen oli yksi osallistumista vahvistavista toimintatavoista motorisen oppimisen edistymiseksi lapsen kuntoutumisessa. Riittävät liikunnalliset perustaidot koettiin tärkeäksi vertaisryhmään kuulumisen kannalta. Lapsi kertoi, kuinka korkeaan kiipeilytelineeseen kiivettyä leikittiin yhdessä päiväkotikavereiden kanssa. Ryhmämuotoinen kuntoutus, kuten harjoittelu lastenryhmässä, koettiin hyväksi tavaksi liikunnallisten taitojen edistymiseksi mutta myös ryhmässä toimimisen, vuoron odottamisen ja sosiaalisten taitojen harjoittamisen kannalta. Vanhemmat kuvasivat, että lapsen kuntoutukseen liittyvässä yhteistyössä vanhempien ja ammattilaisten yhteisenä tavoitteena on lapsen taitojen oppimisen tukeminen, millä on vaikutusta itsetunnon ja vertaisryhmään kuulumisen kokemukseen.

V: Mitä isommaksi tulee, ni ehkä siinä sit tulee se itsetuntohaaste. Että toki toivois, että ne perustaidot ois sillä tasolla, että vois kokea kuuluvansa siihen vertaisryhmään, ettei jää ulkopuolelle sit tavallaan sen takia, ettei pysy tietyissä taidoissa perässä.

Vanhempien kertomuksissa korostuivat toimintatavat, jotka liittyivät lapsen kuntoutusta tukevaan vanhemman ja ammattilaisen väliseen yhteistyöhön. Lastenryhmätoimintaan liittyneillä vanhempien kerroilla vanhemman oli mahdollisuus nähdä ja kokea, mitä ryhmässä tehtiin ja saada vinkkejä kotiin. Lasten kuntouksessa ohjattiin harjoitteita arjessa tapahtuvaan harjoitteluun, lapsen ja vanhemman yhteiseen harjoitteluun sekä lapsen kehityksen ja taitojen oppimisen tukemiseen. Vanhemmat kaipasivat harjoittelusta muistutusta, tukea harjoitusaktiivisuuteen ja uudenlaisia keinoja kotona tapahtuvan harjoitte-

lun tukemiseen ja vaihtoehtoksi paperisille harjoitusohjeille. Vanhemmat kertoivat tarvinneensa ja saaneensa ohjausta ja neuvontaa lapsen taidoista ja kehityksestä. Vanhempien ohjaus ja neuvonta toteutui vanhemman ja lastenterapeutin tapaamisissa ja henkilökohtaisissa keskusteluissa. Vanhemmille oli tärkeää saada palautetta lapsen taidoista ja kehityksestä.

Vanhempien kanssa käydyissä keskusteluissa nousi esiin kuntoutuksen tavoitteiden ja tarkoituksen tietäminen sekä vanhemman ja ammattilaisen keskustelu vastuun jakamisesta lapsen kuntoutukseen liittyen. Vanhemman tuli voida luottaa, että lastenterapeutin avulla lapsi saa tarvitsemansa tuen. Toisaalta vanhemman tuli huolehtia lastenterapiassa sovituista asioista arjessa. Keskustelu siitä, miksi lastenryhmässä harjoitellaan ja mikä on lapsen kuntoutuksen tarkoitus, koettiin tärkeäksi. Vanhempi kertoi tilanteesta, jossa lapsen kuntoutukseen liittyvät tavoitteet olivat jääneet hänelle epäselväksi. Vanhempi tiesi ja tunnisti lapsen toimintaan liittyneet haasteet, jotka näkyivät arjessa, mutta kuntoutuksen tavoitteista ja vaikutuksista puhuminen oli jäänyt vähemmälle, minkä vanhempi koki vaikeuttaneen lapsen harjoittelun ja kehittymisen seuraamista.

Tuki arjen sujumiselle ja arjessa tapahtuvalle harjoittelulle oli yksi osallistumista vahvistava toimintatapa motorisen oppimisen edistymiseksi lapsen kuntoutumisessa. Vanhemmille oli tärkeää sopivan tasapainon löytäminen ”kotiläksyjen” ja lastenterapiassa käymisen välillä. Asioiden järjestäminen työpäivän aikana olevaa lastenterapiakäyntiä varten vaati vanhemmilta vaivannäköä. Käynnit lastenterapiassa toivat kuitenkin ryhtiä perheen arkeen ja tukivat asioiden muistamista ja esillä pitämistä kotona. Vanhempi sanoi tietävänsä, että asiat eivät siltaannu arkeen, jos niitä ei tehdä myös arjessa. Vanhemman mielestä oli tärkeää, että lastenterapiassa harjoiteltiin käytännön taitoja ja että harjoitus-tilanteet olivat mahdollisimman arkisten tilanteiden kaltaisia. Motoristen taitojen oppimista edistävän harjoittelun vaikutukset ilmenivät lapsen arjessa esimerkiksi, kun lapsi oppi lastenryhmässä pukemaan ja oikaisemaan vaatteensa itse.

V: Ooksä siellä oppinu pukemaan vaatteita ja oikaisemaan ne?

L: Oon.

Vanhemmat kuvasivat, miten motoristen taitojen edistyminen vaikutti arjen sujumiseen. Lapsen itsenäinen toiminta vahvistui ja avuntarve, pettymykset ja mielen pahoittaminen väheni.

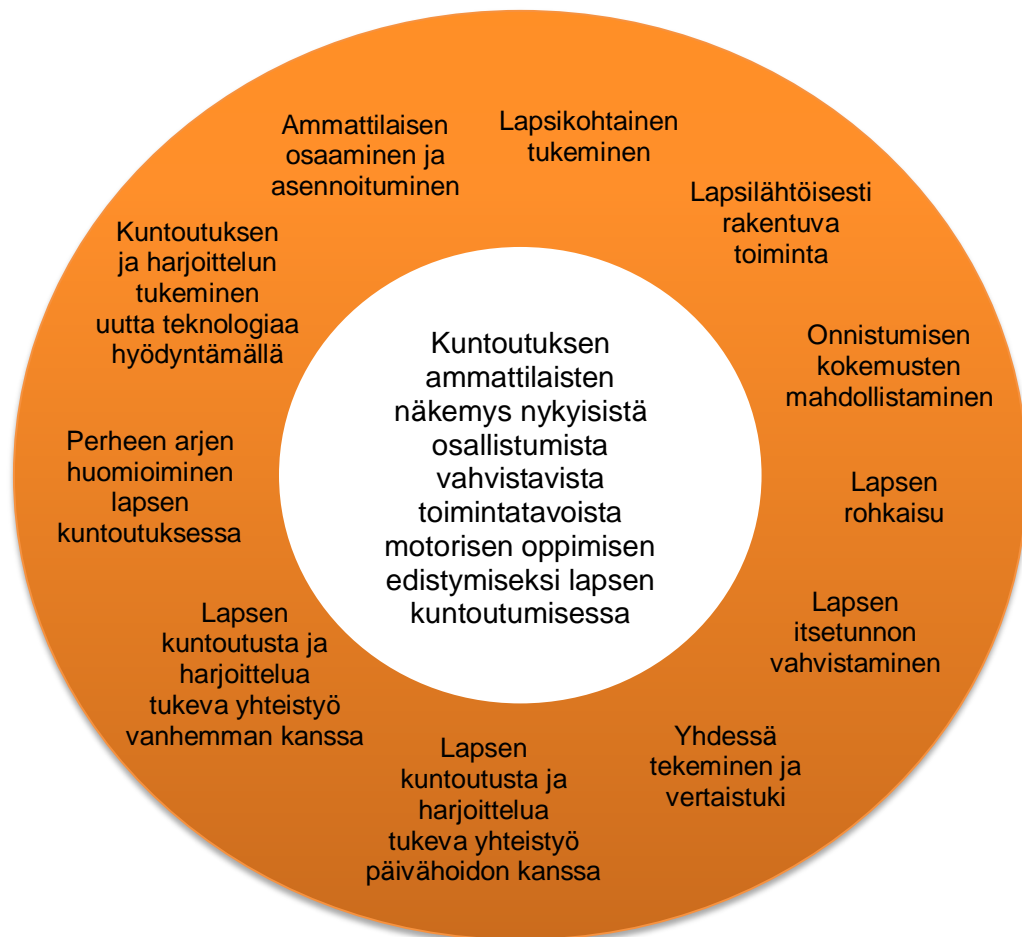
V: Kyl se varmaan sujuvoittaa siis kaikenlaisia asioita. Sujuvoittaa jotenkin sitä ja ehkä monipuolistaa sitä, mitä kaikkea voi niinku tehdä ja mitä lapsi haluaa tehdä itsenäisesti, ja ettei aina tarvis sitä aikuisen tukea siihen. Että sitten vähentää niitä

pettymyksiä, joita tulee ehkä muutenkin, et ”kun en osaa sitä ja tätä ja tota”, niin tulee niitä mielensä pahoittamisia niin paljon. Kun ne taidot edistyy, niin tulee sitä positiivista kokemusta monesta arjen toiminnosta, et kaikki ei oo niin työläitä eikä tarvii sitä aikuisten apua kaikkeen mahdolliseen. Tulee sitä itsenäistymistä.

Lasten ja vanhempien haastatteluissa nousi esiin myös ehdotuksia uusista toimintatavoista osallistumisen vahvistamiseen lapsen motorisen oppimisen edistymiseksi. Nämä ehdotukset liitettiin osaksi kolmannen kehittämisen vaiheen eli tulevaisuuden hyvän toimintatavan tuloksia.

7.2 Kuntoutuksen ammattilaisten näkemys nykyisistä osallistumista vahvistavista toimintatavoista

Lasten kuntoutuksen ammattilaiset kuvasivat nykyisiä osallistumista vahvistavia toimintatapoja motorisen oppimisen edistymiseksi lapsen kuntoutumisessa. Kuntoutuksella tuettiin motoristen taitojen oppimista, mikä mahdollisti lapsen kuntoutumista. Osallistumista vahvistavia toimintatapoja lapsen motorisen oppimisen edistymiseksi olivat lapsikohtainen tuki, lapsilähtöisesti rakentuva toiminta, onnistumisen kokemusten mahdollistaminen, lapsen rohkaisu, itsetunnon vahvistaminen, yhdessä tekeminen ja vertaistuki, yhteistyö vanhemman ja päivähoidon kanssa, perheen arjen huomioiminen, teknologian hyödyntäminen sekä ammattilaisen osaaminen ja asennoituminen (ks. kuvio 6).

Kuvio 6. Nykyiset osallistumista vahvistavat toimintatavat motorisen oppimisen edistymiseksi lapsen kuntoutumisessa kuntoutuksen ammattilaisten näkökulmasta.

Lapsikohtainen tukeminen oli kuntoutuksen keinojen miettimistä lapsikohtaisesti sekä kehityskausien ja kuntoutuksen oikea-aikaisuuden huomioimista. Oikea-aikaisuuteen liittyi lapsen tilanne ja perheen resurssit, ja ammattilaiset kuvasivat, että tarvittaessa tilanteen uudelleen arvioimisesta sovittiin sopivan ajan päähän. Lapsen kuntoutusta aloittaessa oli tärkeää sopivien kuntoutuksen keinojen valitseminen.

Se on tosi tärkeää niinku kaikessa meidän toiminnassa miettiä juuri sen lapsen kohdalta, et mitkä on ne keinot, mitä voidaan hyödyntää, ettei se aina oo se sama kaikilla lapsilla.

Alkuarvio vaikutti kuntoutuksen keinojen ja sisällön valintaan. Arviointiin liittyi se, että ammattilaisista oli tärkeää nähdä lapsen toiminta vanhemman kanssa ja ilman vanhempaa. Ammattilaiset kuvasivat myös, että esimerkiksi yksilöterapiassa innostumaton lapsi saattoi innostua ryhmässä harjoittelemisesta, ja toisin päin. Jotkut tavat toimivat toisilla ja toisilla ei, ja lapselle sopivan tavan löytämisellä vahvistettiin lapsen osallistumista kun-

toutukseen ja taitojen oppimista edistävään harjoitteluun. Ryhmämuotoiseen kuntoutukseen ammattilaiset valitsivat lapsia, joiden he uskoivat eniten hyötyvän juuri ryhmässä harjoittelemisesta. Sen lisäksi ryhmien kokoonpanoja suunniteltiin lasten tarpeet huomioiden, mikäli se suinkin oli mahdollista. Lapsen osallistumista vahvistettiin tukemalla lapsen kommunikointia eri tavoin, kuten käyttämällä apuna kuvia, leikkivalinta- ja toimintatauluja tai piirtämistä lapsen tarpeen mukaan. Motoriikkaryhmissä lasten osallistumisen kuvattiin tapahtuvan toiminnan kautta. Jos lapsen oli vaikea saada viesti muutoin perille, lapsen oli mahdollista näyttää kädestä pitäen lastenterapeutille, mitä hän tarkoitti.

Kuntoutuksen suunnittelussa ja toteutuksessa lapsen osallistumista vahvisti lapsilähtöisesti rakentuva toiminta. Lapselta kysyttiin, mitä hän halusi oppia. Lapsen kiinnostuksen kohteita selvitettiin kuuntelemalla lasta, tarjoamalla toimintaa ja havainnoimalla lapsen toimimista. Lastenryhmissä lasten toiveita ja mielipiteitä kysyttiin ja kuunneltiin. Leikki, pelit ja mielikuvituksen käyttäminen innostivat lapsia osallistumaan motorista oppimista edistävään harjoitteluun. Lasten itse keksimien juttujen hyödyntäminen harjoittelussa oli käytännön esimerkki osallistumisesta harjoittelun suunnitteluun ryhmätoiminnassa.

Esimerkiks se, et meillä tuolla jumpparyhmässä, ni lapset kiipeilee puolapuille ja hyppää patjalle, ni joku lapsi on keksinyt, että ”hei, täällä on vettä ja mä roiskautan sun päälle!”. Et se on lapselta lähtöisin oleva juttu, ja se puree aina vaan.

Osallistumista vahvistavaan toimintatapaan motorisen oppimisen edistymiseksi lapsen kuntoutumisessa kuului onnistumisen mahdollistaminen, rohkaisu, lapsen itsetunnon vahvistaminen ja ryhmään kuulumisen tukeminen. Ryhmätoiminta oli yksi yhdessä tekemisen ja vertaistuen tapa, jota kuvattiin myös sosiaalisia taitoja vahvistavaksi sekä innostavaksi ja palkitsevaksi lapselle.

– – sit kun siinä kimpassa kaikki samaan aikaan tehään saman puuhan äärellä sitä, niin homma sujuu loistavasti. Et se on vaan se yhdessä tekeminen, mikä palkitsee. – – Ja kyl mä oon todennut sen, että ryhmissä lapsille on tärkeä nähdä se, et muillakin se on vaikee se sama asia, et muutkin harjoittelee sitä samaa. Et ei oo niinku se ainoo, jolla on hankalaa.

Motivaatiota vahvistavien onnistumisen kokemusten mahdollistamiseen liittyi lapsen jo osaamien taitojen vahvistaminen, onnistumisen tukeminen harjoittelemisessa sekä lapsen kuntoutukseen liittyvien tavoitteiden pienentäminen sopivasti. Ammattilaiset kuvasivat, että lasta voitiin rohkaista osallistumaan antamalla hieman yltiöpositiivisesti pa-

lautetta sekä palkitsemalla ja kiittämällä lasta jo aivan pienestä yrityksestä. Epäonnistumisen kokemusten kuvattiin tappavan motivaatiota harjoitella ja puuhata. Ryhmässä harjoittelun ja onnistumisten kautta kuvattiin lapsen rohkaistumista arjen tilanteissa.

Ja sit semmosta oon kuullu, et kun lapsi tossa meidän pienessä ryhmässä harjoittelee asioita, et hän onkin sit rohkaistunu siellä arkiympäristössä ryhmässä, vaikka päiväkotiryhmässä tai muskarissa, niin tekemään asioita toisten kanssa. Että kun on tullut se kokemus, että ”mä osaan, hei mä oon tätä jo kokeillu”, niin rohkenee tehdä sitä siellä isommassa porukassa.

Lapsen kuntoutusta ja harjoittelua tukeva yhteistyö päivähoidon kanssa kuului nykyisiin osallistumista vahvistaviin toimintatapoihin motorisen oppimisen edistymiseksi. Yhteistyön rakenteita ja toimintatapoja kuntoutuksen ja päivähoidon väliseen yhteistyöhön oli useita. Lapsen motorisen oppimisen ja toimintaan osallistumisen kannalta tärkeää tietoa lapsen mielenkiinnon kohteista ja tekemisestä saatiin päivähoidon kuvauksesta. Lasten-terapiassa tehdyn arvion jälkeen päivähoidon kanssa voitiin kokoontua saman pöydän ääreen tai ohjausta voitiin tarjota puhelimitse keskustelemalla päiväkodin henkilökunnan kanssa. Keskusteluissa oli mahdollista selvittää myös päiväkodin tiloihin ja välineisiin liittyneitä asioita. Päivähoitoa ohjattaessa tärkeää oli käydä vuoropuhelua siitä, mihin ja miten päivähoidon arkitoimiin voitiin yhdistää harjoittelua. Ammatillaiset kuvasivat, että realistisuus ja resurssien tunteminen päivähoidon arjen suhteen oli tärkeää ohjeita ja neuvoja annettaessa. Seuraava lasten kuntoutuksen ammatillaisen hyödyntämä tapa toimi sekä päivähoitoa että vanhempia ohjattaessa:

Ja ittelle tulee mieleen, mitä mä paljon käytän vanhempien kanssa ja myöskin päivähoidon kanssa, tavallaan justiin herätellä huomaamaan sitä, että miten voit siellä arjessa, että ei tarvii tehdä mitään erillisiä tuokioita välttämättä. – – Tietyllä tavalla annetaan se helpotus, että sun ei tarvitse erikseen välttämättä ottaa jotain hetkee vaan sä pystyt sen tekemään siinä, kun sä opit ajattelemaan ja huomaamaan asioita erilailla.

Lapsen kuntoutusta ja harjoittelua tukevaa yhteistyötä tehtiin lapsen vanhempien kanssa. Vanhempien rooli kuvautui merkittävänä lapsen kuntoutuksen kannalta, ja näin ollen toimintatapojen perusteleminen vanhemmille koettiin tärkeäksi. Toimintatapojen selittäminen ja perusteleminen tuki vanhempien ymmärrystä, miksi kuntoutuksessa toimittiin niin, ja vahvisti vanhempien motivoitumista lapsen kuntoutukseen. Vanhempia ohjattiin lapsen perustarpeiden täyttymiseksi, jotta lapsen harjoittelu ja osallistuminen terapiassa ja kotona mahdollistui. Vessahätäisenä, nälkäisenä tai huomattavan väsyneenä osallistuminen ei ollut lapselle eduksi. Vanhemmille annettiin lapsen harjoitteluun liittyviä

ohjeita, ja niitä käytiin läpi vanhemman tai vanhempien kanssa miettien, miten ohjeet ja harjoitteet sopivat heidän arkeensa. Vanhemmille näytettiin, mitä lapsen kanssa tehtiin lastenterapiassa, ja heidät otettiin mukaan tekemään harjoitteita yhdessä lapsen kanssa. Riittävän tiivis yhteydenpito vanhempien kanssa oli tärkeää, jotta lapsen kuntoutukseen liittyneisiin asioihin pystyttiin palaamaan ja seuraamaan lapsen ja perheen tekemistä sekä asioiden sujumista arjessa. Vanhemmille kerrottiin, että lastenterapeuttiin voi olla milloin tahansa yhteydessä. Tärkeää oli huolehtia yhteyden säilymisestä ja olla kannattelemassa taustalla siinä tilanteessa, jos vanhemman tai vanhempien kanssa oli sovittu lapsen kuntoutuksen lykkäämisestä perheelle paremmin sopivaan ajankohtaan.

Lasten kuntoutuksen ammattilaiset kuvasivat, miten perheen arki huomioitiin lapsen kuntoutuksessa. Kuntoutuksen oikea-aikaisuutta pohdittiin lapsen ja perheen kannalta. Perhekulttuurin ja eri maiden kulttuurien huomioon ottaminen sekä vanhempien ajatusten huomioiminen siihen liittyen, mitä lapsen pitäisi osata ja miten taitoja harjoiteltaisiin, oli tärkeää. Jos tai kun tarjotut toimintatavat eivät sopineet perheelle, tuli toiminta pystyä muuttamaan perheen kulttuuriin ja tilanteeseen sopivaksi. Perhekulttuurin tuntemisessa auttoi ammattilaisen kiinnostus, ja keinona käytettiin perheen haastattelemista arjesta ja arkeen kuuluvasta tekemisestä. Mahdollisuuksien mukaan perheen luona käytiin. Arjen toimintaa ja mahdollisuuksia selvitettiin vanhempaa haastattelemalla, esitietolomakkeen avulla ja yhdessä keskustelemalla. Ammattilaiset kertoivat, että oli tärkeää kysyä perheen arjen toimintojen sujumisesta ja antaa perheen itse kuvailla arkeaan. Palautekeskustelu oli tilaisuus, jossa peilattiin, mitä terapiassa oli tehty, mitä arjessa voitiin tehdä ja minkälaisia mahdollisuuksia arjessa oli.

Lasten kuntoutuksen ammattilaiset kuvasivat teknologian tuomia mahdollisuuksia kuntoutuksen ja harjoittelun tukemisessa. Käytössä oli sovelluksia, joita voitiin suositella esimerkiksi hienomotoriikan harjoitteluun arjessa, sekä sähköisissä välineissä olevia harjoittelukeinoja, joita lapsi pystyi vanhemman kanssa tekemään. Ammattilaiset kertoivat, kuinka perheiden kuvaamista ja terapiakäynnillä näyttämistä videoista saatiin sekä harjoitteluun että kotiympäristöön liittyvää tietoa. Lisäksi videointi tuki harjoitteiden muistamista kotona.

Lasten kuntoutuksen ammattilaiset tunnistivat ammattilaisten osaamiseen ja asennoitumiseen liittyviä tekijöitä, jotka olivat tärkeitä lapsen osallistumisen ja motorisen oppimisen edistymisen kannalta. Ammattilaisen osaamisessa korostui lapsen kehityksen ym-

märtäminen sekä lapsen normaalin kehityksen ja sen variaatioiden tietäminen ja tunteminen. Ammattilaiset puhuivat herkkyydestä ja kaikki aistit avoinna olemisesta lapsen, perheen ja päivähoidon suuntaan. Ammattilaisen kiinnostuminen, perheeseen paneutuminen ja sen tarjoaminen, mikä juuri sille perheelle parhaiten sopi, nousivat keskeisinä asioina esiin. Tärkeäksi nähtiin, ettei ammattilainen pitänyt asioita itsestään selvänä ja että ammattilainen oli avoin kertomaan ja jakamaan sen, mitä itse tiesi. Ammattilaisen tuli olla valmis ottamaan vastaan se, mitä vanhemmat tiesivät lapsestaan.

Lasten kuntoutuksen ammattilaiset tuottivat lisäksi arvokasta tietoa heidän työhönsä liittyvistä reunaehdoista, moniammatillisesta yhteistyöstä ja yhteistyön toimintatapojen kehittamisestä. Yleisemmällä tasolla käyty keskustelu näistä aiheista ei kuitenkaan tuonut analyysikysymyksiin vastannutta tietoa.

7.3 Osallistumista vahvistavan tulevaisuuden hyvän toimintatavan ydintekijät motorisen oppimisen edistymiseksi lapsen kuntoutumisessa

Vanhempien ja kuntoutuksen ammattilaisten kehittäjäryhmän tuloksena oli lukuisia osallistumista vahvistavan tulevaisuuden hyvän toimintatavan ydintekijöitä motorisen oppimisen edistymiseksi lapsen kuntoutumisessa (ks. kuvio 7).

Kuvio 7. Yhteenveto osallistumista vahvistavan tulevaisuuden hyvän toimintatavan ydintekijöistä motorisen oppimisen edistymiseksi lapsen kuntoutumisessa.

Kehittäjäryhmän vanhemmat ja ammattilaiset keskustelivat lapsen tilanteeseen sopivan ja oikea-aikaisen kuntoutuksen suunnittelusta. Varhainen tukeminen koettiin tärkeäksi lapsen osallistumisen edistämiseksi ja syrjäytymisen ehkäisemiseksi. Sopivan kuntoutusmuodon miettiminen ja valitseminen lapsen motorisen kehityksen kannalta on tärkeää. Esimerkiksi puheterapiaan ohjautunut lapsi saattaakin tarvita ensin kokonaisuhoonhallinnan harjoittamista fysioterapiassa ennen puhemotoriikan harjoitteiden aloittamista. Kehittäjäryhmän mukaan lapsen kuntoutus rakentuu lapseen ja perheeseen tutustumisen kautta. Kuntoutusta suunniteltaessa lapsi huomioidaan yksilönä, ja myös perhe otetaan huomioon. Kuntoutus on tavoitteellista yhteistyötä.

A (ammattilainen): Ja sellanen tuli myös vielä mieleen, et tavallaan täs kuntoutuksessa, et sehän ei oo sellanen valmis paketti. Et nyt se lapsi sai paikan jossain ryhmässä, et nyt me kuntoutetaan, vaan tavallaanhan se siihen lapseen ja perheeseen tutustuminen alkaa siinä ja sit ruvetaan yhdessä työskentelemään niinkun niiden tavoitteiden eteen.

Lapsen motorista oppimista ja osallistumista vahvistaa motoristen taitojen oppimista edistävä harjoittelu. Kuntoutuksessa vahvistetaan lapsen perusvalmiuksia, mikä mahdollistaa taitojen oppimisen. Taitojen oppimista edistävässä harjoittelussa tulee huomioida selkeät ja konkreettiset harjoitusohjeet, harjoitteiden ja ohjeiden pilkkominen osiin sekä asteittainen harjoittelussa eteneminen. Tärkeää on onnistumisen mahdollistaminen harjoittelussa siten, että huolehditaan, että vaikeusaste ja etenemisnopeus ovat sopivia ja että riittävän suuri osa harjoitteista onnistuu. Edellä luetelluista asioista huolehtimisessa ammattilaisen vastuu korostuu. Kehittäjäryhmän ammattilainen kuvasi harjoittelun ja lapsen taitojen oppimisen välistä suhdetta seuraavasti:

A: Sit ehkä semmonen asia, mikä lapsen kuntoutuksessa on, se et me ei välttämättä niinku harjoitella konkreettisia asioita tai taitoja vaan me vahvistetaan niitä lapsen perusvalmiuksia, joiden avulla jonkun tietyn taidon tai asian oppiminen mahdollistuu. Et se ei välttämättä näyttäydy niin, että terapiassa on nyt harjoiteltu, vaikka kynän käyttöä tai hyppimistä, vaan me valmistellaan niinkun lapsen sellasia valmiuksia, jotka mahdollistaa sen.

Lapsen motivaation vahvistaminen edistää lapsen osallistumista kuntoutukseen ja harjoitteluun. Lapsen motivaatiota vahvistetaan linkittämällä harjoittelu lasta innostavaan toimintaan, hyödyntämällä huumoria ja vähän hassujakin juttuja harjoittelussa sekä miettimällä keinoja saada harjoittelu tuntumaan lapsesta mukavalta ja hauskalta. Uuden teknologian käyttäminen harjoittelemisessa on lapselle usein kivaa. Myös perinteinen ja konkreettinen yhdessä tekeminen voi olla yhtä lailla innostavaa. Aina harjoittelemisen ja uusien, vielä vaikealta tuntuvien asioiden kokeileminen ei ole mukavaa. Lapsen sisäistä motivaatiota voidaan synnyttää leikin kautta, esimerkiksi lapsen ja aikuisen yhteisin leikin. Oman kehityksen seuraaminen voi vahvistaa motivaatiota harjoitella taitojen vahvistumisen eteen ja uusien taitojen oppimiseksi. On tärkeää, että onnistumisista iloitaan ja että lasta keuhataan. Lasta voidaan palkita lapselle konkreettisilla tavoin, kuten tähdillä tai tarroilla sekä juhlimalla, kun tietty tavoite esimerkiksi harjoittelun määrään, kestoon tai uuden taidon oppimiseen liittyen on saavutettu.

V (vanhempi): Kyllähän se onnistumisista iloitseminen, ja että mennään oikeeseen suuntaan. Kehuminen ja uutta kun oppii, niin se ilo ja riemu siitä.

Kehittäjäryhmässä keskusteltiin lapsen vertaisryhmään kuulumisen tärkeydestä. Keskustelun sävy oli huolestunut, kun puhe oli siitä, miten lapset esimerkiksi päiväkodissa voivat olla julmia huomattessaan toisen lapsen erilaisuuden liikkumiseen tai puheeseen liittyen. Samalla pohdittiin keinoja tukea lapsen itsetuntoa ja ryhmään kuulumista, kuten

vertaissuhteiden hyödyntämistä niin kuntoutuksessa kuin arjessakin. Samantyyppisessä tilanteessa olevia perheitä ja lapsia tulisi etsiä ja saattaa yhteen. On tärkeää, että aikuinen tukee sitä, että lapset löytävät vertaisensa eivätkä kokisi olevansa ainoita haasteiden kanssa.

V: Tosi hyvä idea, että tuetaan, että lapset löytäisivät toisensa, koska se on ihan totta, että päiväkotiryhmässä voi usein tuntua siltä, että lapsi on ainut haasteiden kanssa.

Vertaistueella ja yhdessä tekemisellä vaikutetaan ryhmään kuulumisen lisäksi lapsen kuntoutukseen liittyvään harjoitteluun, sillä ryhmämuotoisena ja lapsipareina toteutuva harjoittelu innostaa harjoitteluun.

V: Musta tuntuu, että lapsen ehkä niinkun... Et jos aikuinen innostaa lasta, niin se on erityyppistä innostamista, ja siin on vähän niinkun ”pese hampaat ja pue päälle” -tyyppinen asetus. Mut sit jos lapsi innostaa toista lasta, ni sit se saattaakin yhtäkkiä olla tosi kivaa ja innostavaa.

A: Ton [vertaistuen vaikutuksen] näkee konkreettisesti ryhmässä, joita mä vedän. – – Ihan kummasti ne jaksaa sen tunnin verran harjoitella, kun siellä tehdään yhdessä.

Kehittäjäryhmässä nousi esiin myös tunnetaitojen harjoittelu sekä lapsen oman kokemuksen selvittäminen. Erilaisia tilanteita ja tunteita voisi pohtia yhdessä lapsen kanssa käyttämällä apuna videoita, piirrettyjä tai muuten havainnollistettuja tilanteita. Puheeksi ottamisen ja lapsen oman ymmärryksen tukemisen keinoja tarvitaan myös kuntoutuksen tavoitteiden ja harjoittelun selittämisessä lapselle. Lapsen ymmärrystä tuetaan lapsen kehityksen vaihe huomioiden sekä lapselle mahdollisimman konkreettisin keinoin.

Tulevaisuuden hyvässä toimintatavassa huomio kiinnittyy lapsen omaan ympäristöön. Koti ja päivähoito ovat lapsen arkeen kuuluvia ympäristöjä, joista saadaan lapsen kuntoutuksen kannalta tärkeää tietoa lapsen kuntoutuksen ja kuntoutumisen tueksi. On tärkeää hahmottaa lapsen toimintaa ja hänen ympäristöään arjessa. Haastattelutiedon sekä esitieto- ja kuvauslomakkeista saatavan tiedon lisäksi arvioinnissa ja havainnoinnissa voidaan käyttää videointia ja videovastaanottoa, joiden avulla lapsen toimintaan ja hänen ympäristönsä hahmottamiseen päästään kiinni. Kuntoutuksessa huomioidaan se, että erilaisissa ympäristöissä lapsi voi toimia eri tavoin, ja esimerkiksi vanhempien läsnäolo voi vaikuttaa lapsen toimintaan. Lapsen perhe ja läheiset ovat tärkeitä lapsen kasvun ja kehityksen kannalta. Koko perheen huomioimisella ja koko perheelle suunnatulla

toiminnalla voitaisiin vahvistaa asioiden huomioimista ja perheen ymmärrystä lapsen tukemiseksi arjessa. Esimerkiksi sisaruksen osallistuminen lastenryhmän vanhempien kertaan voisi olla hyväksi koko perheen ja sisarusten yhteisen liikkumisen ja harjoittelun tukemisessa.

Lapsen oman ympäristön huomioimiseen liittyy arjessa toteutuvan motoristen taitojen oppimista edistävän harjoittelun vahvistaminen siten, että ammattilainen ohjaa keinoja, miten kehittyviä taitoja voidaan tukea arkisissa tilanteissa ilman, että se välttämättä vaatii lisää aikaa tai erillisiä harjoitustuokioita. Harjoittelu voi olla luonteva osa arkea ilman pakon tuntua ("pitää harjoitella"), kun lapsen kanssa toimivia autetaan tunnistamaan taitojen oppimisen kannalta tärkeää toimintaa, jota arjesta jo löytyy tai jota arkeen voidaan helposti lisätä. Lapsen arkeen saattaa esimerkiksi kuulua metsäretkiä perheen tai päivähoiton kanssa, mikä on hyvää harjoitusta tasapainon, kehonhallinnan ja hyppäämisen kannalta. Yksi kehittäjäryhmän ammattilaisista kuvasi, että taitojen vahvistaminen arkisissa tilanteissa vaatii havaitsemista ja pientä ajattelun muutosta. Toinen ammattilainen kuvasi, että harjoittelusta tulee luontevampi osa arkea, kun vain oivalletaan, että arjessa tehdään jo taitojen oppimisen kannalta hyödyllisiä asioita.

Kehittäjäryhmä keskusteli vanhempien kanssa tehtävästä yhteistyöstä lapsen kuntoutuksessa sekä asioiden huomioimiseksi arjessa. Vanhempien osallistuminen kuntoutukseen on tärkeää, ja lastenryhmässä vanhempien kerrat mahdollistavat sen. Vanhempien osallistuminen lastenterapiaan vaatii usein vanhemmilta vaivannäköä ja asioiden järjestelyä. Vanhemman mukana olemisella on kuitenkin suuri merkitys vanhemman ja ammattilaisen välisessä kommunikoinnissa ja yhteisessä ideoinnissa.

A: Ja sit toisaalta se antaa, kun vanhempi on mukana siinä tilanteessa, myös meille ammattilaisille niinku tietoo, että vanhempi voi heti sanoo suoraan, et "ei, toi ei toimi meillä ollenkaan kotona tai ainakaan en nää mahdollisuutta kokeilla tota noin, mut entäs sitten?". Sellasta ideoimista.

Vanhemman ja ammattilaisen yhteistyössä tärkeää on kommunikointi ja vanhemman mielipiteen huomioon ottaminen. On tärkeää viestiä kuntoutuksen suunnitelmasta ja etenemisestä. Toimintatapojen perusteleminen tukee vanhempien ymmärrystä, motivoitua ja sitoutumista lapsen kuntoutukseen. Yhteistyöhön liittyy myös ammattilaisen tuki vanhemmuudelle, kun vanhempia tuetaan lapsen yksilöllisyyden ja arvokkuuden ymmärtämisessä sekä vahvistetaan positiivista ilmapiiriä, jotta se kantaisi myös arkeen. Van-

hemmille suunnatulla ohjauksella vanhemmat saavat keinoja ja konkreettista apua siihen, millä tavoin taitoja voi harjoitella kotona, sekä muistutusta harjoitteluun ja siihen, ettei asioita tehdä lapsen puolesta.

V: Mä koen, et jotenkin joka tapauksessa se siltaaminen sinne arkeen on lapselle aika vaikeeta. Et se mitä tehdään täällä [lastenterapiassa], se ei välttämättä siirry. Se, että vanhemmat näkee ja saa niitä keinoja ja konkreettista apua siihen, että tätä taitoo voitte harjoitella just näin siellä koton, on hyvä.

Lapsen kuntoutukseen liittyvää yhteistyötä tehdään myös päivähoidon kanssa, ja yhteistyön rakenteita ja toimintatapoja on lukuisia verkostoneuvotteluista hoitopuheluihin ja paperilla tapahtuvaan tiedonsiirtoon. Kuntoutuksen ja päivähoidon yhteistyö edellyttää vanhemman lupaa ja aloitetta. Lapsen motoriseen oppimiseen ja osallistumiseen liittyvä yhteistyö päivähoidon kanssa on tiedon välittämistä päivähoidosta kuntoutuksen arvioinnin tueksi ja kuntoutuksen yhteenvetotiedon viemistä päivähoitoon. Päivähoidosta voidaan konsultoida, ja lastenterapeutit voivat ohjata esimerkiksi puhelimitse motorisia harjoitteita päiväkodin arkeen. Päivähoitoa ohjattaessa on tärkeää miettiä, miten lapsen kuntoutuksen ja taitojen oppimiseen liittyvän harjoittelun kannalta oleelliset asiat saadaan sovitettua toimintaan päiväkodin arjessa.

Tulevaisuuden osallistumista vahvistavassa toimintatavassa motorisen oppimisen edistymiseksi lapsen kuntoutusta ja harjoittelua tuetaan digitaalisia välineitä hyödyntämällä. Digitaaliset ratkaisut voivat auttaa palvelutarpeen arvioimisessa ja tukea näin lapsen kuntoutuksen käynnistymistä ja palveluihin ohjatutumista perheen omasta aloitteesta. Etäyhteydet mahdollistavat lapsen toimintaympäristöön ulottuvan arvioinnin ja ohjauksen. Etäyhteys lapsen kotiin voisi helpottaa myös valmistautumista arviointikäyntiin vastaanotolla ja vähentää jännitystä. Liikuntaan ja harjoitteluun kaivataan videoita, sovelluksia ja teknisiä laitteita lapsen motorisen oppimisen tueksi. Sovellukset voivat dokumentoida tietoa, havainnollistaa kehitystä ja tukea harjoittelun etenemisen seurantaan vahvistuen motivaatiota harjoitteluun. Sopivassa muodossa oleva tieto mahdollistaa myös sen, että lapsi voi itse seurata harjoitteluaan ja edistymistään. Pelit ja pelillisuus, esimerkiksi pisteiden kerääminen hahmolle erilaisista harjoituksista, on lapselle usein innostavaa.

V: Ja sit tietysti se, mikä varmaan tänä päivää ois niinkun se kikkakolmonen, ni joku sovellus, joku tekninen laite, peli, joku kiva semmonen, mis on joku hahmo, jolle kerätään sitten jotain pisteitä erilaisista harjoituksista.

Vanhemmat voivat saada tukea sosiaalisesta mediasta ja sosiaalisen median ryhmistä säännölliseen harjoitteluun lapsen taitojen oppimisen tukemiseksi, jos sosiaalista mediaa seuraamalla saa uusia harjoitusideoita ja vertaistukea.

Kehittäjäryhmän keskustelussa ammattilaisen osaaminen ja moniammatillinen yhteistyö oli osa osallistumista vahvistavaa tulevaisuuden hyvää toimintatapaa lapsen motorisen oppimisen edistymiseksi. Ammattilaiselta edellytetään ymmärrystä lapsen ikätasoisesta kehityksestä ja toisaalta ymmärrystä lapsen yksilöllisyydelle. Tärkeää on ammattilaisen herkkyyys lasta ja vanhempaa kohtaan sekä herkkyyys perheen tilanteen ja esillä olevien haasteiden huomioimiselle. Lapsen motoristen taitojen oppimisen tukemiseksi on olemassa moniammatillisen ja monialaisen työskentelyn rakenteita, mutta kehittäjäryhmässä keskusteltiin, että moniammatillista yhteistyötä voitaisiin lisätä esimerkiksi ryhmätoiminnassa. Tällä voitaisiin vaikuttaa myös kuntoutukseen osallistumiseen helpottamalla vanhempien järjestelyjä lastenterapiaan tulemisen ja kuljettamisen suhteen. Myös vastaanottotoiminnassa moniammatillista yhteistyötä ja toimintatapoja tulisi kehittää silloin, kun lapsella on motorisia haasteita eri osa-alueilla. Yhteistyön tiivistämistä tarvitaan, jotta lapsi saa taitojen kehittymisen kannalta oikeanlaista tukea oikeaan aikaan.

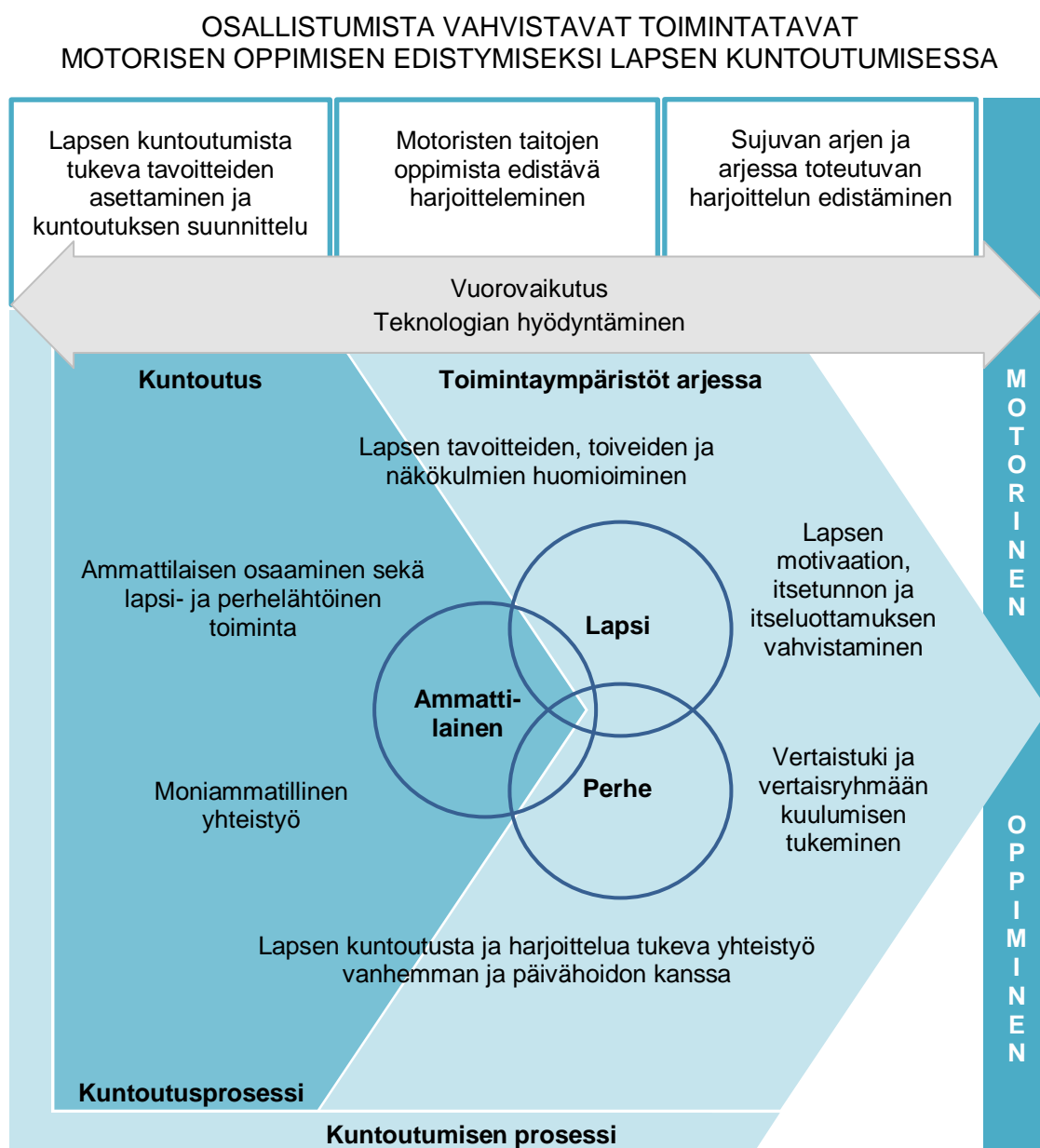
Osallistumista vahvistavassa tulevaisuuden hyvässä toimintatavassa motorisen oppimisen edistymiseksi perustana on avoin vuorovaikutus, joka tukee lapsen kuntoutukseen liittyvää yhteistyötä ammattilaisen ja perheen sekä lapsen arkeen liittyvien muiden toimijoiden välillä. Kehittäjäryhmässä keskusteltiin siitä, että ”parasta kuntoutusta on se arki”, jolloin on tärkeää avata terapian roolia kouluille, päiväkodeille, perheille ja vanhemmille sekä käydä vuoropuhelua yhteistyöstä ja yhteisestä vastuusta lapsen kuntoutumisen tukemisessa. Sen sanominen, puhuminen ja sanoittaminen, että lastenterapiassa terapeutti antaa välineitä, joiden avulla lähdetään työskentelemään, on yksi vuorovaikutukseen liittyvistä lähtökohdista lapsen kuntoutuksessa. Kehittäjäryhmässä oli selvää, että jos lastenterapiassa ohjattuja asioita ei tehtäisi ollenkaan arjessa, se vaikuttaisi heikentävästi taitojen oppimiseen ja lapsen kuntoutumiseen. Tärkeää on, että asian muistaa puhua ääneen.

Kehittäjäryhmän keskustelussa tuotettiin lisäksi paljon arvokasta tietoa, joka ei kuitenkaan suoraan liittynyt osallistumista vahvistavaan tulevaisuuden hyvään toimintatapaan motorisen oppimisen edistymiseksi lapsen kuntoutumisessa. Kehittäjäryhmässä puhut-

tiin yleisemmällä tasolla lasten hyvinvointia ja terveyttä edistävästä monialaisesta yhteistyöstä, palveluiden piiriin pääsemisestä, resurssien riittävyydestä ja toiminnan reunaehdoista sekä uudenlaisten toimintamallien kehittämisestä lasten ja perheiden palveluissa.

8 Kuvaus osallistumista vahvistavasta toimintatavasta motorisen oppimisen edistymiseksi lapsen kuntoutumisessa

Tässä tutkimuksellisessa kehittämistyössä lapset, vanhemmat ja lasten kuntoutuksen ammattilaiset kehittivät osallistumista vahvistavaa toimintatapaa motorisen oppimisen edistymiseksi lapsen kuntoutumisessa. Edellisessä luvussa kehittämistehtävittäin esitetyjä tuloksia verrattiin keskenään ja tulkittiin suhteessa toisiinsa. Näin muodostettiin synteesi ja työn tuotos: kuvaus osallistumista vahvistavasta toimintatavasta motorisen oppimisen edistymiseksi lapsen kuntoutumisessa (ks. kuvio 8).

Kuvio 8. Osallistumista vahvistavat toimintatavat lapsen motorisen oppimisen edistymiseksi lapsen kuntoutumisessa.

Lähtökohtana osallistumista vahvistavassa toimintatavassa lapsen motorisen oppimisen edistymiseksi on lapsen kuntoutumista tukeva tavoitteiden asettaminen ja kuntoutuksen suunnittelu, joka toteutuu lapsen, perheen ja ammattilaisen yhteistoiminnassa. Lapsi on pääosassa omassa kuntoutus- ja kuntoutumisprosessissaan. Kysymällä, kuuntelemalla ja havainnoimalla lasta lapsella on mahdollisuus kertoa hänelle itselleen tärkeistä asioista, hänelle mieluisasta toiminnasta ja hänen omista toiveistaan ja tavoitteistaan. Lasta tuetaan näkemystensä ilmaisemisessa yksilöllisen tarpeen mukaan, ja lapsen näkökulmat huomioidaan kuntoutuksen suunnittelussa ja toteutuksessa sekä lapsen arkeen kuuluvassa toiminnassa. Lapsen yksilöllinen tukeminen motoristen taitojen oppimisen edistymiseksi vahvistaa lapsen osallistumista. Tavoitteet ja suunnitelma suuntaavat huomion ja toiminnan lapsen kuntoutumisen kannalta merkityksellisiin asioihin, mikä on tärkeää, kun kyse on monen toimijan yhteistyöstä ja lapsen arkeen kytkeytyvästä toiminnasta.

Kuntoutuksessa ohjattava motoristen taitojen oppimista edistävä harjoittelu tukee lapsen kehittyviä taitoja ja vahvistaa lapsen toiminnallista osallistumista. Motoriset taidot mahdollistavat lapselle leikkiin, toimintaan ja vuorovaikutustilanteisiin osallistumisen ja kokemuksen osallisuudesta. Toisaalta lapsen osallistuminen leikkiin, toimintaan ja sosiaalisiin tilanteisiin vahvistaa niin liikunnallisia kuin sosiaalisia taitoja tukien lapsen kokonaisvaltaista kehitystä ja hyvinvointia. Vertaissuhteet vaikuttavat lapsen itsetunnon kokemiseen ja minäkuvan kehitykseen. Vertaiset voivat innostaa lasta osallistumaan leikkiin, liikuntaan ja harjoitteluun. Vertaistuella ja vertaisryhmään kuulumisen tukemisella vahvistetaan lapsen osallistumista motorisen oppimisen edistymiseksi lapsen kuntoutumisessa.

Lapsen osallistumista motoristen taitojen oppimista edistävään harjoitteluun vahvistaa se, että harjoittelu on lasta innostavaa ja lapselle mieluisaa. Lapset nauttivat usein leikinomaisesta toiminnasta, mielikuvituksen käytöstä harjoittelussa, pelillisyydestä, ryhmämuotoisesta toiminnasta vertaisten kanssa ja perheen yhteisestä tekemisestä. Lapsen motivaation sekä itsetunnon ja -luottamuksen vahvistaminen on lapsen innostamista ja rohkaisua, tukea yrittämiselle ja sinnikkyydelle, onnistumisen mahdollistamista, onnistumisesta ja yrittämisestä iloitsemisesta sekä tukea tunnetaitojen ja lapsen oman ymmärryksen vahvistumiselle. Lapsen kuntoutuksessa panos lapsen itsetunnon ja itseluottamuksen vahvistumiselle vaikuttaa lapsen toimintaan ja osallistumiseen lapsen arjessa.

Kun lähtökohtana on sujuvan arjen ja arjessa toteutuvan harjoittelun edistäminen, kuntoutuksessa ohjattava motorisia taitoja vahvistava harjoittelu ja toiminta sovitetaan lapsen ja perheen arkeen. Näin harjoittelu voidaan kytkeä rutiineihin lapsen arjessa niin

kotona kuin päiväkodissakin. Sujuvan arjen ja arjessa toteutuvan harjoittelun edistäminen on yhteistä keskustelua arjessa olevista mahdollisuuksista. Se on myös asioiden ideointia, oivaltamista ja oppimista yhteistyön ja -toiminnan kautta. Arjessa toteutuva harjoittelu on tärkeää lapsen motoristen taitojen edistymiseksi, sillä arki on lapsen luonnollinen oppimisympäristö, joka rutiineineen tarjoaa taitojen harjaantumiselle tärkeää toistoa. On tärkeää, että kuntoutuksessa huomioidaan koko perhe ja vanhempien lisäksi myös sisarukset sekä perhekulttuuri. Lapsen taitojen kehittyminen tukee perheen sujuvaa arkea, kun lapsi pystyy toimimaan itsenäisesti ja avuntarve vähenee. Taitojen kehittyminen ja itsenäinen toiminta vähentää usein myös pettymyksiä ja mielipahaa, mikä perheen arjessa koetaan helpottavana.

Koti ja päiväkotitoivat keskeisiä lapsen kasvun ja kehityksen ympäristöjä, ja kuntoutukseen liittyvää yhteistyötä tehdään lapsen vanhempien sekä päivähoidon kanssa. Mitä enemmän lapsi tarvitsee tukea näkemystensä ilmaisemiseen, sitä enemmän korostuu vanhempien ja lapsen lähiyhteisöjen, esimerkiksi päiväkodin, osuus lapsen arjen kuvaamisessa ja lapsen ajatusten välittämisessä. Päivähoidosta saatava tieto lapsen toiminnasta ja kiinnostuksen kohteista tukee kuntoutuksen suunnittelua. Päivähoitoa ohjataan lapsen taitojen oppimista ja osallistumista tukevan toiminnan yhdistämisessä päiväkodin arkeen. Lapsen vanhempien rooli on merkittävä lapsen kuntoutuksessa ja kuntoutumisessa, ja huomiota tulee kiinnittää vanhempien ja vanhemmuuden tukemiseen. Vanhempien osallistumisella lapsen kuntoutukseen, vanhemmille suunnatulla lapsen taitoihin ja kehitykseen liittyvällä ohjauksella ja neuvonnalla sekä harjoitteiden ohjaamisella vaikutetaan motoristen taitojen oppimista edistävään harjoitteluun, joka toteutuu lapsen ja perheen arjessa. Vanhemman kannalta sujuvan arjen tukeminen tarkoittaa joustavuutta ja moniammatillista yhteistyötä kuntoutuksessa, jolloin lapsen kuntoutukseen liittyvät järjestelyt sujuvat helpommin ja aiheuttavat vähemmän keskeytyksiä arkeen.

Teknologia tuo uudenlaisia mahdollisuuksia lapsen kuntoutukseen ja kuntoutumiseen palvelutarpeen arvioimisesta harjoitteluun ja vertaistukeen. Etäyhteydet mahdollistavat lapsen omaan toimintaympäristöön ulottuvan arvioinnin ja ohjauksen. Sovellukset ja sähköiset harjoitusvälineet tuovat lapsen motoristen taitojen harjoitteluun pelillisyyttä, mikä innostaa lasta harjoitteluun. Digitaaliset ratkaisut, jotka dokumentoivat kehitystä, voivat auttaa lasta seuraamaan omaa kehitystään. Sosiaalisen median yhteisöt sekä arjessa toteutuvaa harjoittelua helpottavat ratkaisut tukevat myös lapsen vanhempaa.

Kuntoutuksen ammattilaisen lapsen motoriseen kehitykseen liittyvä osaaminen sekä lapsi- ja perhelähtöinen toiminta on perusta osallistumista vahvistavalle toimintatavalle motorisen oppimisen edistymiseksi, kun lapsen kuntoutumista tuetaan kuntoutuksella. Ammattilaisen toiminnan lähtökohtana ovat lapset ja perheen tarpeet, toiveet ja voimavarat, jotka huomioidaan kuntoutuksen suunnittelussa ja toteutuksessa. Kuntoutuksen ammattilaisen asiantuntijatieto tuodaan vuorovaikutukseen lapsen ja perheen asiantuntijuuden kanssa. Ammattilaisen toiminnassa korostuu herkkyyys lapsen ja perheen tarpeisiin vastaamiseksi ja yhteistyön rakentamiseksi. Moniammatillisella yhteistyöllä tuetaan lapsen kasvua ja kehittymistä oikea-aikaisesti ja perheen resurssit sekä arjen sujuvuus huomioiden. Motorista oppimista edistävä ja lapsen osallistumismahdollisuuksia vahvistava kuntoutus on monen toimijan yhteistyötä sekä asiantuntijuuden jakamista ja yhdistämistä, mikä edellyttää toimivaa vuorovaikutusta kuntoutus- ja kuntoutumisprosessissa.

9 Pohdinta

Tämän tutkimuksellisen kehittämistyön yhteistoiminnallisessa ja monivaiheisessa prosessissa kehitettiin osallistumista vahvistavaa toimintatapaa motorisen oppisen edistymiseksi lapsen kuntoutumisessa. Tässä luvussa reflektoidaan työn tuloksia, menetelmällisiä ratkaisuja ja eettisyyttä. Lopuksi esitetään työstä nousseita jatkokehittämisside-
oita.

9.1 Tulosten tarkastelu

Kuntoutusprosessi ja kuntoutumisen prosessi

Tutkimuksellisen kehittämisen prosessin aikana muodostettiin ymmärrystä lapsen motoriseen oppimiseen liittyvästä kuntoutus- ja kuntoutumisprosessista. Jokaisella tutkimukselliseen kehittämistyöhön osallistuneella oli kokemusta toiminnasta kuntoutuksen toimintaympäristössä. Kuntoutumisen käsitettä ei aineistonkeruuseen liittyneessä ennakotehtävässä tai alustuksissa tarkemmin määritelty, ja jokaisella osallistujalla oli oma ymmärryksensä kuntoutumisesta. Työhön osallistuneet kehittäjät puhuivat kuntoutuksesta ja harjoittelusta. Kuntoutumisesta, tällä nimenomaisella käsitteellä, puhuttiin verrattain vähän. Kuitenkin kuntoutuksen ja harjoittelun vaikutuksia lapsen motoriseen oppimiseen, osallistumiseen ja arkeen kuvattiin monipuolisesti, ja näissä vaikutuksissa oli kyse lapsen toimintakyvyn ja toimintaedellytysten eli yksilön ja ympäristön välisen vuorovaikutuksen muutoksesta – kuntoutumisesta (vrt. ICF-CY 2007: xv–xvii; Kauppila ym. 2016: 110).

Tässä tutkimuksellisessa kehittämistyössä lapsen motorista oppimista tuettiin kuntoutuksella, joka oli yksi kuntoutumista mahdollistava tekijä (vrt. Vänskä ym. 2018: 43–44). Kuntoutusprosessi oli osa lapsen kuntoutumisen prosessia. Tutkimuksellisen kehittämistyön tuloksissa esiin nousseita lapsen kuntoutuksen ja kuntoutumisen ympäristöjä olivat kuntoutustoiminta sekä toimintaympäristöt lapsen arjessa, kuten koti ja päiväkot (ks. kuvio 8). Tuloksissa kuvautui kuntoutuksen ja muiden ympäristöjen vuorovaikutteisuus. Kuntoutusta voidaan toteuttaa lapsen omassa arjessa, ja kuntoutuksella vaikutetaan lapsen arjen ympäristöihin. Lapsen arjesta saatava tieto tukee kuntoutuksen suunnittelua. Kuntoutumisen prosessissa sitoudutaan omatoimiseen harjoitteluun ja toiminnan muutokseen arjessa, ja kuntoutus tarjoaa tähän välineitä. (vrt. Kauppila ym. 2016: 115–116.)

Motorisen oppimisen ja osallistumisen vuorovaikuteisuus

Tutkimuksellisen kehittämistyön tulosten mukaan motorista oppimista ja osallistumista edistää motorisia taitoja vahvistava harjoittelu (ks. kuvio 9). Motoristen taitojen oppimista edistävä harjoittelu näyttäytyi erilaisina harjoitusinterventioina (lastenryhmä, harjoitusohjelmat ja -ohjeet) sekä taitojen oppimista edistävänä toiminnan mukauttamisena, jolloin taitojen oppimisen kannalta suotuisa toiminta oli osa arkea. Tutkimuksellisen kehittämistyön tulosten mukaan kuntoutuksessa on tärkeää vahvistaa motoristen taitojen oppimisen kannalta keskeisiä valmiuksia. Ympäristön vaatimuksiin nähden riittävät motoriset taidot osana lapsen kokonaiskehitystä mahdollistavat osallistumisen lapsen arjessa tapahtuvaan toimintaan (vrt. Cairney 2015a: 12; Shumway-Cook & Woollacott 2017: 4). Vertaisryhmään kuulumisen merkitys nousi tutkimuksellisen kehittämistyön tuloksissa esiin (vrt. Kauppila ym. 2016: 113). Lapsen osallistuminen toimintaan arjessa on harjoitusta lapsen liikunnallisille ja vuorovaikutuksellisille taidoille (vrt. Engel-Yeger 2015: 36–37). Lapsen kuntoutumisen kannalta merkitykselliseen toimintaan osallistuminen on taitojen oppimista edistävää harjoittelua (vrt. Kauppila ym. 2016: 112). Työn tuloksiin perustuen aikuiset tukevat ja mahdollistavat lapsen harjoittelemista ja ovat tärkeässä osassa lapsen oppimiselle suotuisten tilanteiden järjestämisessä lapsen arjessa (vrt. Jasmin ym. 2018: 11).

Kuvio 9. Motoristen taitojen ja osallistumisen vuorovaikutus tuloksiin perustuen.

Kuntoutuminen on yksilön ja ympäristön välinen muutosprosessi. Lapsen kohdalla muutosprosessissa on pitkälti kyse oppimisprosessista. (Kauppila ym. 2016: 110.) Motoriseen oppimiseen liittyvässä lapsen kuntoutumisessa on kyse siitä, että lapsen motoriset taidot riittävät ja mahdollistavat toiminnan ja toimintaan osallistumisen lapsen omassa ympäristössä ja lapselle merkityksellisessä toiminnassa (Palisano ym. 2011: 3–4). Tämä tuli esiin myös tutkimuksellisen kehittämistyön tuloksissa. Ympäristö, lapsen kasvuun ja kehitykseen liittyvät normit mukaan lukien, määrittää lapsen motoristen taitojen vaatimukset. Lapsen ympäristö voi sekä rajoittaa että mahdollistaa lapsen osallistumista. (Cairney 2015a: 12; Shumway-Cook & Woollacott 2017: 4, 22.)

Huomio kuntoutuksesta arkeen

Kehittäjäryhmissä kuvattiin erilaisia motoristen taitojen oppimista edistäviä harjoitusinterventioita, jotka kuuluvat perinteisiin lasten kuntoutuksen toimintatapoihin. Työssä nousi esiin se, että harjoittelun siltaaminen arkeen on lapselle vaikeaa. Autti-Ramö ja Salminen (2016: 16) kuvaavat kuntoutusjärjestelmästä johtuvien syiden aiheuttavan kuntoutuksen eriytymistä ihmisen arjesta, vaikka terapiassa opittu pitäisi pystyä siirtämään päivittäisiin toimiin. Kuntoutuksen toimintaympäristössä toteutuvan motoristen taitojen harjoittamisen lisäksi tässä työssä motoristen taitojen edistämistä ja edistymistä kuvattiin vahvasti arkeen kytkeytyvänä toimintana. Lisäksi motoristen taitojen moniulotteisia vaikutuksia lapsen ja perheen arjessa tuotiin esiin. Nämä näkökulmat kuvastavat ekologisen näkemyksen mukaista ymmärrystä lasten kuntoutuksessa. Ekologisen näkemyksen mukaan lapsi oppii ja kehittyy vuorovaikutuksessa ympäristönsä kanssa. (Anaby ym. 2018: 517; Palisano ym. 2011: 10.)

Tämän tutkimuksellisen kehittämistyön tuloksiin perustuen kuntoutuksen ammattilaiset olivat kiinnostuneita lapsen arjen ympäristöstä ja pyrkivät vaikuttamaan lapsen toimintaympäristöön monin tavoin. Arviointia pyrittiin ulottamaan lapsen arkeen, ja lapsen lähiyhteisöä ohjattiin ja neuvottiin toiminnan reunaehdot huomioiden. Lasten kuntoutuksen ryhmätoiminta tarjosi tärkeitä vertaisryhmässä toimimisen ja oppimisen kokemuksia. Perheen arjen huomioiminen ja sujuvan arjen tukeminen on osa osallistumista vahvistavaa toimintatapaa lapsen motorisen oppimisen edistymiseksi. Sekä vanhemmat että ammattilaiset toivat esiin tarpeen uudelle keinoille lapsen kuntoutumisen tukemiseksi arjessa. Kuntoutuksen resurssit, niiden tarkoituksen mukainen ajoittaminen ja kohdentaminen sekä sovitut ja käytössä olevat toimintatavat ratkaisevat osaltaan, miten lapsen osallistumisen vahvistuminen motorisen oppimisen edistymiseksi lapsen arjessa mahdollistuu. (vrt. Sipari ym. 2017a: 50, 74.)

Lapselle merkityksellinen toiminta tavoitteiden ja suunnitelman laatimisessa

Tämän tutkimuksellisen kehittämistyön tuloksiin perustuen lapsen omien tavoitteiden, toiveiden ja näkemysten selvittäminen sekä lapsen oman ilmaisun tukeminen lapsen kuntoutuksen suunnittelussa ja toteutuksessa oli tärkeää. Kuntoutuksen suunnittelu kuvautui lapsen, vanhemman ja ammattilaisen yhteistyönä sekä eri näkökulmien selvittämisenä ammattilaisen toimesta. Päivähoidon kuvaus toi tietoa lapsesta päivähoitossa, ja päivähoidon kanssa käydyt yhteiset neuvottelut kuuluivat arviointiin ja suunnitelman laatimiseen. Vanhemmilta selvitettiin lapsen arkeen liittyviä asioita ja perheen voimavaroja haastatellen ja lomakkeiden avulla. Oli tärkeää, että vanhemmat tiesivät lapsen kuntoutuksen tavoitteen ja tarkoituksen, mikä edellytti hyvää vuorovaikutusta ja yhteistyötä vanhemman ja ammattilaisen välillä. Nämä tulokset ovat samansuuntaisia Siparin ja kumppaneiden (2017a) tutkimuksen tulosten ja päätelmien kanssa. (ks. Sipari ym. 2017a: 72, 78; myös Vänskä ym. 2018: 42–44.)

Lapsen oikeus osallistua kuntoutukseensa (LOOK) -hankkeen päätelmien mukaan lapselle merkityksellisen toiminnan tulee olla lähtökohta tavoitteen asettamisessa ja suunnitelman laatimisessa lapsen kuntoutuksessa ja kuntoutumisessa. Lapselle merkityksellisen toiminnan tunnistamisessa lapsi ja hänen lähiympäristönsä ovat keskeisessä roolissa, ja tavoitteiden asettaminen toteutuu tarvittavien ammattilaisten kanssa yhteistyöminnassa. (Sipari ym. 2017a: 72, 78; Vänskä ym. 2018: 42–44.) Lapsen kuntoutus on tavoitteellista ja suunnitelmallista toimintaa (Kuntoutuksen uudistamiskomitea 2017: 47; Martin ym. 2009b: 234), jota kuntoutumisen tavoite ohjaa (Palisano ym. 2011: 6–10; Vänskä ym. 2018: 44–45; ks. myös Willis ym. 2018: 36–38). Siparin ja kumppaneiden tutkimuksessa (2017a) lapsen osallistumista ja toimijuutta vahvistavaan hyvään kuntoutuskäytäntöön kuuluu erilaisiin kuntoutustilanteisiin valmistautuminen, tulevaisuuden suunnitteleminen ja lapsen osallistumiseen kohdistuva toimintakyvyn arviointi (Sipari ym. 2017a: 61–62, 73, 75). Tämän tutkimuksellisen kehittämistyön tuloksiin perustuen vähemmälle huomiolle jäi lapsen ja perheen valmistautuminen kuntoutuksen ja kuntoutumisen suunnitteluun sekä keskustelu niistä käytännön keinoista, joilla lapsi ja perhe itse tunnistavat lapselle merkityksellistä toimintaa arjessa motoriseen oppimiseen liittyvää kuntoutumisen tavoitteen asettamista varten.

Lapsen toimijuuden vahvistaminen

Tämän tutkimuksellisen kehittämistyön tulosten perusteella näyttäisi siltä, että osallistumista vahvistavassa toimintatavassa keskeisessä osassa on lapsen toimijuus ja sen vahvistaminen (ks. Jyrkämä (2007) teoksessa Launiainen & Sipari 2011: 34–40; Sipari

ym. 2017a: 18–21). Tutkimuksellisen kehittämistyön tiedontuottajat ja kehittäjät eivät kuitenkaan toimijuuden käsitettä käyttäneet. Siitä huolimatta he kuvasivat, kuinka lapsen mahdollisuuksia vaikuttaa häntä itseään koskeviin asioihin ja hänen ympäristöönsä vahvistettiin lasta yksilöllisesti tukien. Kyse oli lapsen omista valinnoista ja aktiivisesta toiminnasta sekä hänen oman toimintakykynsä hyödyntämisestä yhteisöllisessä elämässä niin kuntoutuksessa kuin arjessakin. (vrt. Kauppila ym. 2016: 112–113; Launiainen & Sipari 2011: 34–40; Sipari ym. 2017a: 18–21.)

Lapsen toimijuutta tuloksissa voidaan peilata Jyrkämän teoriaan (2007) pohjaavaan kuuteen modaaliteettiin (Launiainen & Sipari 2011: 34–40; Sipari ym. 2017a: 18–21). Tutkimuksellisen kehittämistyön tulosten mukaan lapsen toiveita, ajatuksia ja mielipiteitä – *haluamista* – selvitettiin lapselta etenkin lapsen osallistuessa harjoitteluun lastenterapiassa. *Voiminen* ilmeni niin, että lapsen haluamisella oli myös vaikutusta. Lisäksi lapsen motivaation vahvistaminen ja lapsen oman ymmärryksen tukeminen oli tärkeää, jotta harjoittelu ei olisi *täytymistä* pakon edessä. *Tunteminen* oli osa motoriseen oppimiseen liittyvää toimintaa ja osallistumista, kun lapset kuvasivat suoritusten ja osallistumisen aikaansaamia tuntemuksia. Se oli myös pettymystä ja arkuutta uusien taitojen harjoittelemisessa. Motoristen taitojen harjoittelussa, ryhmässä toimimisessa ja tunnetaitojen harjoittelemisessa oli kyse *osaamisesta*. *Kykeneminen* liittyi lapsen osallistumismahdollisuuksien vahvistamiseen muun muassa lapsen perustarpeiden täyttymisestä huolehtimalla sekä lapsen itseluottamusta ja itsetuntoa tukemalla.

Yllä olevaan kuvaukseen viitaten toimijuus on fyysisen, psyykkisen ja sosiaalisen toimintakyvyn hyödyntämistä tilannekohtaisesti. Tämän tutkimuksellisen kehittämistyön päätelmien mukaan vaikuttaisi siltä, että lapsen toimijuus mahdollistaa osallistumista lapsen motorisen oppimisen edistymiseksi. Huomiota lapsen toimijuuden vahvistamiseen tulee kiinnittää sekä kuntoutuksessa että lapsen arjessa lapsen osallistumisen vahvistumiseksi. Aiempien tutkimusten mukaan (Launiainen & Sipari 2011: 36–40; Sipari ym. 2017a: 20, 74, 79) toimijuus on toimintakyvyn vahvistumisen edellytys ja tekijä, johon kuntoutuksessa tulisi kiinnittää huomiota laajemmin.

Vuorovaikutus ja yhteistyö – yhteistoiminta

Vuorovaikutus ja yhteistyö olivat tärkeässä osassa lapsen motorista oppimista edistävää kuntoutusta prosessin alusta loppuun. Työn tuloksiin perustuen lapsen kommunikoinnin tukemiseen kiinnitettiin huomiota, ja lasta pyrittiin aidosti ymmärtämään lasten kuntoutuksessa (vrt. Bekken 2017: 494). Etenkin vanhemmat kokivat tärkeäksi sen, että lapsen

oman ymmärryksen tukemiseen löydettiin keinoja, jotta lapsen osallistumista motoristen taitojen kannalta tärkeään toimintaan voitiin vahvistaa. Vanhemman ja ammattilaisen välinen keskustelu ja tiedon jakaminen korostui lapsen kuntoutukseen liittyen (vrt. Phoenix ym. 2019: 8–9).

Kuntoutuksen ammattilainen totesi osuvasti, ettei ammattilainen voi vain kaataa tietoa kuntoutuksessa olevan lapsen tai vanhemman päähän. Työn tuloksissa esillä oli asioiden havaitseminen, yhteinen ideoiminen ja ajattelutapojen muuttaminen. Työn tuloksissa esitetty eri toimijoiden välinen vuorovaikutus ja yhteistyö vaikuttaisikin yhteistoimintaprosessilta, jossa rakennetaan vastavuoroista suhdetta, selvitetään tilannetta ja suunnitellaan toimintaa keskustelevan harkinnan kautta ja toteutetaan muutos tilanteeseen sopivimmalla tavalla toimintaa koskevat reunaehdot huomioiden (Harra 2014: 184–205). Myös Siparin ja kumppaneiden tutkimuksessa (2017a) kuvataan lapsen, perheen ja ammattilaisten yhteistoimintaa, joka perustuu dialogille, yhteiselle suunnittelulle ja vastavuoroiselle neuvottelulle. Tällaisen yhteistoiminnan kautta rakennetaan jaettua tietoa ja uutta ymmärrystä. (Sipari ym. 2017a: 75.) Ymmärryksen rakentuminen yhteistoiminnassa mahdollistaa oivaltamisen ja uuden oppimisen.

Uusia toimintatapoja teknologiaa ja digitaalisuutta hyödyntämällä

Teknologian ja digitaalisten ratkaisujen hyödyntäminen nousi esiin työn tuloksissa. Uudet digitaaliset ja teknologiset mahdollisuudet voivat auttaa palvelutarpeen arvioimisessa, arjessa toteutuvan harjoittelun tukemisessa sekä yhteisöllisyyden vahvistamisessa. Ei selvästikään ole kyse siitä, että nykyisiä lasten kuntoutuksen palveluita vietäisiin sähköiseen muotoon vain vanhojen korvaamiseksi. Kyse on mahdollisuudesta uusille toimintatavoille, joilla kuntoutustoiminta saa keinoja päästä lähemmäs lapsen ja perheen arkea. Kyse on myös uudenaikaisesta yhteisöllisyydestä, jossa lapsen ja perheen verkostot ovat merkittävä voimavara lapsen kuntoutumiselle. Nämä kuntoutuksen ja kuntoutumisen näkökulmasta esitetyt havainnot tukevat Sosiaali- ja terveysministeriön tulevaisuuskatsauksessa (2018a) esitettyä kehityskulkua, jossa sähköiset palvelut mahdollistavat yksilöä osallistumaan ja vaikuttamaan. Katsauksessa kuvataan, miten uudet innovaatiot ja nykyaikaisten toimintatapojen soveltaminen voivat mullistaa sosiaali- ja terveydenhuollon toimintatapoja niin asiakkaita, ammattilaisia kuin palvelujärjestelmääkin hyödyttäen. (Sosiaali- ja terveysministeriö 2018a: 11, 14, 16–17.)

Oli kyseessä sitten mullistus tai maltillisempi muutos, tämän tutkimuksellisen kehittämistyön tulokset ja kehittäjien näkemykset suuntaavat huomion toimintatapoihin, joissa arviointi ja ohjaus ulottuu lapsen ja perheen arkeen. Arkeen sulautuvat ja arjen sujuvuutta edistävät toimintatavat – niin sähköiset kuin kasvokkaisetkin – lienevät yksi keskeisimpiä kuntoutuksen kehittämiskohteita nyt ja tulevaisuudessa (esim. Kuntoutuksen uudistamiskomitea 2017: 35; Sosiaali- ja terveysministeriö 2018b: 10–14; Sosiaali- ja terveysministeriö 2018a: 16–17; Välijärvi 2019: 74). Tutkimuksellisen kehittämisen prosessissa innostavaa oli kehittäjien yhteinen kiinnostus uuden teknologian hyödyntämiseen ja toimintatapojen kehittämiseen lapsen kuntoutumisen tukemiseksi.

9.2 Kehittämistyön etenemisen ja menetelmällisten ratkaisujen arviointi

Tämän tutkimuksellisen kehittämistyön käynnistävänä tekijänä oli tutkimuksellisen kehittämistyön tekijän mielenkiinto osallistumisen ja motorisen oppimisen aihealueeseen. Yhteistyö käynnistyi yhteistyökumppanin kanssa, ja toimintaympäristön kehittämistarpeita ja -valmiutta tunnusteltiin. Työn toimintaympäristössä pidettiin lyhyitä esittelyjä ja käynnistettiin yhteisiä keskusteluja kuntoutuksen ammattilaisten kanssa aiheita ideoidessa. Työn aiheen ja suunnitelman tarkentuminen keskustelujen kautta tuki tutkimuksellisen kehittämisen prosessia ja yhteistyötä. (Koskinen & Ruuska & Suni 2018: 54.) Perehtyminen aihealueen tutkimustietoon ja kirjallisuuteen sekä huolellinen tutkimussuunnitelman laatiminen loivat pohjan tälle tutkimukselliselle kehittämistyölle. Tutkimuksellisen kehittämisen prosessia johdettiin määrätietoisesti ja jatkuvasti reflektoiden toimintatutkimukselliselle lähestymistavalle ominaisesti. Eniten aikaa vei huolellinen aineistoihin perehtyminen ja aineistojen analysoiminen.

Tavoiteltu määrä lasten kuntoutuksen ammattilaisia rekrytoitiin mukaan tutkimukselliseen kehittämistyöhön. Kuntoutuksen ammattilaisten rekrytointi tapahtui kuntoutusyksikön esimiesten kautta, sillä heillä oli suora yhteys omaan henkilöstöönsä ja lasten parissa työskenteleviin ammattilaisiin. Rekrytoinnin toteutuessa esimiehen avulla on aiheellista pohtia esimies-työntekijä-suhteen vaikutusta ammattilaisten osallistumiseen. Rekrytoinnissa painotettiin vapaaehtoisuutta, ja osallistumisen kerrottiin olevan mahdollista kahdelle ensimmäisellä ilmoittautuneella lasten kuntoutuksessa motorisen oppimisen parissa työskentelevälle ammattilaiselle. Muut rekrytointitavat nähtiin epävarmimmiksi ja aikataulun kannalta haastaviksi.

Tutkimuksellinen kehittämistyö toteutui toimintaympäristöä koskeneiden suurten muutosten ajanjaksolla. Aikataulujen muutokset ja sovittamisen haasteet olivat osa prosessia. Jo suunnitelmavaiheessa oli selvää, että tutkimuksellisen kehittämistyön toteutukseen vaikuttaisi ratkaisevasti työn toimintaympäristöön liittyvä uuden potilastietojärjestelmän käyttöönotto keväällä 2019 sekä kesätauko lastenryhmätoiminnassa. Kaikkia vaikutuksia ei kuitenkaan kyetty ennakoimaan, sillä syksyn lastenryhmätoiminnan käynnistyminen poikkesi tavanomaisesta arveltua enemmän. Lastenryhmiin osallistujia ja sen myötä käynnistyviä lastenryhmiä oli vähemmän ja ryhmät alkoivat totuttua myöhemmin. Aikataulut olivat selvillä vasta loppukesästä. Vaikka tilanne oli haastava tiedontuottajina olleiden lasten ja vanhempien rekrytoinnin kannalta, rekrytoinnissa onnistuttiin. Kun kyseessä oli lasten kuntoutuksessa toteutuva työ, tiedettiin että perheiden tilanteet voivat olla yllättäviä, mistä voi aiheutua poisjäämisiä. Lasten ja vanhempien haastattelut sovittiin perheiden kannalta joustavasti, jotta osallistuminen olisi mahdollisimman helppoa. Lasten ja vanhempien haastattelut toteutuivat syyskuussa heti lastenryhmien käynnistyttyä. Näin ollen työhön osallistuneilta lapsilta ja vanhemmilta ei voitu odottaa vankkaa kokemusta lastenryhmätoiminnasta, jos lapsi oli ensimmäistä kertaa osallistumassa lastenryhmätoimintaan.

Ensimmäisen aineistonkeruuvaiheen lasten ja vanhempien haastatteluihin perheet olivat valmistautuneet tekemällä heille ehdotetut Metku-tehtävät. Molempien perheiden kohdalla tehtävät oli koostettu vanhemman puhelimeen perheelle sopivimmalla tavalla, joten yksityiskohtainen ja eri vaihtoehtoja esitellyt ohjeistus (liite 8) tuntui jälkikäteen turhan tarkalta. Metku-tehtävissä oli kuvattuna lapsen ja perheen arjessa tapahtunutta toimintaa, kuten uimista, metsäretkiä, leikkimistä kotona ja leikkipuistossa sekä esimerkiksi kulkemista päiväkotiin. Lapsen toiminnassa oli mukana perhettä, läheisiä ja kavereita. Haastattelutilanteessa lapset katsoivat mielellään Metku-tehtäviään ja kertoivat kuvien ja videoiden tapahtumista ja ajatuksistaan niihin liittyen, mikä helpotti lapsen osallistumista haastattelutilanteeseen (vrt. Raittila & Vuorisalo & Rutanen 2017: 330). Metku-tehtävät mahdollistivat motorisen oppimisen ja osallistumisen aiheiden käsittelyn leikkiikäisten lasten kanssa. Vanhemmat kertoivat, että lapsen toiminnan kuvaaminen konkreettisesti asioita, joita arjessa tehdään motorisiin taitoihin liittyen. Kuvat ja videot tukivat myös lapsen kehityksen ja taitojen oppimisen havaitsemista, kun perheet olivat selanneet lapsesta otettuja kuvia ja videoita pidemmältä aikaväliltä tehtäviä tehdessään.

Ennakkotehtävien tekeminen oli lapsille ja vanhemmille vapaaehtoista, joten etukäteen jännitti se, olivatko perheet tarttuneet ennakkotehtävän tekemiseen. Tehtävä olisi voitu

kokea ylimääräisenä ja osallistumishalukkuutta heikentävänä kuormitustekijänä, mutta tehtävien tekemisestä saatu vanhempien ja lasten palaute oli ainoastaan positiivista. Saadun palautteen ja haastattelukokemuksen perusteella voisi ajatella, että tällainen tehtävä tukisi kuntoutuksen arviointikäyntiin valmistautumista sekä kuntoutuksen ja kuntoutumisen seurantaan ja arviointia myös lapselle mieluisalla tavalla (ks. Sipari ym. 2017b).

Toiminnallinen teemahaastattelu oli mielekäs tapa aineistonkeruuseen, johon lapsi osallistui yhdessä vanhempansa kanssa. Toinen haastatteluista toteutui lapsen kotona niin, että vanhemman lisäksi paikalla oli myös nuorempi sisarus. Toinen haastatteluista toteutui haastateltaville vieraassa ympäristössä lastenterapeutin huoneessa, missä oli paljon motorisiin taitoihin liittyviä virikkeitä lapsen kokeiltavaksi, mikä suuntasi lapsen huomion haastattelusta toimintaan. Haastattelutilanteessa lapsella oli mahdollisuus liikkua, leikkiä ja touhuta oman halunsa mukaan. Motorisen oppimisen aihealueen käsittely leikki-ikäisen lapsen kanssa oli helpompaa konkreettisesti yhdessä tekemällä. Lapsen toiminnan havainnointi haastattelutilanteessa loi näkymän Metku-tehtävässä ja haastattelussa esillä olleisiin asioihin. (vrt. Alasuutari 2005: 146; Raittila ym. 2017: 317–320.) Lapsi, jonka kerrottiin elävän vahvasti leikin kautta, leikki, rakenteli mielikuvitusta käyttäen ja esiintyi eri rooleissa haastattelun aikana. Lapsi, jolle kiipeämisen kuvattiin olleen vaikeaa ja epämieluisaa, roikkui vauhdikkaasti renkaissa, kiipesi puolapuilla ja kertoi kiipeilytelineessä kiipeämisestä haastattelutilanteessa. Näiden tutkimuspäiväkirjaan kirjatujen merkintöjen lukeminen jälkikäteen oli silmiä avaavaa.

Lapsen haastattelussa huomioitiin etenkin lapsen vapaaehtoinen osallistuminen ja erilaisten tunnetilojen hyväksyminen sekä tilan antaminen lapselle. Haastattelun sijaan voisi puhua keskustelusta tai juttelusta lapsen kanssa, vaikkakin haastattelijana oli enemmän kyselijän ja viestin varmistajan roolissa. Haastattelussa laskeuduttiin lapsen tasolle ja kuunneltiin lasta kiirehtimättä. Lapsen haastattelu oli tempoilevaa ja yllättävää, ja on todettava, että suurin osa lapsen kanssa käydystä keskustelusta toi arvokasta tietoa lapsen maailmasta, joka ei kuitenkaan suoraan vastannut analyysikysymykseen. Vankempi kokemus lapsen haastattelemisesta ja lapsen oman kerronnan tukemisesta tutkimuksellisessa tarkoituksessa olisi ollut eduksi aineistonkeruussa, jossa haluttiin tuoda etenkin lapsen ääni kuuluviin. Haastattelijana toimineelle tutkimuksellisen kehittämistyön tekijälle oli erityisen tärkeää, että haastattelutilanne oli lapselle mieluisa kokemus, jossa lapsella oli mahdollisuus kertoa hänelle itselleen merkityksellisistä asioista hänelle itselleen sopivalla tavalla ja omassa tahdissa. (ks. Raittila ym. 2017: 314–331.)

Tilan antaminen lapselle johti herkästi haastattelun kääntymiseen aikuisten väliseksi. Vanhemman haastattelemiseen keskityttiin lapsen vetäytyessä omiin puuhiinsa tai huomion muutoin kiinnittyessä haastattelutilanteen ulkopuolelle. Haastateltujen vanhempien osuus analyysikysymykseen vastanneesta aineistosta oli merkittävä. Pienen lapsen kohdalla vanhemmalla on toki iso rooli lapsen ajatusten ja asioiden välittäjänä. Kun haastattelussa kysyttiin vanhemmalta kysymyksiä, todettava oli, että lapsen leikit lähistöllä vaikuttivat niin haastateltavan kuin haastattelijankin keskittymiseen, mikä paikoitellen näkyi kertomusten hajanaisuudessa. Haastattelussa tuli myös eteen tilanteita, joissa lapsen ja vanhemman kertomukset ja näkökulmat poikkesivat toisistaan. Näissä tilanteissa sekä lapsen että vanhemman kertomuksia pidettiin aivan yhtä totena, eikä tilanteilla ollut merkitystä aineiston analyysin kannalta. Haastattelutilanteet olivat myös lapsen ja vanhemman välistä vuoropuhelua ja neuvottelua. (Alasuutari 2005: 152–153; Olli ym. 2012: 802, 804.)

Lasten kuntoutuksen ammattilaiset työskentelivät toisessa aineistonkeruuvaiheessa learning café -menetelmää soveltaen. Yhteiskehittely tällä menetelmällä oli tuttua ja tehokasta. Osallistuneet ammattilaiset tiesivät tutkimuksellisen kehittämistyön tekijän vähintään idea- ja suunnitelmavaiheen esittelyistä ja keskusteluista. Osa osallistuneista ammattilaisista oli työn puolesta tuttuja tutkimuksellisen kehittämistyön tekijälle. Osallistujat olivat myös keskenään tuttuja, osa enemmän ja osa vähemmän. Tällä on voinut olla keskustelua ja yhteistyötä edistäviä puolia mutta tietysti myös estäviäkin puolia. (Pietilä 2017: 113–114, 120.) Yhteiskehittely oli sujuvaa ja keskustelu innostunutta ammattilaisten kesken. Ammattilaiset vahvistivat toinen toisensa asiantuntijuutta.

Tässä tutkimuksellisessa kehittämistyössä suhtauduttiin ennakoluulottomasti ja toiveikkaasti vanhempien ja ammattilaisten yhteiseen kehittämiseen, onhan lasten kuntoutus tiivistä aikuisten yhteistyötä ja yhteistä ongelmanratkaisua lapsen kuntoutumisen edistymiseksi. Otollisen yhteiskehittelyn ilmapiiriin virittäminen ja yhteisen tavoitetilan kirkastaminen sekä tutkimuksellisen kehittämistyön tekijän valmistautuminen ryhmäkeskustelun fasilitointiin olivat yhteiskehittelyyn valmistautumisen ydinasioita, joiden tärkeys konkretisoitui käytännössä. Yhteiskehittelymenetelmänä vanhempien ja ammattilaisten yhteiskehittelyssä sovellettu sisäpiiri-ulkopiiri-keskustelu vaati keskustelijoilta taitoa kuunnella ja havainnoida, mistä keskustelussa oli kyse. Keskeistä oli dialogi ja pyrkimys yhteisen ymmärryksen rakentamiseen. Ryhmäkeskustelu on yleisesti haastava vuorovaikutustilanne monine jännitteineen, kun omat tavoitteet on sovittava yhteen muiden tavoitteiden kanssa. Tässä tutkimuksellisessa kehittämistyössä keskustelijoiden rohkeus nostaa

tunnepitoisiakin asioita keskusteluun lienee osoitus siitä, että ilmapiiri ja tilanne koettiin turvalliseksi. (Kupias & Koski 2012: 121–122, 128–136.)

Vanhempien ja ammattilaisten yhteiskehittelyn tuloksena oli osallistumista vahvistavan tulevaisuuden hyvän toimintatavan ydintekijät motorisen oppimisen edistymiseksi lapsen kuntoutumisessa. Yhteiskehittelyn monipuolisesta keskustelusta ydintekijöitä nousi esiin lukuisia. Yhteiskehittelyssä olisi voitu hyödyntää lopuksi menetelmää tärkeimpien ydintekijöiden kiteyttämiseksi. Toisaalta näin tuloksena muodostui kattava kuvaus ydintekijöistä, ja viimeinen kehittäjäryhmä toi syventäviä ja täydentäviä näkökulmia kehittämisen prosessiin.

Tutkimuksellisen kehittämisen prosessi ohjasi tarkastelemaan osallistumista vahvistavia toimintatapoja lapsen ja perheen arkeen kytkeytyvänä ja vaikuttavana toimintana. Ensimmäisen aineistonkeruuvaiheen haastattelut ennakkotehtävineen kohdistivat huomion lapsen omiin kiinnostuksen kohteisiin sekä lapsen ja perheen arkeen. Ensimmäisen aineistonkeruuvaiheen yhteenvedon sekä Metku-tehtävän esimerkin käyttäminen alustuksena toisessa aineistonkeruuvaiheessa ohjasi ammattilaisten yhteiskehittelyä. Kahden ensimmäisen vaiheen yhteenvedot vietiin alustukseksi kolmanteen aineistonkeruun ja kehittämisen vaiheeseen. Mielenkiintoinen huomio lasten ja vanhempien haastatteluissa oli se, että kotona toteutuneessa haastattelussa lapsen ja perheen arki, arjen rutiinit ja arjen ympäristöt, kuten koti, päiväkotit ja läheiset leikkipaikat olivat vahvemmin esillä kuin kuntoutuksen ympäristössä toteutuneessa haastattelussa. Se herätti pohtimaan sitä, että kuntoutumiseen liittyvien asioiden selvittäminen voisi olla mielekkäintä juuri lapselle ja perheelle tutuimmassa kontekstissa. Silloin lapsen mielenkiinnon kohteista ja arjesta kumpuavat tavoitteet voisivat olla helpommin tavoitettavissa, havaittavissa ja muistettavissa. Kuntoutuksen ympäristössä toteutuneiden haastattelun ja yhteiskehittelytilaisuuksien kohdalla voi miettiä, ohjasiko ympäristö tarkastelemaan lapsen osallistumista ja motorista oppimista juurikin kuntoutuksessa ja kuntoutuksen ammattilaisten määrittämässä toiminnassa ajatellun laajemman kuntoutumisen viitekehyksen sijaan.

Vuorovaikutteisuutta, kerroksellisuutta ja ymmärryksen rakentumista kehittämisen vaiheiden välillä pyrittiin vahvistamaan alustuksina käytettyjen aiempien vaiheiden yhteenvedojen viemisen lisäksi myös sillä, että haastatellut vanhemmat ja kuntoutuksen ammattilaiset olivat mukana useammassa kehittämisen vaiheessa. Loppuen lopuksi viimeisessä aineistonkeruuvaiheessa, vanhempien ja ammattilaisten yhteiskehittelyssä, mu-

kana oli yksi haastattelussa mukana ollut vanhempi, kolme ensimmäistä kertaa aineistonkeruuseen osallistunutta vanhempaa ja viisi ammattilaista, jotka olivat osallistuneet aiemmin ammattilaisten yhteiskehittelyyn. Yksi haastateltu vanhempi ja yksi mukana ollut ammattilainen ei päässyt osallistumaan viimeiseen vaiheeseen. Ammattilaisia oli yksi enemmän kuin vanhempia yhteiskehittelyssä, mutta tämä ei vaikuttanut aineistoon ainakaan niin, että ammattilaiset olisivat tuottaneet aineistoa määrällisesti enemmän kuin vanhemmat. Toisaalta tällainen asettelu, jossa vanhempia ja ammattilaisia ajatellaan eri ryhminä, on tässä tutkimuksellisessa kehittämistyössä tarpeeton, sillä tarkoituksena oli rakentaa yhteistä ymmärrystä ja kehittää yhdessä osallistumista vahvistavaa toimintatapaa lapsen kuntoutumisessa, joka tulostenkin valossa näyttäytyi vahvasti yhteistoimintana.

Tutkimuksellisen kehittämistyön yhteistyökumppani, Motorisen oppimisen vaikeus -yksikkö, odotti ennen kaikkea työn tuloksia ja tuotosta hyödynnettäväksi omassa kehittämistoiminnassaan ja kumppanuusverkostossaan. Tutkimuksellisen kehittämistyön yhteistyökumppani ei ohjannut työn menetelmällisissä ratkaisuissa, aineiston analysoinnissa tai tulosten tulkinnassa. Tapaamiset yhteistyökumppanin edustajan kanssa tukivat tutkimuksellisen kehittämisen prosessin etenemistä työn kaikissa vaiheissa. Suunnitelman ja toteutuksen auki puhuminen sekä reflektoidut keskustelut tukivat tutkimuksellisen kehittämistyön taustalla ollutta ajattelutyötä ja olivat tärkeä tuki tutkimuksellisen kehittämistyön tekijälle.

9.3 Eettiset kysymykset ja luotettavuus

Tutkimuksellista kehittämistyötä varten haettiin ja saatiin tutkimuslupa Vantaan kaupungin sosiaali- ja terveystoimesta 28.3.2019. Ennen tutkimusluvan hakemista tutkimuksellisen kehittämistyön suunnitelman hyväksyivät työtä ohjanneet Metropolia Ammattikorkeakoulun yliopettaja, FT Salla Sipari ja lehtori, TtM Nea Vänskä. Tutkimusluvan myöntämisen jälkeen solmittiin opinnäytetyötä koskeneet sopimukset Metropolia Ammattikorkeakoulun ja Vantaan kaupungin sosiaali- ja terveystoimen kanssa.

Tutkimuseettisen neuvottelukunnan ohjeet ja suositukset ohjasivat hyvää tieteellistä käytäntöä ja tutkimusetiikan noudattamista tämän tutkimuksellisen kehittämistyön kaikissa vaiheissa. Tämä tarkoitti rehellisyyttä, yleistä huolellisuutta ja tarkkuutta tutkimuksellisessa kehittämisessä, tulosten raportoinnissa sekä lähdekirjallisuutena käytettyjen tutki-

musten ja niiden tulosten arvioinnissa. Työhön sovellettiin kriteerien mukaisia ja eettisesti kestäviä tiedonhankinta-, tutkimus- ja arviointimenetelmiä, ja menetelmällisiä valintoja sekä työn tuloksia arvioitiin kriittisesti läpi koko työn. (Tutkimuseettinen neuvottelukunta 2012: 4, 6–7.)

Tutkimukselliseen kehittämistyöhön mukaan kutsuttujen ja osallistuneiden henkilöiden itsemäärittämistä kunnioitettiin niin, että aineistonkeruuseen osallistuminen oli vapaaehtoista sekä niin, että osallistumisen pystyi keskeyttämään milloin vain syytä ilmoittamatta. Osallistujien rekrytoinnin yhteydessä kerättiin välttämättömät yhteystiedot, ja osallistujia tiedotettiin suullisesti tietojen käyttöä koskien. Tiedot kerättiin rekisteriin, jota varten oli laadittu rekisteriseloste sen hetkisiä tietosuojaohteita noudattaen. Yhteystietoja käytettiin vain tutkimuksellisen kehittämistyön tekijän ottaessa yhteyttä osallistujiin aineistonkeruuseen liittyen. Henkilötietojen käsittelyssä, säilyttämisessä ja hävittämisessä noudatettiin huolellisuutta sekä ajantasaisia tietosuojaohteita. (Henkilötietojen käsittely n.d.) Osallistuminen perustui riittävään tietoon eli vapaaehtoisen suostumuksen periaatteeseen. Tiedottaminen toteutui tutkimushenkilötiedottein (liitteet 1, 2, 3 ja 6) ja tarvittavan lisätiedon antamisella. Aineistonkeruuseen osallistuneiden ymmärrys varmistettiin ja suostumusasiakirjat (liitteet 4 ja 5) allekirjoitettiin osallistumisen yhteydessä. (Tutkimuseettinen neuvottelukunta 2009: 4–6, 13.)

Tutkimuksellisen kehittämistyön tekijä vastasi yksin kerätyn aineiston litteroinnista ja analyysistä. Aineiston käsittelyyn ei osallistunut ulkopuolisia henkilöitä. Aineiston analysointi toteutettiin ilman tunnistus- ja henkilötietoja, eikä aineistosta tai loppuraportista voida tunnistaa aineistonkeruussa mukana olleita henkilöitä. Tutkimusaineisto säilytettiin aineiston käsittelyn aikana sähköisessä muodossa henkilökohtaisin salasanoin suojattuna. Työn valmistuttua sähköiset aineistot hävitettiin pysyvästi. Paperinen materiaali hävitettiin tietosuojaohteita noudattaen tietosuojajätteen mukana. (Tutkimuseettinen neuvottelukunta 2009: 8.)

Tutkimuksellinen kehittämissuhteet oli eettisesti perusteltu, koska sillä tavoiteltiin parempaa kuntoutuskäytäntöä lapsen motorisen oppimisen edistymiseksi (Tuomi & Sarajärvi 2018: 152–154). Kun tutkimus- ja kehittämissuhteet oli mukana lapsia, oli erityisesti huomioitava, että mukana olleilla lapsilla oli oikeus vaikuttaa itseään koskeviin asioihin kehitystään vastaavalla tavalla Suomen perustuslain ja YK:n lapsen oikeuksien yleissopimuksen mukaisesti (Tutkimuseettinen neuvottelukunta 2009: 3, 5). Tässä tutkimuksellisessa kehittämissuhteet lapset eivät olleet tutkimuksen kohteena vaan mukana kehittämisen

kumppaneina yhdessä vanhempansa kanssa. Sekä lasta että vanhempaa tiedotettiin tutkimuksellisesta kehittämistyöstä tutkimushenkilötiedotteilla (liitteet 1, 2 ja 3) ja tietoinen suostumus varmistettiin niin lapselta kuin vanhemmalta suostumusasiakirjoja (liitteet 4 ja 5) allekirjoitettaessa. Työn tekijällä ei ollut asiakassuhdetta tiedontuottajiksi kutsuttaviin lapsiin tai vanhempiin, eikä aineistonkeruuseen osallistuminen aiheuttanut haittaa lapsen kuntoutukselle tutkimuksellisen kehittämistyön aikana tai sen jälkeen. (Raittila ym. 2017: 315–317.)

Tämän työn toimintaympäristönä oli Vantaan kaupungin kuntoutuyksikkö, joka oli myös tutkimuksellisen kehittämistyön tekijän työpaikka. Työ toteutui kaupungin kuntoutusyksikön lasten kuntoutustoiminnan fysio-, toiminta- ja puheterapian vastaanottotoiminnassa sekä fysio- ja toimintaterapian motorikkaan painottuvassa lastenryhmätoiminnassa. Tutkimukselliseen kehittämistyöhön osallistuneet henkilöt eivät olleet tutkimuksen kohteena vaan mukana kehittämisen kumppaneina. Lasten kuntoutus ei kuulunut tutkimuksellisen kehittämistyön tekijän työnkuvaan. Kiinnostus lasten kuntoutuksen toiminnan tason tutkimiseen ja kehittämiseen nousi aihealueen ajankohtaisesta tutkimus- ja kehittämistyöstä ja kiinnittyi sen jälkeen käytännön työelämän havaintoihin (vrt. Huovinen & Rovio 2008: 95).

Tämän tutkimuksellisen kehittämistyön aineistonkeruuseen liittyneissä yhteiskehittelytilaisuuksissa tutkimuksellisen kehittämistyön tekijä toimi neutraalina keskustelun virittäjänä ja fasilitaattorina siten, että osallistujat rohkaistuivat keskinäiseen keskusteluun tavoitteen suunnassa (ks. esim. Koshy ym. 2011: 112; Kupias & Koski 2012: 115; Kylmä & Juvakka 2007: 80). Työn tekijä ei ottanut kantaa kiinnostuksen kohteena olleesta asiasta käytävän keskustelun sisältöön (Kantojärvi 2012: 36, 40; Valtonen 2005: 223, 234). Toimintatutkimuksellisella lähestymistavalla toteutuneen kehittämistyön tekijää voidaan kutsua muutosagentiksi ja roolia kuvata aktiiviseksi, kun kehittämisen prosessilla kokonaisuudessaan tähdätään muutokseen (Heikkinen 2018: 216; Toikko & Rantanen 2009: 91).

Tämän tutkimuksellisen kehittämistyön tausta ja toteutus sekä tutkimuksellisen kehittämistyön tekijän rooli eri vaiheissa on pyritty kuvaamaan selkeästi, huolellisesti ja perustellen. Toimintatutkimuksellisella lähestymistavalla ja laadullisin aineistonkeruumenetelmin toteutuneessa tutkimuksellisen kehittämisen prosessissa on kuitenkin muistettava se, että kyse on ainutkertaisesta ja tilannesidonnisesta prosessista. Kun aineisto kerättiin laadullisin menetelmin, tavoitteena ei ollut aineistojen suuri määrä vaan laatu, jota

vahvasti se, että tiedontuottajilla oli tietoa työn kohteena olleesta ilmiöstä sekä se, että ilmiötä pyrittiin ymmärtämään syvällisesti tutkimukselliseen kehittämiseen osallistuneiden näkökulmasta. Aineiston analyysissä ja tulosten raportoinnissa käytettiin alkuperäisiä käsitteitä, jotta yhteys alkuperäiseen säilyi. Työhön liitettiin näyte aineistolähtöisestä sisällönanalyysistä (ks. liite 9), ja tulosten raportointiin tuotiin lainauksia alkuperäisestä aineistosta. Tulosten tulkinnassa pyrittiin läpinäkyvyyteen. (Tuomi & Sarajärvi 2018: 158–166, 173, 183.)

9.4 Tutkimuksellisen kehittämistyön hyödynnettävyys ja jatkokehittäminen

Tämän tutkimuksellisen kehittämistyön tulokset ovat hyödynnettävissä erityisesti työn toimintaympäristössä, sillä tutkimuksellisen kehittämisen prosessi rakentui toimintaympäristön lähtökohdat ja kehittämisen tarpeet huomioiden. Tässä työssä osallistumista vahvistavien toimintatapojen kehittäminen keskittyi motorisen oppimisen aihealueeseen, mutta tulosten tarkastelusta voi olla hyötyä laajemminkin osallistumista vahvistavien toimintatapojen kehittämisessä. Tässä tutkimuksellisen kehittämistyön raportissa on pyritty kuvaamaan tutkimuksellisen kehittämisen prosessi niin, että raportin lukeminen lisää ymmärrystä työn aihepiiristä mahdollistaen käsitysten avartumista ja toimintatapojen muutosta laajemminkin kuin tutkimuksellisen kehittämistyön toimintaympäristössä. Tulokset ja tuotos ovat työn yhteistyökumppanin, Motorisen oppimisen vaikeus -yksikön, hyödynnettävissä.

Tässä tutkimuksellisessa kehittämistyössä muodostui uutta ymmärrystä toimijuuden yhteydestä ja merkityksestä lapsen osallistumiseen. Työn päätelmänä on, että lapsen toimijuus mahdollistaa lapsen osallistumista. Mielenkiintoista olisikin selvittää lapsen toimijuutta estäviä ja edistäviä tekijöitä ja kehittää toimintatapoja lapsen toimijuuden vahvistumiseksi. Tutkimuksellisen kehittämistyön tuotoksena muodostunut kuvaus osallistumista vahvistavasta toimintatavasta motorisen oppimisen edistymiseksi tiivistää tutkimuksellisen kehittämisen prosessissa muodostuneen toiminnallisen kokonaisuuden. Työn tuotoksen edelleen kehittämistä ammattilaisen ja perheen yhteistoimintaa edistäväksi käytännön työkaluksi voidaan jatkaa. Lisäksi tutkimuksellisen kehittämisen prosessista ja menetelmistä voidaan saada monenlaista hyötyä työn toimintaympäristössä. Aineistonkeruun orientoivana tehtävänä hyödynnetty Metku-tehtävä tuki oivallisesti lapsen motoriseen oppimiseen ja osallistumiseen liittynyttä keskustelua tuoden esiin lapsen näkökulman ja hänelle tärkeitä asioita arjessa. Työn toimintaympäristössä tulisi pohtia lap-

selle merkityksellistä toimintaa kuvaavien ennakkotehtävien hyödyntämistä kuntoutuksen ja kuntoutumisen suunnitteluun valmistautumisessa. Tärkeä näkökulma on erityisesti se, millä keinoin lasta itseään voidaan tukea kuntoutuksen suunnitteluun valmistautumisessa ja hänelle itselleen tärkeiden asioiden esiin tuomisessa, sillä hän on pääosassa omassa kuntoutumisessaan.

Tämän tutkimuksellisen kehittämistyön toimintaympäristössä lasten kuntoutukseen liittyvää yhteistyötä tehdään moniammatillisesti ja monialaisesti, ja yhteistyön rakenteita ja toimintatapoja on kehitetty käytännön työn tueksi. Tämä työ tarjosi mahdollisuuden moniammatilliseen kehittämiseen motorisen oppimisen aiheen äärellä. Puheterapeuttien osallistuminen keskusteluun fysioterapeuttien ja toimintaterapeuttien kanssa toi uusia näkökulmia aiheesta käytyyn keskusteluun. Keskustelu lapsen oman ilmaisun ja kuulukuksi tulemisen vahvistamisesta lapsen osallistuessa kuntoutuksen yhteistyöhön oli arvokasta. Tämän käytännön kokemuksen myötä tutkimuksellisen kehittämisen prosessin aikana kehittäjäryhmässä virisi ajatus moniammatillisen kehittämistoiminnan vahvistamisesta, jossa osaamista yhdistetään yhteisen ilmiön äärellä toteutuvassa kehittämisessä. (Mönkkönen ym. 2019: 138, 141, 147–148.)

Lapsen kuntoutukseen liittyvä lapsen, vanhemman ja ammattilaisen yhteistyö on luonnollinen osa kuntoutustoimintaa työn toimintaympäristössä. Palautteen kerääminen perheiltä on myös tuttua. Pelkkä tiedontuottajan rooli ei kuitenkaan riitä, jos tavoitteena on asiakas- ja käyttäjälähtöinen kehittäminen kuntoutuksessa, missä asiakkaan toimijuus ja valtaistuminen on entistä vahvemmin esillä (Harra ym. 2017: 162–164; Järvikoski ym. 2017: 78–81). Moniammatillisesta ja monialaisesta toiminnasta tulee edetä moniasiantuntijuuteen perustuvaan toimintaan (Arponen & Kihlman & Välimäki 2004: 28). Tässä työssä tehtiin harkittuja valintoja, jotta organisaatio- ja ammattilaislähtöistä ajattelua toimintatapojen kehittämisessä laajennettaisiin kohti asiakas- ja käyttäjälähtöistä kehittämistä, jossa yhteiskehittäminen on keskeinen toimintatapa ja tasa-arvoinen kehittäjäkumppanuus tärkeä lähtökohta (Koskinen ym. 2018: 118–119). Kokemusta tästä tutkimuksellisen kehittämisen prosessista voidaan hyödyntää yhteiskehittämisen toimintatapojen vahvistamisessa työn toimintaympäristössä. Ilahduttavaa olisi nähdä lasten kuntoutuksen asiakkaana olevia lapsia kehittämässä lasten kuntoutuksen ja kuntoutumisen toimintatapoja jatkossakin. Erityisen arvokasta tässä tutkimuksellisen kehittämisen prosessissa oli lasten ja heidän vanhempiensa osallistuminen yhteiseen kehittämiseen. Tämän kokemuksen perusteella voi sanoa, että lapset ajatuksillaan, mielikuvituksellaan,

nokkeluudellaan ja hetkessä elämisellä ovat valtava voimavara innovatiiviselle kehittämiselle.

Tämän työn lähtökohtana oli näkemys lasten kuntoutuksen asiakaskunnalle merkityksellisestä tarpeesta, jonka suunnassa kuntoutustoiminta tähtäsi toimintatapojensa kehittämiseen. Parhaimmillaan kehittäjäkumppanuudessa kehittämistarpeetkin muotoutuvat yhteistoiminnassa (Harra ym. 2017: 162–163; Sihvo ym. 2018: 15–16). Asiakaskunnalle tärkeiden kehittämistarpeiden selvittämisen keinojen löytäminen, asiakastarpeiden sekä kuntoutustoiminnan kehittämistarpeiden yhteen sovittaminen ja asiakkaiden kehittämiseen osallistumisen mahdollistaminen on jatkossa tärkeää.

Lähteet

Alasuutari, Maarit 2005. Miten rakentaa vuorovaikutusta lapsen haastattelussa? Teoksessa: Ruusuvuori, Johanna & Tiittula, Liisa (toim.). Haastattelu. Tutkimus, tilanteet ja vuorovaikutus. Tampere: Vastapaino.

Anaby, Dana R. & Law, Mary & Feldman, Debbie & Majnemer, Annette & Avery, Lisa 2018. The effectiveness of the Pathways and Resources for Engagement and Participation (PREP) intervention: improving participation of adolescents with physical disabilities. *Developmental Medicine & Child Development*. 60(5). 513–519. Saatavana osoitteessa: <<https://onlinelibrary.wiley.com/doi/full/10.1111/dmcn.13682>>. Luettu 27.8.2019.

Arcuri, Giovanni G. & McMullan, A. E. & Murray, A. E. & Silver, L. K. & Bergthorson, Melanie & Dahan-Oliel, Noémi & Coutinho, Franzina 2015. Perceptions of family-centered services in a paediatric rehabilitation programme: strengths and complexities from multiple stakeholders. *Child: care, health and development*. 42(2). 195–202. Saatavana osoitteessa: <<https://onlinelibrary.wiley.com/doi/full/10.1111/cch.12308>>. Luettu 27.8.2019.

Armitage, Samantha & Swallow, Veronica & Kolehmainen, Niina 2016. Ingredients and change processes in occupational therapy for children: a grounded theory study. *Scandinavian Journal of Occupation Therapy*. 24(3). 208–213. Saatavana osoitteessa (vaatii kirjautumisen): <<https://www.tandfonline.com/doi/abs/10.1080/11038128.2016.1201141>>. Luettu 27.8.2019.

Arponen, Aino & Kihlman, Eila & Välimäki, Sari 2004. Matkalla moniammatillisuudesta moniasiantuntijuuteen. Teoksessa: Anttila, Markus & Rousu, Sirkka (toim.). Haravalla kootut. Moniasiantuntijuus, strateginen kumppanuus, seudullinen kumppanuus. Helsinki: Suomen Kuntaliitto ja Lastensuojelun Keskusliitto. Saatavana osoitteessa: <https://www.innokyla.fi/documents/67330/68710/haravalla_kootut.pdf>. Luettu 3.2.2020.

Asiakkaat ja osallisuus 2019. Palvelujen tuottaminen. Sote-uudistus. Terveiden ja hyvinvoinnin laitos THL. Verkkosivusto. Saatavana osoitteessa: <<https://thl.fi/fi/web/sote-uudistus/palvelujen-tuottaminen/asiakkaat-ja-osallisuus>>. Päivitetty 31.1.2019. Luettu 31.8.2019.

Aula, Maria Kaisa & Juurikkala, Virva & Kalmari, Hanne & Kaukonen, Päivi & Lavikainen, Marjo & Pelkonen, Marjaana 2016. Lapsi- ja perhepalveluiden muutosohjelma. Kärkihanke. Sosiaali- ja terveysministeriön raportteja ja muistioita 2016: 29. Helsinki: Sosiaali- ja terveysministeriö. Saatavana osoitteessa: <<http://julkaisut.valtioneuvosto.fi/handle/10024/74904>>. Luettu 23.2.2019.

Autti-Rämö, Ilona & Salminen, Anna-Liisa 2016. Kuntoutumisen hyvät käytännöt. Teoksessa: Autti-Rämö, Ilona & Salminen, Anna-Liisa & Rajavaara, Marketta & Ylinen, Aarne (toim.). Kuntoutuminen. 1. painos. Helsinki: Duodecim.

Autti-Rämö, Ilona & Säilä, Hanna & Vuori, Miika 2016. Lapsen kuntoutustarpeen tunnistaminen terveydenhuollossa. Teoksessa: Autti-Rämö, Ilona & Salminen, Anna-Liisa

& Rajavaara, Marketta & Ylinen, Aarne (toim.). Kuntoutuminen. 1. painos. Helsinki: Duodecim.

Bekken, Wenche 2017. Decision-Making in Paediatric Rehabilitation: Exploring Professionals' and Children's Views on Decision-Making Involvement. *Children & Society* 31(4). 486–496. Saatavana osoitteessa: <<https://onlinelibrary.wiley.com/doi/full/10.1111/chso.12218>>. Luettu 27.8.2019.

Cairney, John 2015a. Developmental Coordination Disorder and Its Consequences: An Introduction to the Problem. Teoksessa: Cairney, John (edit.). *Developmental Coordination Disorder and Its Consequences*. Toronto: University of Toronto.

Cairney, John 2015b. Developmental Coordination Disorder, Physical Activity, and Physical Health: Results from the PHAST Project. Teoksessa: Cairney, John (edit.). *Developmental Coordination Disorder and Its Consequences*. Toronto: University of Toronto.

Cermak, Sharon A. & Gubbay, Sasson S. & Larkin, Dawne 2002. What Is Developmental Coordination Disorder? Teoksessa: Cermak, Sharon A. & Larkin, Dawne (edit.). *Developmental Coordination Disorder*. Albany: Delmar.

Chiarello, Lisa A. & Palisano, Robert J. & Maggs, Jill M. & Orlin, Margo N. & Almasri, Nihad & Kang, Lin-Ju & Chang, Hui-Ju 2010. Family Priorities for Activity and Participation of Children and Youth with Cerebral Palsy. *Physical Therapy*. 90(9). 1254–1264. Saatavana osoitteessa: <https://www.researchgate.net/publication/44798775_Family_Priorities_for_Activity_and_Participation_of_Children_and_Youth_With_Cerebral_Palsy>. Luettu 27.8.2019.

Engel-Yeger, Batya 2015. Developmental Coordination Disorder and Participation. Teoksessa: Cairney, John (edit.). *Developmental Coordination Disorder and Its Consequences*. Toronto: University of Toronto.

Estil, Lise-Beate & Whiting, H.T.A. 2002. Motor/Language Impairment Syndromes – Direct or Indirect Foundations? Teoksessa: Cermak, Sharon A. & Larkin, Dawne (edit.). *Developmental Coordination Disorder*. Albany: Delmar.

Ferguson, Gillian D. & Jelsma, Jennifer & Versfeld, Pam & Smits-Engelsman, Bouwien. C. M. 2014. Using the ICF Framework to Explore the Multiple Interacting Factors Associated with Developmental Coordination Disorder. *Current Developmental Disorders Reports* 1(2). 86–101. Saatavana osoitteessa: <<https://link.springer.com/article/10.1007/s40474-014-0013-7>>. Luettu 27.8.2019.

Harra, Toini & Sipari, Salla & Mäkinen, Elisa 2017. Hyvää tahtova hyvinvointipalvelujen kehittäjäkumppanuus. Teoksessa: Pohjola, Anneli & Kairala, Maarit & Lyly, Hannu & Niskala, Asta (toim.). *Asiakkaasta kehittäjäksi ja vaikuttajaksi. Asiakkaiden osallisuuden muutos sosiaali- ja terveyspalveluissa*. Tampere: Vastapaino.

Heikkinen, Hannu L.T. 2008. Toimintatutkimuksen lähtökohdat. Teoksessa Heikkinen, Hannu & Rovio, Esa & Syrjälä, Leena (toim.). *Toiminnasta tietoon. Toimintatutkimuksen menetelmät ja lähestymistavat*. 3. korjattu painos. Helsinki: Kansanvalistusseura.

Heikkinen, Hannu L.T. 2018. Toimintatutkimus: Kun käytäntö ja tutkimus kohtaavat. Teoksessa: Valli, Raine (toim.). Ikkunoita tutkimusmetodeihin 1. Metodien valinta ja aineistonkeruu: virikkeitä aloittelevalle tutkijalle. 5. uudistettu painos. Jyväskylä: PS-kustannus.

Heikkinen, Hannu L.T. & Kontinen, Tiina & Häkkinen, Päivi 2008. Toiminnan tutkimisen suuntaukset. Teoksessa Heikkinen, Hannu & Rovio, Esa & Syrjälä, Leena (toim.). Toiminnasta tietoon. Toimintatutkimuksen menetelmät ja lähestymistavat. 3. korjattu painos. Helsinki: Kansanvalistusseura.

Heikkinen, Hannu L.T. & Rovio, Esa & Kiilakoski, Tomi 2008. Toimintatutkimus prosessina. Teoksessa Heikkinen, Hannu & Rovio, Esa & Syrjälä, Leena (toim.). Toiminnasta tietoon. Toimintatutkimuksen menetelmät ja lähestymistavat. 3. korjattu painos. Helsinki: Kansanvalistusseura.

Hokkanen, Liisa & Härkäpää, Kristiina & Järvikoski, Aila & Nikkanen, Pirjo & Notko, Tiina & Puumalainen, Jouni 2009. Asiakkaan äänellä vaikeavammaisten kuntoutuksesta – tukintoja ja johtopäätöksiä. Teoksessa: Järvikoski, Aila & Hokkanen, Liisa & Härkäpää, Kristiina (toim.). Asiakkaan äänellä. Odotuksia ja arvioita vaikeavammaisten lääkinnällisestä kuntoutuksesta. Kuntoutussäätiön tutkimuksia 80/2009. Saatavana osoitteessa: <https://kuntoutussaatio.fi/files/161/Asiakkaan_aanella.pdf>. Luettu 27.8.2019.

Huovinen, Terhi & Rovio, Esa 2008. Toimintatutkija kentällä. Teoksessa Heikkinen, Hannu & Rovio, Esa & Syrjälä, Leena (toim.): Toiminnasta tietoon. Toimintatutkimuksen menetelmät ja lähestymistavat. 3. korjattu painos. Helsinki: Kansanvalistusseura.

ICF 2004. Toimintakyvyn, toimintarajoitteiden ja terveyden kansainvälinen luokitus. 6. painos. Helsinki: Stakes. Saatavana osoitteessa: <<http://www.julkari.fi/handle/10024/77744>>. Luettu 6.10.2018.

ICF-CY 2007. International Classification of Functioning, Disability and Health. Children & Youth Version. World Health Organization. Geneva: World Health Organization. Saatavana osoitteessa: <https://apps.who.int/iris/bitstream/handle/10665/43737/9789241547321_eng.pdf?sequence=1&isAllowed=y>. Luettu 31.8.2019.

Jasmin, Emmanuelle & Tétreault, Sylvie & Larivière, Nadine & Joly, Jacques 2018. Participation and needs of children with developmental coordination disorder at home and in the community: Perceptions of children and parents. Research in Developmental Disabilities 73. 1–13. Saatavana osoitteessa (vaatii kirjautumisen): <<https://www.sciencedirect.com/science/article/abs/pii/S0891422217303189>>. Luettu 27.8.2019.

Järvensivu, Timo & Nykänen, Katri & Rajala, Rika 2010. Verkostojohtamisen opas. Verkostotyöskentely sosiaali- ja terveysalalla. Muutosvoimaa vanhustyön osaamiseen -hankkeen julkaisu. Helsinki: Aalto-yliopisto. Saatavana osoitteessa: <<http://www.seugolaid.fi/wp-content/uploads/2017/03/Verkostojohtamisen-opas-versio-1-0-30-12-2010.pdf>>. Luettu 2.3.2019.

Järvikoski, Aila & Hokkanen, Liisa & Härkäpää, Kristiina & Martin, Marjatta & Nikkanen, Pirjo & Notko, Tiina & Puumalainen, Jouni 2009. Johdanto. Teoksessa: Järvikoski, Aila & Hokkanen, Liisa & Härkäpää, Kristiina (toim.). Asiakkaan äänellä. Odotuksia ja arvioita vaikeavammaisten lääkinnällisestä kuntoutuksesta. Kuntoutussäätiön tutkimuksia

80/2009. Saatavana osoitteessa: <https://kuntoutussaatio.fi/files/161/Asiakkaan_aanella.pdf>. Luettu 27.8.2019.

Järvikoski, Aila & Härkäpää, Kristiina 2011. Kuntoutuksen perusteet. Näkökulmia kuntoutukseen ja kuntoutustieteeseen. 5. uudistettu painos. Helsinki: WSOYpro Oy.

Järvikoski, Aila & Martin, Marjatta & Kippola-Pääkkönen, Anu & Härkäpää, Kristiina 2017. Asiakkaan kehittämisosallisuus kuntoutuksessa. Teoksessa: Pohjola, Anneli & Kairala, Maarit & Lyly, Hannu & Niskala, Asta (toim.). Asiakkaasta kehittäjäksi ja vaikuttajaksi. Asiakkaiden osallisuuden muutos sosiaali- ja terveyspalveluissa. Tampere: Vastapaino Oy.

Kananen, Jorma 2014. Toimintatutkimus kenttätutkimuksen muotona. Miten kirjoitan toimintatutkimuksen opinnäytetyönä? Jyväskylä: Jyväskylän ammattikorkeakoulu.

Kantojärvi, Piritta 2012. Fasilitointi luo uutta. Menesty ryhmän vetäjänä. Helsinki: Talentum Media Oy.

Kaseva, Kaisa 2011. Asiakkaan asema, itsemäärääminen ja vaikutusmahdollisuudet sosiaali- ja terveydenhuollon kehittämisessä – Integroitu kirjallisuuskatsaus. Helsinki: Sosiaali- ja terveysministeriö. Saatavana osoitteessa: <<http://julkaisut.valtioneuvosto.fi/bitstream/handle/10024/72711/URN%3aBNB%3afi-fe201504223159.pdf?sequence=1&isAllowed=y>>. Luettu 14.8.2019.

Kauppila, Jorma & Sipari, Salla & Suhonen-Polvi, Hanna 2016. Lapsen kokonaiskuntoutus kehitysympäristössään. Teoksessa: Autti-Rämö, Ilona & Salminen, Anna-Liisa & Rajavaara, Marketta & Ylinen, Aarne (toim.). Kuntoutuminen. 1. painos. Helsinki: Duodecim.

Kehityksellinen kielihäiriö (kielen kehityksen häiriö, lapset ja nuoret), Käypä hoito -suositus 2019. Suomalaisen Lääkäriseuran Duodecimin, Suomen Foniatri ry:n ja Suomen Lastenneurologisen Yhdistyksen asettama työryhmä. Helsinki: Suomalainen Lääkäri-seura Duodecim. Julkaistu 24.1.2019. Saatavana osoitteessa: <www.kaypahoito.fi>. Luettu 8.3.2019.

King, Gillian & Williams, Laura & Hahn-Goldberg, Shoshana 2017. Family-oriented services in pediatric rehabilitation: a scoping review and framework to promote parent and family wellness. Child: Care, Health and Development 43(4). 334–347. Luettu 27.8.2019. Saatavana osoitteessa: <<https://onlinelibrary.wiley.com/doi/epdf/10.1111/cch.12435>>. Luettu 27.8.2019.

Koshy, Elizabeth & Koshy, Valsa & Waterman, Heather 2011. Action Research in Healthcare. London: Sage Publications Ltd.

Koskinen, Iina & Ruuska, Maria & Suni, Tanja 2018. Tutkimuksesta toimintaan. Tieteentekijän opas viestintään ja vaikuttamiseen. Helsinki: Art House.

Kuntoutuksen uudistamiskomitea 2017. Kuntoutuksen uudistamiskomitean ehdotukset kuntoutusjärjestelmän uudistamiseksi. Helsinki: Sosiaali- ja terveysministeriö. Saatavana osoitteessa: <<http://urn.fi/URN:ISBN:978-952-00-3891-5>>. Luettu 1.2.2019.

Kupias, Päivi & Koski, Mia 2012. Hyvä kouluttaja. Helsinki: Sanoma Pro. Saatavana e-kirjana osoitteessa (vaatii kirjautumisen): <<https://www.ellibslibrary.com/metropolia/9789526307459>>. Luettu 16.2.2019.

Kylmä, Jari & Juvakka, Taru 2007. Laadullinen terveystutkimus. Helsinki: Edita.

Laki lapsen huollosta ja tapaamisoikeudesta 361/1983. 3 § Lapsen huoltajat. Finlex. Saatavana osoitteessa: <<https://www.finlex.fi/fi/laki/ajantasa/1983/19830361>>. Luettu 2.3.2019

Lasten ja nuorten vaikuttamisen mahdollisuudet 2019. Johtamisen tueksi. Lapset, nuoret ja perheet. Terveysten- ja hyvinvoinnin laitos. Päivitetty 3.10.2019. Saatavana osoitteessa: <https://thl.fi/fi/web/lapset-nuoret-ja-perheet/johtamisen_tueksi/lasten_ja_nuorten_vaikuttamismahdollisuudet>. Luettu 3.2.2020.

Lastenryhmä 2018. Ryhmäkuvaus. Vantaan kaupungin kuntoutus. Sisäinen dokumentti. Luettu 27.8.2019.

Launiainen, Helena & Sipari, Salla 2011. Lapsen hyvä kuntoutus käytännössä. Lapsen ja nuoren hyvän kuntoutuksen toteutuminen palveluverkostossa – projekti 2007–2011. Helsinki: Vajaaliikkeisten kunto ry. Saatavana osoitteessa: <www.vlkunto.fi/%20sites/default/files/Lapsen%20hyv%C3%A4%20kuntoutus%20k%C3%A4yt%C3%A4nn%C3%B6ss%C3%A4_2011_0.PDF>. Luettu 27.8.2019.

Law, Mary & Darrah, Johanna 2014. Emerging Therapy Approaches: An Emphasis on Function. Journal of Child Neurology 29(8). 1101–1107. Saatavana osoitteessa: <<https://journals.sagepub.com/doi/full/10.1177/0883073814533151>>. Luettu 27.8.2019.

Martin, Marjatta & Notko, Tiina & Järvikoski, Aila 2009a. Kuntoutuksen toteutus, hyödyt ja vaikutukset. Teoksessa: Teoksessa: Järvikoski, Aila & Hokkanen, Liisa & Härkäpää, Kristiina (toim.). Asiakkaan äänellä. Odotuksia ja arvioita vaikeavammaisten lääkinnällisestä kuntoutuksesta. Kuntoutussäätiön tutkimuksia 80/2009. Helsinki: Kuntoutussäätiö. Saatavana osoitteessa: <https://kuntoutussaatio.fi/files/161/Asiakkaan_aanella.pdf>. Luettu 18.8.2019.

Martin, Marjatta & Notko, Tiina & Puumalainen, Jouni & Järvikoski, Aila 2009b. Kuntoutussuunnitelmasta kuntoutuspäätökseen. Teoksessa: Teoksessa: Järvikoski, Aila & Hokkanen, Liisa & Härkäpää, Kristiina (toim.). Asiakkaan äänellä. Odotuksia ja arvioita vaikeavammaisten lääkinnällisestä kuntoutuksesta. Kuntoutussäätiön tutkimuksia 80/2009. Helsinki: Kuntoutussäätiö. Saatavana osoitteessa: <https://kuntoutussaatio.fi/files/161/Asiakkaan_aanella.pdf>. Luettu 18.8.2019.

May-Benson, Teresa & Ingolia, Peg & Koomar, Jane 2002. Daily Living Skills and Developmental Coordination Disorder. Teoksessa: Cermak, Sharon A. & Larkin, Dawne (edit.). Developmental Coordination Disorder. Albany: Delmar.

McNiff, Jean 2013. Action Research: Principles and Practice. 3rd edition. London: Routledge.

Missiuna, Cheryl & Polatajko, Helene J. & Pollock, Nancy 2015. Strategic Management of Children with Developmental Coordination Disorder. Teoksessa: Cairney, John (edit.). Developmental Coordination Disorder and Its Consequences. Toronto: University of Toronto.

Motorisen oppimisen vaikeus -yksikkö n.d. Suomen CP-liitto. Internet-sivut. Saatavana osoitteessa: <https://www.cp-liitto.fi/tietoa/motorisen_oppimisen_vaikeus>. Luettu 13.8.2019.

Määttä, Paula & Rantala, Anja 2016. Tavallisen erityinen lapsi. Onnistuneen yhteistyön arvoitusta ratkomassa. 2. painos. Jyväskylä: PS-kustannus.

Mönkkönen, Kaarina & Kekoni, Taru & Jaakola, Anne-Mari & Profian Sosiaalipalvelut Oy:n henkilöstö & Pehkonen, Aini 2019. Kohti moniasiantuntijaista kehittämistä. Teoksessa: Mönkkönen, Kaarina & Kekoni, Taru & Pehkonen, Aini (toim.). Moniammatillinen yhteistyö. Vaikuttava vuorovaikutus sosiaali- ja terveysalalla. Helsinki: Gaudeamus Oy.

Novak, Iona & McIntyre, Sarah & Morgan, Catherine & Campbell, Lanie & Dark, Leigha & Morton, Natalie & Stumbles, Elise & Wilson, Salli-Ann & Goldsmith, Shona 2013. A systematic review of intervention for children with cerebral palsy: state of the evidence. Developmental Medicine & Child Neurology 55(10). 885–910. Saatavana osoitteessa: <<https://onlinelibrary.wiley.com/doi/full/10.1111/dmcn.12246>>. Luettu 27.8.2019.

Olli, Johanna 2012. Lapsen oikeus tulla kuulluksi kuntoutuksessa. Katsaus. Kuntoutus 35(3). 17–20. Saatavana osoitteessa: <https://yhteisomedia.fi/files/attachments/kuntoutus-lehden_artikkelit/2012/olli.pdf>. Luettu 27.8.2019.

Olli, Johanna & Vehkakoski, Tanja & Salanterä, Sanna 2012. Facilitating and hindering factors in the realization of disabled children's agency in institutional contexts: literature review. Disability & Society. 27(6). 793–807. Saatavana osoitteessa: <https://www.researchgate.net/publication/227344410_Facilitating_and_hindering_factors_in_the_realization_of_disabled_children%27s_agency_in_institutional_contexts_Literature_review>. Luettu 31.8.2019.

Palisano, Robert J. & Chiarello, Lisa A. & King, Gillian A. & Novak, Iona & Stoner, Tracy & Fiss, Alyssa 2011. Participation-based therapy for children with physical disabilities. Disability & Rehabilitation. 34(12). 1–12. Saatavana osoitteessa: <https://www.researchgate.net/publication/51789451_Participation-based_therapy_for_children_with_physical_disabilities>. Luettu 27.8.2019.

Phoenix, Michelle & Jack, Susan M. & Rosenbaum, Peter L. & Missiuna, Cheryl 2019. A grounded theory of parents' attendance, participation and engagement in children's developmental rehabilitation services: Part 2. The journey to child health and happiness. Disability and Rehabilitation. 1/2019. 1–10. Saatavana osoitteessa: <<https://www.tandfonline.com/doi/full/10.1080/09638288.2018.1555618>>. Luettu 27.8.2019.

Pietilä, Ilkka 2017. Ryhmähaastattelu. Teoksessa: Hyvärinen, Matti & Nikander, Pirjo & Ruusuvuori, Johanna (toim.). Tutkimushaastattelun käsikirja. Tampere: Vastapaino.

Raittila, Raija & Vuorisalo, Mari & Rutanen, Niina 2017. Lasten haastattelu. Teoksessa: Hyvärinen, Matti & Nikander, Pirjo & Ruusuvuori, Johanna (toim.). Tutkimushaastattelun käsikirja. Tampere: Vastapaino.

Raivio, Helka (toim.) 2018. Enemmän sosiaalista toimintakykyä, lisää osallisuutta! Yhteiskehittäen vaikuttavampaa sosiaalista kuntoutusta. Sosiaalisen kuntoutuksen kehittämishankkeen (SOSKU) 2015–2018 loppuraportti. Työpaperi 7/2018. Helsinki: Terveystien ja hyvinvoinnin laitos. Saatavana osoitteessa: <<http://www.julkari.fi/handle/10024/136144>>. Luettu 2.3.2019.

Reedman, Sarah Elizabeth & Boyd, Roslyn N & Trost, Stewart G. & Elliot, Catherine & Sakzewski, Leanne 2019. Efficacy of Participation-Focused Therapy on Performance of Physical Activity Participation Goals and Habitual Physical Activity in Children With Cerebral Palsy: A Randomized Controlled Trial. Archives of Physical Medicine and Rehabilitation 100(4). 676–686. Saatavana osoitteessa (vaatii kirjautumisen): <<https://www.sciencedirect.com/science/article/abs/pii/S0003999318315181>>. Luettu 27.8.2019.

Rissanen, Outi & Hietala, Päivi 2017. Yhteiskehittäminen uudenlaisen vastavuoroisuuden välittäjänä. Teoksessa: Pohjola, Anneli & Kairala, Maarit & Lyly, Hannu & Niskala, Asta (toim.). Asiakkaasta kehittäjäksi ja vaikuttajaksi. Asiakkaiden osallisuuden muutos sosiaali- ja terveyspalveluissa. Tampere: Vastapaino.

Rosenbaum, Peter & King, Susanne & Law, Mary & King, Gillian & Evans, Jan 1998. Family-Centered Service: A Conceptual Framework and Research Review. Physical & Occupational Therapy in Pediatrics 18(1). 1–20. Saatavana osoitteessa: <https://www.researchgate.net/publication/270622891_Family-Centred_Service>. Luettu 24.8.2019.

Shumway-Cook, Anne & Woollacott, Marjorie Hines 2017. Motor Control. Translating Research into Clinical Practice. Fifth Edition. Philadelphia: Wolters Kluwer.

Sihvo, Sinikka & Isola, Anna-Maria & Kivipelto, Minna & Linnanmäki, Eila & Lyytikäinen, Merja & Sainio, Salla 2018. Asiakkaiden osallistumisen toimintamalli. Loppuraportti. Sosiaali- ja terveysministeriön raportteja ja muistioita 16/2018. Helsinki: Sosiaali- ja terveysministeriö. Saatavana osoitteessa: <http://julkaisut.valtioneuvosto.fi/bitstream/handle/10024/160828/STM_r1618_Asiakkaiden%20osallistumisen%20toimintamalli.pdf>. Luettu 6.8.2019.

Sipari, Salla & Vänskä, Nea & Pollari, Kirsi 2017a. Lapsen edun toteutuminen kuntoutuksessa. Osallistumista ja toimijuutta vahvistavat hyvät käytännöt. Sosiaali- ja terveys- turvan raportteja 5 | 2017. Helsinki: Kela. Saatavana osoitteessa: <<https://helda.helsinki.fi/handle/10138/220550>>. Luettu 17.11.2018.

Sipari, Salla & Vänskä, Nea & Pollari, Kirsi 2017b. Lapselle merkityksellinen toiminta kuntoutumisessa – Lapsen Metkut. Lapsen oikeus osallistua kuntoutukseensa – Lapsen edun arviointi (LOOK) -hanke. Helsinki: Metropolia Ammattikorkeakoulu. Saatavana osoitteessa: <metropolia.e-julkaisu.com/lapsen-metkut>. Luettu 15.1.2019.

Sosiaali- ja terveysministeriö 2018a. Eheä yhteiskunta ja kestävä hyvinvointi. Sosiaali- ja terveysministeriön tulevaisuuskatsaus. Valtioneuvoston julkaisusarja 22/2018. Helsinki: Valtioneuvosto. Saatavana osoitteessa: <<http://julkaisut.valtioneuvosto.fi/handle/10024/160904>>. Luettu 26.1.2020.

Sosiaali- ja terveysministeriö 2018b. Sähköinen perhekeskus. Kehittämistarpeet, tavoitetila, skenaariot ja toimenpide-ehdotukset. Sosiaali- ja terveysministeriön raportteja ja muistioita 57/2018. Saatavana osoitteessa: <<http://julkaisut.valtioneuvosto.fi/handle/10024/161209>>. Luettu 27.1.2020.

Sosiaali- ja terveysministeriö 2019. Lapsi- ja perhepalveluiden muutosohjelma (LAPE). Loppuraportti. Helsinki: Sosiaali- ja terveysministeriö. Saatavana osoitteessa: <<https://stm.fi/lapsi-ja-perhepalvelut/materiaalit>>. Luettu 27.1.2020.

Toikko, Timo & Rantanen, Teemu 2009. Tutkimuksellinen kehittäminen. Näkökulmia kehittämisprosessiin, osallistamiseen ja tiedontuotantoon. 3. korjattu painos. Tampere: Tampereen yliopisto. Saatavana osoitteessa: <<http://tampub.uta.fi/handle/10024/100802>>. Luettu 30.12.2018.

Tuomi, Jouni & Sarajärvi, Anneli 2018. Laadullinen tutkimus ja sisällönanalyysi. Uudistettu laitos. Helsinki: Kustannusosakeyhtiö Tammi.

Tutkimuseettinen neuvottelukunta 2009. Humanistisen, yhteiskuntatieteellisen ja käytätymistieteellisen tutkimuksen eettiset periaatteet ja ehdotus eettisen ennakkoarvioinnin järjestämiseksi. Helsinki: Tutkimuseettinen neuvottelukunta. Saatavana osoitteessa: <<https://www.tenk.fi/sites/tenk.fi/files/eettisetperiaatteet.pdf>>. Luettu 3.2.2020.

Tutkimuseettinen neuvottelukunta 2012. Hyvä tieteellinen käytäntö ja sen loukkaus-epäilyjen käsitteleminen Suomessa. Helsinki: Tutkimuseettinen neuvottelukunta. Saatavana osoitteessa: <https://www.tenk.fi/sites/tenk.fi/files/HTK_ohje_2012.pdf>. Luettu 3.2.2020.

Valtioneuvosto 2019. Lapsen aika. Kohti kansallista lapsistrategiaa 2040. Valtioneuvoston julkaisuja 2019:4. Helsinki: Opetus- ja kulttuuriministeriö, sosiaali- ja terveysministeriö. Saatavana osoitteessa: <<http://julkaisut.valtioneuvosto.fi/handle/10024/161441>>. Luettu 27.1.2020.

Valtonen, Anu 2005. Ryhmäkeskustelut – millainen metodi? Teoksessa: Ruusuvuori, Johanna & Tiittula, Liisa (toim.). Haastattelu. Tutkimus, tilanteet ja vuorovaikutus. Tampere: Vastapaino.

Vantaan kaupunginvaltuusto 2017. Valtuustokauden strategia 2018–2021. Kaupunginvaltuusto 11.12.2017. Vantaan kaupunki. Saatavana osoitteessa: <https://www.vantaa.fi/instancedata/prime_product_julkaisu/vantaa/embeds/vantaawwwstructure/136267_Valtuustokauden_strategia_2018-2021.pdf>. Luettu 13.8.2019.

Väljärvi, Jouni 2019. Edellytykset kasvuun, oppimiseen ja osallisuuteen kaikille. Tutkijoiden havaintoja ja suosituksia lasten ja nuorten monipuolisen kehityksen, terveyden ja

vaikuttamisen mahdollisuuksien edistämiseksi. Valtioneuvoston julkaisuja 2019:7. Helsinki: Opetus- ja kulttuuriministeriö, sosiaali- ja terveysministeriö. <<https://julkaisut.valtioneuvosto.fi/handle/10024/161440>>. Luettu 27.1.2020.

Vänskä, Nea & Pollari, Kirsi & Sipari, Salla 2016. Lasten osallistumista ja toimijuutta vahvistavat kuntoutuksen hyvät käytännöt kirjallisuudessa. Kuvaileva kirjallisuuskatsaus. Työpapereita 94 | 2016. Helsinki: Kela. Saatavana osoitteessa: <<https://helda.helsinki.fi/handle/10138/161355>>. Luettu 17.11.2018.

Vänskä, Nea & Sipari, Salla & Pollari, Kirsi & Huisman, Annu 2018. Lapsen oikeus osallistua kuntoutukseensa. LOOK-hankkeen arviointiraportti. Kuntoutusta kehittämässä 2 | 2018. Helsinki: Kela. Saatavana osoitteesta: <<http://urn.fi/URN:NBN:fi-fe2018082834203>>. Luettu 17.11.2018.

Willis, Claire & Nyquist, Astrid & Jahnsen, Reidun & Elliott, Catherine & Ullenhag, Anna 2018. Enabling physical activity participation for children and youth with disabilities following a goal-directed, family-centered intervention. Research in Developmental Disabilities 77. 30–39. Saatavana osoitteessa: <<https://www.bhss.no/media/2526/willis-et-al-2018-enabling-participation-by-goal-directed-intervention.pdf>>. Luettu 27.8.2019.

Yleissopimus lapsen oikeuksista 1991. Finlex valtionsopimukset 60/1991. Saatavana osoitteessa: <<https://www.finlex.fi/fi/sopimukset/sopsteksti/1991/19910060>>. Luettu 6.10.2018.

Tutkimushenkilötiedote lapselle

Hei!

Sinulle tärkeän tekemisen ja osallistumisen ymmärtäminen on meille tärkeää, ja haluamme kehittää toimintaamme Vantaan kaupungin kuntoutuksessa lapsen osallistumista vahvistavaan suuntaan lapsen liikkumisen ja toimimisen taitojen oppimisen edistymiseksi. Haluaisitko sinä olla mukana kertomassa, millainen tekeminen ja osallistuminen on sinulle tärkeää?

Metropolia

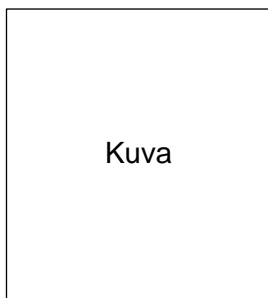
Ammattikorkeakoulun tutkimuksellista kehittämistyötä tekevä Sari kutsuu sinut ja vanhempasi toimintahetkeen, joka pidetään lastenryhmän jälkeen samassa paikassa, missä harjoittelet yhdessä muiden lasten kanssa.

Toimintahetken aikana voimme jutella, liikkua ja leikkiä yhdessä.

Toimintahetkeä varten varataan aikaa yksi tunti, mutta voimme lopettaa aiemminkin, jos haluat. Juttelumme äänitetään nauhurilla – sen avulla kerätään tietoa kuntoutustoiminnan kehittämiseksi.

Kuulemalla ja oppimalla sinulle tärkeistä asioista kehitämme toimintaamme entistä lapsilähtöisemmäksi ja lapsen osallistumista edistävään suuntaan. Olisi hienoa tavata sinut ja kuulla, mikä on sinulle tärkeää omassa arjessasi liikkumisen ja toimimisen taitoihin liittyen. Tervetuloa mukaan!

Ystävällisin terveisin,

Kuva

Sari Helenius

sähköpostiosoite

puhelinnumero

Kuva: Sakari Manninen, Vantaan kaupunki

Tutkimushenkilötiedote – lapsen ja vanhemman toiminnallinen haastattelu

Hyvä lapsen vanhempi,

Kutsun teidät ja lapsenne mukaan kehittämään Vantaan kaupungin lasten kuntoutustoimintaa lapsen osallistumista vahvistavaan suuntaan motoristen taitojen oppimisen edistymiseksi. Motorisilla taidoilla tarkoitetaan lapsen liikkumiseen, toimimiseen ja kommunikointiin liittyviä taitoja, jotka ovat kiinteä osa lapsen ja perheen arkea.

Pyydän teitä mukaan lapsen ja vanhemman yhteiseen kehittämistilaisuuteen, joka toteutuu toiminnallisena haastattelutilanteena, jossa lapsella on mahdollisuus liikkua ja leikkiä sekä kertoa hänelle tärkeistä asioista, osallistumisesta ja liikkumisen taidoista. Vanhempi voi tukea ja täydentää lapsen kertomusta. Haastattelu pidetään lastenryhmän jälkeen ennalta sovittuna ajankohtana syyskuussa 2019. Haastattelu kestää enintään tunnin, mutta se voidaan lopettaa aiemmin lapsen tai vanhemman niin halutessa.

Pyydän, että luette yhdessä lapsen kanssa lapselle suunnatun tutkimustiedotteen, joka on tämän tiedotteen ohessa.

Tämän kehittämistilaisuuden lisäksi syksyn 2019 aikana pidetään vielä toinen vanhempien ja kuntoutuksen ammattilaisten kanssa järjestettävä kehittämistilaisuus, jossa jatketaan keskustelua ja toimintatapojen yhteistä kehittämistä. Toivon, että pystyt osallistumaan molempiin kehittämistilaisuuksiin.

Kehittämistyö on osa kuntoutuksen ylemmän ammattikorkeakoulututkinnon opintojani Metropolia Ammattikorkeakoulussa. Kehittämistyön tutkimussuunnitelman ovat hyväksyneet yliopettaja Salla Sipari ja lehtori Nea Vänskä, ja kehittämistyölle on myönnetty Vantaan kaupungin sosiaali- ja terveydenhuollon toimialan tutkimuslupa 28.3.2019.

Työhön osallistuminen on niin lapselle kuin vanhemmalle vapaaehtoista ja osallistumisen voi keskeyttää milloin tahansa syytä ilmoittamatta. Osallistuminen tai osallistumatta jättäminen ei vaikuta lapsenne saamaan kuntoutukseen nyt tai myöhemmin. Keskustelut ja kehittämisryhmän tapaamiset taltioidaan. Kaikki kerättävä tieto käsitellään luottamuksellisesti eikä ketään yksittäistä henkilöä voida tunnistaa lopullisesta raportista. Tutkimusaineiston analysointiin ei osallistu ulkopuolisia henkilöitä ja kaikki taltioitu materiaali hävitetään tietosuojaohjeita noudattaen kehittämistyön valmistuttua. Valmis työ on saatavissa sähköisesti ammattikorkeakoulujen opinnäytetöiden Theseus-tietokannasta.

Osallistumisenne on arvokasta, jotta voimme kehittää toimintaamme lapsi- ja perhelähtöisesti. Annan mielelläni lisätietoja kehittämistyöstä. Yhteystietoni löydät tämän tiedotteen alalaidasta.

Ystävällisin terveisin,

Allekirjoitus

Yhteystiedot
Sari Helenius
Fysioterapeutti AMK
sähköpostiosoite ja puhelinnumero

Tutkimushenkilötiedote – tiedote vanhemmalle yhteiskehittelytilaisuudesta

Hyvä lapsen vanhempi,

Kutsun teidät mukaan kehittämään Vantaan kaupungin lasten kuntoutustoimintaa lapsen osallistumista vahvistavaan suuntaan motoristen taitojen oppimisen edistymiseksi. Motorisilla taidoilla tarkoitetaan lapsen liikkumiseen, toimimiseen ja kommunikointiin liittyviä taitoja, jotka ovat kiinteä osa lapsen ja perheen arkea.

Pyydän teitä mukaan kehittämistilaisuuteen, jossa keskustellaan lapsen osallistumista vahvistavista toimintatavoista kuntoutustoiminnassa sekä lapsen arjessa motoriseen oppimiseen liittyen yhdessä lasten kuntoutuksen ammattilaisten kanssa. Tilaisuus pidetään Vantaalla *paikka, päivämäärä ja kellonaika*, ja sen kesto on enintään kaksi tuntia.

Kehittämistyö on osa kuntoutuksen ylemmän ammattikorkeakoulututkinnon opintojani Metropolia Ammattikorkeakoulussa. Kehittämistyön tutkimussuunnitelman ovat hyväksyneet yliopettaja Salla Sipari ja lehtori Nea Vänskä, ja kehittämistyölle on myönnetty Vantaan kaupungin sosiaali- ja terveydenhuollon toimialan tutkimuslupa 28.3.2019.

Työhön osallistuminen on vapaaehtoista ja osallistumisen voi keskeyttää milloin tahansa syytä ilmoittamatta. Osallistuminen tai osallistumatta jättäminen ei vaikuta lapsenne saamaan kuntoutukseen nyt tai myöhemmin. Kehittämistilaisuudessa käyty keskustelu taltioidaan. Kaikki kerättävä tieto käsitellään luottamuksellisesti eikä ketään yksittäistä henkilöä voida tunnistaa lopullisesta raportista. Tutkimusaineiston analysointiin ei osallistu ulkopuolisia henkilöitä ja kaikki taltioitu materiaali hävitetään tietosuojaohteita noudattaen kehittämistyön valmistuttua. Valmis työ on saatavissa sähköisesti ammattikorkeakoulujen opinnäytetöiden Theseus-tietokannasta.

Osallistumisenne on arvokasta, jotta voimme kehittää toimintaamme lapsi- ja perhelähtöisesti. Annan mielelläni lisätietoja kehittämistyöstä. Yhteystietoni löydät tämän tiedotteen alalaidasta.

Ystävällisin terveisin,

Allekirjoitus

Yhteystiedot:
Sari Helenius
Fysioterapeutti AMK
sähköpostiosoite
puhelinnumero

Suostumusasiakirja lapselle ja vanhemmalle

Suostumus tutkimukseen osallistumiseen

Olen saanut sekä suullista että kirjallista tietoa Sari Heleniuksen tutkimuksellisesta kehittämistyöstä. Olen saanut riittävän selvityksen tutkimuksen tarkoituksesta, tietojen keräämisestä ja säilytyksestä, ja minulla on ollut mahdollisuus saada lisätietoja suullisesti.

Ymmärrän, että minun ja lapseni osallistuminen tutkimukselliseen kehittämistyöhön on vapaaehtoista. Ymmärrän, että minulla ja lapsellani on mahdollisuus keskeyttää osallistuminen tutkimukseen milloin tahansa syytä ilmoittamatta ilman, että siitä koituu minulle tai lapselleni mitään haittaa. Keskeytyksen ilmoitan tutkimuksellisen kehittämistyön tekijälle Sari Heleniukselle joko suullisesti tai kirjallisesti. Tutkimuksellisen kehittämistyön tekijän yhteystiedot löytyvät tämän suostumuslomakkeen alalaidasta.

Olen kysynyt lapseltani hänen vapaaehtoista suostumustaan osallistua aineistonkeruuseen (rasti ruutuun)

☐

Vahvistan allekirjoituksellani suostumukseni lapsen osallistumiseen, lapseni vapaaehtoisen osallistumisen sekä oman vapaaehtoisen osallistumiseni tähän tutkimukselliseen kehittämistyöhön.

Paikka ja aika

Suostumuksen antajan (vanhemman) allekirjoitus

Paikka ja aika

Suostumuksen vastaanottajan allekirjoitus

Yhteystiedot:

Sari Helenius
sähköpostiosoite
puhelinnumero

Suostumus allekirjoitetaan kahtena kappaleena, yksi suostumuksen antajalle ja yksi suostumuksen vastaanottajalle.

Suostumusasiakirja vanhemmalle ja kuntoutuksen ammattilaiselle

Suostumus tutkimukseen osallistumiseen

Olen saanut, lukenut ja ymmärtänyt Sari Heleniuksen tutkimuksellista kehittämistyötä koskevan tutkimushenkilötiedotteen. Tiedotteesta olen saanut riittävän selvityksen tutkimuksen tarkoituksesta, tietojen keräämisestä ja säilytyksestä, ja minulla on ollut mahdollisuus saada lisätietoja suullisesti.

Ymmärrän, että osallistumiseni tutkimukselliseen kehittämistyöhön on vapaaehtoista ja voin perustelematta keskeyttää osallistumiseni tutkimukseen milloin tahansa. Keskeytyksen ilmoitan tutkimuksellisen kehittämistyön tekijälle Sari Heleniukselle joko suullisesti tai kirjallisesti. Tutkimuksellisen kehittämistyön tekijän yhteystiedot löytyvät tämän suostumuslomakkeen alalaidasta.

Suostun osallistumaan tutkimukselliseen kehittämistyöhön vapaaehtoisesti.

Paikka ja aika

Suostumuksen antajan allekirjoitus

Paikka ja aika

Suostumuksen vastaanottajan allekirjoitus

Yhteystiedot

Sari Helenius

sähköpostiosoite

puhelinnumero

Suostumus allekirjoitetaan kahtena kappaleena, yksi suostumuksen antajalle ja yksi suostumuksen vastaanottajalle.

Tutkimushenkilötiedote kuntoutuksen ammattilaiselle

Hei, tule mukaan kehittämään lasten kuntoutustoimintaa!

Tervetuloa mukaan kehittämään Vantaan kaupungin kuntoutusyksikön lasten kuntoutustoimintaa. Kehittämistyön tarkoituksena on kehittää lapsen osallistumista vahvistavaa toimintatapaa motorisen oppimisen edistymiseksi lasten, vanhempien ja ammattilaisten yhteistoiminnassa.

Kutsun sinut mukaan Vantaan kaupungin kuntoutusyksikön lasten fysio-, toiminta- ja puheterapeuteista koostuvaan kehittämistyöryhmään. Ryhmä työskentelee kahdessa kehittämistilaisuudessa syksyn 2019 aikana 2 tuntia kerrallaan. Tilaisuudet järjestetään Vantaalla lokakuussa (ei syyslomaviikolla).

Toinen tapaamisista järjestetään lasten kuntoutuksen ammattilaisten kesken ja toinen ammattilaisten ja lasten kuntoutuksen asiakkaana olevien tai olleiden lasten vanhempien kesken. Kehittämistilaisuuksissa tuotetaan tietoa yhteiskehittelyn ja ryhmäkeskustelun avulla lapsen osallistumista vahvistavista toimintatavoista kuntoutustoiminnassa sekä lapsen ja perheen arjessa lapsen motorisen oppimisen edistymiseksi.

Kehittämistyö on osa kuntoutuksen ylemmän ammattikorkeakoulututkinnon opintojani Metropolia Ammattikorkeakoulussa. Kehittämistyön tutkimussuunnitelman ovat hyväksyneet yliopettaja Salla Sipari ja lehtori Nea Vänskä, ja kehittämistyölle on myönnetty Vantaan kaupungin sosiaali- ja terveydenhuollon toimialan tutkimuslupa 28.3.2019.

Työhön osallistuminen on vapaaehtoista ja osallistumisen voi keskeyttää milloin tahansa syytä ilmoittamatta. Kehittämistyöryhmän tapaamiset taltioidaan. Kaikki kerättävä tieto käsitellään luottamuksellisesti eikä ketään yksittäistä henkilöä voida tunnistaa lopullisesta raportista. Tutkimusaineiston analysointiin ei osallistu ulkopuolisia henkilöitä ja kaikki taltioitu materiaali hävitetään tietosuojaohteita noudattaen kehittämistyön valmistuttua. Valmis työ on saatavissa sähköisesti ammattikorkeakoulujen opinnäytetöiden Theseus-tietokannasta.

Osallistumiseen on arvokasta, jotta voimme kehittää työympäristöömme sopivia toimintatapoja lasten kuntoutumisen edistymiseksi. Annan mielelläni lisätietoja kehittämistyöstä. Yhteystietoni löydät tämän tiedotteen alalaidasta.

Ystävällisin terveisin,

Allekirjoitus

Yhteystiedot:

Sari Helenius
Fysioterapeutti AMK
Kuntoutuksen YAMK-opiskelija
sähköpostiosoite
puhelinnumero

Lapsen ja vanhemman toiminnallisen haastattelun teemat ja kysymykset

Orientoiva tehtävä:

Oletteko (lapsi, vanhempi) tehneet orientoivan tehtävän?
Jos itse tehty, kysytään lapselta: Kenen kanssa teit sen, kuka sinua auttoi?
Mitä mieltä olet omasta tai esimerkkinä olevasta Metku-tehtävästä?
Miltä sen tekeminen tuntui tai tuntuisi?

Motorinen oppiminen ja motorisen oppimisen edistyminen:

Kerrotko tai näytätkö, mitä harjoittelet täällä lastenryhmässä?
Onko jotain mitä harjoittelet tai haluaisit osata paremmin? Mihin asiaan tai minkälaiseen osallistumiseen se liittyy?
Miten voisit harjoitella tai tehdä edellä kuvattua asiaa täällä salissa?
Missä, miten ja kenen kanssa voisit harjoitella tai tehdä kuvattua asiaa kotonasi tai arjessasi (läheisten luona, päiväkodissa, harrastuksissa, kavereiden kanssa)?
Mitä tarvitaan, että opit täällä ryhmässä ja opit arjessasi?

Osallistuminen lapsen kuntoutumisessa:

Minkälainen osallistuminen tai mukana oleminen on sinulle tärkeää? Miksi se on sinulle tärkeää?
Mikä auttaisi sinua osallistumaan tai olemaan mukana tai tekemään *lapsen nimeämää asiaa* vielä paremmin?
Miten kuntoutuksessa ("*täällä*") voitaisiin vahvistaa osallistumista/mukana olemista sinulle tärkeässä tekemisessä?
Miten itse haluaisit olla mukana/osallistua toimintaan ja suunnitteluun täällä lastenryhmässä/lasten terapiassa?
Miten vanhemmat tai muut läheiset voisivat auttaa/edistää osallistumista/mukana olemista?
Miltä tämän sinulle tärkeän asian kertominen muille (vanhemmalle, haastattelijalle, lasten terapeutille) tuntuu tai tuntuisi?

Vanhemman kysymykset lapsen osallistumiseen ja motoriseen oppimiseen liittyen:

Mitä haluat kertoa täydentääksesi lapsen kertomusta?
Minkälaisin toimintatavoin lapsen osallistumista voidaan vahvistaa motoristen taitojen oppimiseksi? Mitä tämä tarkoittaa käytännössä perheen ja ammattilaisen yhteistyön osalta? Mitä tämä tarkoittaa lapsen ja perheen arjen osalta?
Minkälaisia ajatuksia haastattelutilanne herätti lapsen osallistumiseen liittyen?
Minkälaisia ajatuksia haastattelutilanne herätti lapsen taitojen oppimiseen ja kuntoutumiseen liittyen?
Miltä orientoivana tehtävänä esitellyn Metku-tehtävän tekeminen yhdessä lapsen kanssa tuntui tai tuntuisi?

Metku-tehtävän saate ja ohjeistus perheelle

Hei!

Ennen osallistumista kehittämistyöhön toivon, että ehtisitte paneutua oheiseen **Metku-tehtävään**, joka toimii orientaationa ja keskustelun tukena tulevassa tapaamisessamme.

Tehtävässä pyydän teitä kuvaamaan ja kertomaan yhdessä lapsenne kanssa lapselle itselleen merkityksellisestä toiminnasta ja tekemisestä arjessa motoristen taitojen oppimiseksi. Tämän Metku-tehtävän tarkoituksena on lapsen näkemysten ja tarpeiden sekä osallistumisen esiin tuominen. Tehtävän tekoon kannattaa varata hetki yhteistä aikaa lapsenne kanssa.

Voitte valita alla esitellyistä kolmesta vaihtoehdosta perheellenne sopivimman tavan lapselle merkityksellisen toiminnan kuvaamiseen. Tärkeintä on, että kuvauksessa nousee esiin **lapselle itselleen merkityksellinen toiminta hänen arjessaan motoriseen oppimiseen liittyen. Kyse voi olla liikkumisesta ja liikkumisen taidoista, tekemisestä ja toimisesta arjessa tai kommunikoinnista lapselle itselleen tärkeään toimintaan ja osallistumiseen liittyen.**

Yksikin lapsilähtöinen kuvaus on tärkeä. Vanhempi voi tukea lasta kuvauksen tekemisessä, ja jos lapsen osallistuminen ei mahdollistu, lapsen parhaiten tuntevat aikuiset voivat laatia kuvauksen, jossa lapsen näkökulma ja ääni on mahdollisimman aidosti esillä.

Lapsen ja vanhemman pohdittavaksi ennen tehtävän aloittamista:

- Millaiset liikkumiseen ja toimintaan liittyvät asiat ovat lapselle tärkeitä hänen tavallisessa arjessaan eli arjen tilanteissa esim. kotona, päiväkodissa, harrastuksissa ja muissa ympäristöissä?
- Millainen tekeminen tuottaa lapselle iloa?
- Millaiseen toimintaan lapsi kokee tärkeäksi osallistua?
- Mitä lapsi haluaisi oppia?
- Onko arjessa tilanteita ja tekemistä, jotka lapsi kokee hankalaksi tai epämiellyttäväksi?

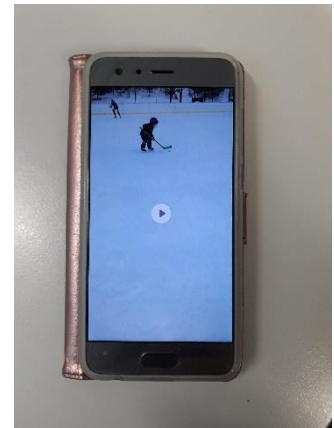
Pyydän teitä ottamaan tehdyn Metku-tehtävän mukaan lapsen ja vanhemman yhteiseen haastatteluun, jossa Metku-tehtävän avulla käsitellään osallistumisen ja motorisen oppimisen aihetta.

Mikäli jonkin seuraavista vaihtoehdoista tekeminen ei ole mahdollista, toivon, että ehtisitte kuitenkin pohtimaan yllä olevia kysymyksiä etukäteen ennen tapaamistamme.

Kysythän lisätietoja Sari Heleniukselta *puhelinnumero* tai *sähköpostiosoite*

VAIHTOEHTO 1. Valokuvaus/videointi

Ottakaa valokuva tai kuvatkaa lyhyt video (esim. matkapuhelimella tai tabletilla) lapselle tärkeästä tekemisestä tai toiminnasta lapsen arjessa. Kirjoittakaa muistiin lapsen kertomus siitä, mitä valokuvassa tai videossa tapahtuu ja mikä siinä on lapselle tärkeää. Aikuinen voi auttaa lasta kertomisessa. Tuokaa valokuva tai video mukanaan yhteiseen tapaamiseen, jolloin

VAIHTOEHTO 2. Piirtäminen

Lapsi ja/tai perhe yhdessä piirtää paperille kuvan lapselle tärkeästä tekemisestä tai toiminnasta arjessa. Kirjoittakaa paperille myös lapsen kertomus siitä, mitä kuvassa tapahtuu ja mikä siinä on lapselle tärkeää. Aikuinen voi auttaa lasta kertomisessa.

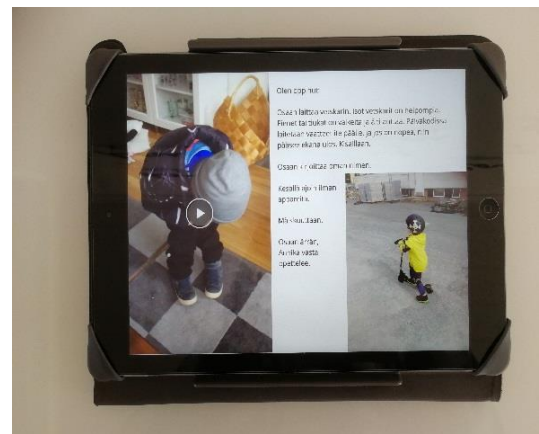
Voitte hyödyntää myös muita valmiina olevia kuvia, lehtileikkeitä sekä internetistä löytyviä kuvia ja kuvapankkeja. Tuokaa kuva ja kertomus mukanaan yhteiseen tapaamiseen, jolloin kuvausta pohditaan yhdessä lapsen osallistumisen ja motorisen oppimisen näkökulmasta.

VAIHTOEHTO 3. Metku-tehtävä tabletilla tai tietokoneella

Käyttäkää tabletilla maksutta ladattavaa tai tietokoneen Chrome-selaimella käytettävää *Book Creator* -sovellusta Metku-tehtävän kokoamiseen. Sovelluksen avulla Metku-tehtävästä muodostuu sähköinen kirja, jossa voi olla kuvia, videoita, äänityksiä ja tekstiä.

Vaiheittainen ohje seuraavalla sivulla:

1. Ohjelman lataaminen tabletille:

- Avaa tabletilla Google Play -kauppa, App Store tai Microsoft Store.
- Kirjoita hakukenttään "Book Creator"
- Valitse vaihtoehdoista ilmaisversio

Ohjelman käyttäminen tietokoneen Chrome-selaimella:

- Chrome-selaimella voit ladata sovelluksen osoitteesta <https://bookcreator.com> selaamalla etusivua alaspäin ja klikkaamalla kohdasta "Book Creator for Chrome". Kirjaudu Google-tilillä (kohdassa teacher sign in).

Latauksen ja viimeistelyn (kirjautumisen) jälkeen sovellus luo sähköisen kirjan, joka mahdollistaa

- kuvien ja videoiden ottamisen ja tallentamisen
- äänileikkeiden äänittämisen
- kirjoittamisen ja piirtämisen

Ohjelma on englanninkielinen mutta alla oleva suomenkielinen ohjeistus neuvoo kirjan tekemisessä vaiheittain.

Kirjan luomista helpottaa, jos olette kuvanneet halutun sisällön etukäteen tabletille tai se on siirretty kirjan tekemisessä käytettävälle tietokoneelle. Kuvaaminen on mahdollista myös Book Creator -sovellusta käyttämällä suoraan kirjan sivuille tablettia käytettäessä.

2. Metku-tehtävän luominen sähköisenä kirjana sovelluksen avulla

- Avaa Book Creator -sovellus ja kirjaudu sisään
- Aloita kirjan tekeminen klikkaamalla "New Book"
- Valitkaa kirjalle haluttu muoto klikkaamalla sopivaa vaihtoehtoa. Ilmaisversiossa voit valita pysty-, neliö- tai vaakasivun.
- Jatkaakaa kirjan tekemistä yhdessä lapsen kanssa
 - valitse + painike (oikeassa yläkulmassa) haluamasi sisällön lisäämiseksi kirjaan
 - valitse i-painike (oikeassa yläkulmassa) muokataksesi taustan väriä ja fonttia
- Lisätkää sisältöä lapselle merkityksellisen toiminnan kuvaamiseksi
 - lisätkää kuvia, videoita ja tekstiä
 - tekstit kirjoitetaan lapsen minä-muodossa
(*"Annan kirja. Olen Anna 4 vuotta. Tärkeitä asioita ovat perheeni ja ulkoleikit. Keinuminen on lempipuuhaani."*)
 - kansisivulla voi olla esim. lapsen kuva ja muita lapseen liittyviä tietoja
 - kansisivua seuraavilla sivuilla kuvataan lapselle tärkeää arjen toimintaa ja tekemistä, tärkeitä henkilöitä, asioita ja ympäristöjä sekä arjen keskeisiä asioita motorisen oppimisen näkökulmasta (ks. ohjeen edellinen sivu)
 - kirjan sivua vaihdetaan > -nuolella ja sivuille voi luoda materiaalia samaan tapaan kuin edellä
 - undo -painikkeella (vasen yläkulma) kumotaan viimeisin tapahtuma
 - tallenna kirja ► -painikkeella (oikeassa yläkulmassa), kirja tallentuu Book Creator -sovellukseen käyttäjätunnukseksi
 - ↶-symbolista voit valita tulostuksen (print) ja tulostaa tai ladata kirjan laitteelle pdf-muodossa

3. Ottakaa valmis Metku-tehtävä mukaan yhteiseen tapaamiseemme. Tekemäänne kirjaa voidaan katsoa yhdessä tabletiltanne tai paperitulosteesta, mikäli olette tulostaneet sen. Tietosuojasystistä en voi vastaanottaa tiedostoa etukäteen.

Esimerkki aineistolähtöisestä sisällönanalyysistä

Analyysikysymys: Mitä ovat osallistumista vahvistavat toimintatavat motorisen oppimisen edistymiseksi lapsen kuntoutumisessa lapsen ja vanhemman näkökulmasta?

Alkuperäinen ilmaus	Pelkistetty ilmaus	Alaluokka	Yläluokka
No kyl ne tietyl taval just siinä, että tiettyjä asioita on niinku vaikee saada harjoituttua tai harjoittelemaan kotona, ni se on varmaan se ison asia, et sit tommoses ryhmässä ehkä leikin kautta löydetään niitä keinoja jotenki harjoituttaa niitä asioita.	Tiettyjä asioita on vaikea saada harjoitettua tai harjoittelemaan kotona, niin isoin asia on varmaan se, että ryhmässä leikin kautta löydetään keinoja harjoituttaa niitä asioita.	Ryhmässä leikin kautta harjoittelemisen	Leikinomainen toiminta ryhmässä
Siellä [lastenryhmässä] oli kivaa, koska niinku... mä annoin linnuille ruokaa!	Lastenryhmässä oli kivaa, koska lapsi antoi linnuille ruokaa	Leikinomainen toiminta ryhmässä	
Mmm, eläinten pelastaminen on kivaa, joo	Eläinten pelastaminen on kivaa		
Ainakin [lapsen nimi] tykkää, just se semmonen leikinomainen, et haetaan niitä kissoja ja... Mitä kaikkee te aina pelastatte sieltä puolapuilta? Kiipeette sinne ylös.	Lapsi tykkää semmoisesta leikinomaisesta, että haetaan kissoja ja pelastetaan asioita kiipeämällä		
koska [lapsen nimi] just noin vahvasti leikin kautta, niin se on ollu hirveen tärkeetä sille, että siinä on ollut just nää kaikki satujutut ja pelastukset ja palomestarit kiipee.	Koska lapsi elää vahvasti leikin kautta, niin lapselle on ollut hirveän tärkeää, että on ollut nämä satujutut, pelastukset ja palomestarit kiipeämässä		
sillon alukshan [lapsen nimi] oli hirmu arka kiipeämään. Just niiku tohon mejjän, tuo on tosta meidän pihalta [viitataan Metku-tehtävään]. Niin niin ei päässy tohon telineeseen. Ei siellä [lastenryhmässä] tarvinnu montaa kertaa käydä niin se rupes jo niinkö. Et se rupes semmonen kiipeeminen ja semmonen niinku, ehkä semmonen vartalonhallinta niin... Se rupes siellä kyllä hyvin äkkiä, äkkiä myös välitty tänne. Näihin.	Aluksi lapsi oli hirmu arka kiipeämään eikä päässyt pihalla olevaan telineeseen. Ei siellä [lastenryhmässä] tarvinnut montaa kertaa käydä, kun kiipeäminen ja semmoinen vartalonhallinta alkoi sujumaan, mikä äkkiä välitty myös tänne [arkeen].	Lastenryhmässä käyminen, mikä vaikutti kiipeämisen ja vartalonhallinnan sujumiseen	Lastenryhmässä harjoitteleminen
se rohkaistuminen sit siinä vaiheessa, kun se tuli, et se rupes kiipeileen noita tikkaita ja menee korkeemmalle ja tämmösii. Niin siinä vaiheessa sen tajus, että jotakin on tehty siellä [lastenryhmässä] ja kehittyny.	Rohkaistuminen siinä vaiheessa, kun lapsi rupesi kiipeilemään tikkaita ja menemään korkeammalle. Siinä vaiheessa tajusi, että jotain on tehty siellä [lastenryhmässä] ja lapsi on kehittynyt.	Kehittyminen lastenryhmässä harjoittelun myötä	
Et kun siellä [lastenryhmässä] semmosta, missä varpaillaan kävellään ja mennään niinkö... Semmosta tarkkuutta ja sen suuntaista niin se on sit semmosta mikä tukee sit sitä kaikkee muutaikin liikuntaa	Kun siellä [lastenryhmässä] on semmoista, missä kävellään varpailaan, vaaditaan tarkkuutta ja sen suuntaista, niin se on semmoista, mikä tukee muutakin liikuntaa	Taitojen harjoittelemisen lastenryhmässä tukee muutakin liikuntaa	
Taitojen vahvistumista, ja täällä arjessa, auttoi varmaan semmonen pienryhmä	Taitojen vahvistumista, ja täällä arjessa, auttoi pienryhmä	Pienryhmä taitojen vahvistumisessa	Pienryhmä